

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav řeckých a latinských studií

Diplomová práce

Bc. Karel Pacovský

**Fragmentum praebendarum.
Komentovaná kritická edice a překlad rukopisu svatojiřských
kanovníků ze 14. století**

*Fragmentum praebendarum.
Commented critical edition and translation of the manuscript of the canons
of St. George in Prague from the 14th century*

Praha 2018

Vedoucí práce: doc. Mgr. Lucie Doležalová, M.A., Ph.D.

Poděkování:

Chtěl bych velice poděkovat doc. Lucii Doležalové za vedení mé diplomové práce i za veškerou podporu během studia a čas, který mi byla ochotna věnovat. Dále děkuji prof. Haně Pátkové a Michalu Dragounovi za pomoc při řešení některých paleografických nejasností a také pracovníkům Národní knihovny, zejména Veronice Procházkové a Renátě Modrákové, za umožnění práce přímo s originálem rukopisu a zodpovězení dalších otázek. Můj dík rovněž patří těm, kteří mi pomohli s přípravou digitální edice; jsou to prof. Roberto Rosselli Del Turco, Chiara Martignano, Marco Giacchetto a v neposlední řadě též všichni organizátoři programu *Digital Editing of Medieval Manuscripts*, jehož jsem měl možnost se zúčastnit v akademickém roce 2016/2017.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. července 2018

.....
Karel Pacovský

Abstrakt:

Tato diplomová práce se zabývá rukopisem svatojiřských kanovníků ze 14. století, který je znám pod názvem *Fragmentum praebendarum* (Praha, Národní knihovna ČR, sign. XIII A 2). Rukopis zmiňuje mnoho osob spojených s kostelem svatého Jiří na Pražském hradě, uvádí detaily z jeho liturgického provozu a zaměřuje se především na svatojiřské kanovníky, jejich povinnosti a příjmy. Od 18. století je proto považován za cenný pramen pro poznání historie svatojiřského kostela a přilehlého kláštera benediktinek, avšak dosud byl dostupný pouze v edici z roku 1785. Předkládaná edice kodexu a jeho vůbec první překlad do češtiny přináší identifikaci řady uvedených osob, lokalit i citátů, a tak společně s fyzickým popisem a obsahovým rozбором rozšiřují naše poznání ohledně vzniku samotného rukopisu, každodennosti svatojiřského kostela v pozdním středověku i vztahu mezi mužským společenstvím kanovníků a ženskou komunitou benediktinek, které společně užívaly kostel svatého Jiří uprostřed pražské královské rezidence.

Klíčová slova: středověk; latina; rukopis; kritická edice; překlad; svatojiřský klášter; svatojiřští kanovníci

Abstract:

This thesis analyzes the manuscript of the canons of St. George's church in Prague Castle from the 14th century called *Fragmentum praebendarum* (Prague, Czech National Library, sign. XIII A 2). The manuscript mentions many people related to St. George's church, contains many details about its liturgical life, and is especially focused on St. George's canons, their duties, and their benefices. Since the 18th century, the manuscript has been considered a valuable source for the history of St. George's church and the adjoining convent of Benedictine nuns, but so far, it has only been available in an edition from 1785. The new edition of the codex and its first Czech translation helps to identify many mentioned persons and places, as well as cited quotes. Together with its physical description and content analysis it broadens our knowledge about the origin of this manuscript, about the life in St. George's church during later Middle Ages and about the relationship between the male community of St. George's canons and the female convent of Benedictine nuns that together shared this church in the royal residence of Prague.

Key words: Middle Ages; Latin; manuscript; critical edition; translation; St. George's Convent in Prague, St. George's canons

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	POPIS RUKOPISU	9
2.1	PÍSAŘSKÉ RUCE A JEJICH DATACE.....	12
2.2	GLOSY	15
3	HISTORIE RUKOPISU	17
4	OBSAHOVÝ ROZBOR A HISTORICKÝ KONTEXT	30
4.1	CHARAKTERISTIKA TEXTU	30
4.2	AUTORSTVÍ A OKOLNOSTI VZNIKU	32
4.3	SVATOJIRŠTÍ KANOVNÍCI	34
5	KOMENTÁŘ K PŘEKLADU	45
6	PŘEKLAD	48
6.1	„ZAPOMNĚLI NA JEHO DOBRODINÍ“	48
6.2	ÚŘADY PŘI KOSTELE SV. JIRÍ	54
6.3	KNĚŽSKÉ PREBENDY	57
6.4	JÁHENSKÉ PREBENDY	61
6.5	PODJÁHENSKÉ PREBENDY.....	62
6.6	JINÉ POVINNOSTI, ZVYKLOSTI A PŘÍJMY.....	62
6.7	LISTINA ABATYŠE ALŽBĚTY Z ROKU 1368	70
6.8	DALŠÍ ODKAZY DOBRODINCŮ	72
6.9	SHRNUTÍ PŘEDCHOZÍCH ODKAZŮ	75
7	ZÁVĚR	77
8	SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	79
8.1	ARCHIVNÍ PRAMENY A RUKOPISY.....	79
8.2	VYDANÉ PRAMENY	79
8.3	STARÉ TISKY	80
8.4	LITERATURA	80
8.5	INTERNETOVÉ ZDROJE	84
9	SEZNAM ZKRATEK	85
9.1	ZKRATKY NÁZVŮ.....	85
9.2	BĚŽNÉ ZKRATKY	85
10	PŘÍLOHA	I
10.1	EDIČNÍ POZNÁMKA.....	I
10.2	POZNÁMKA K DIGITÁLNÍ EDICI	III
10.3	EDICE.....	V

1 Úvod

Rukopis pražské Národní knihovny XIII A 2 napsaný po polovině 14. století v prostředí kléru kostela svatého Jiří na Pražském hradě a v literatuře známý pod označením *Fragmentum praebendarum* je mezi ostatními rukopisy někdejší knihovny svatojiřského kláštera v mnoha ohledech výjimečný. Na první pohled zaujme svými neobvyklými rozměry, zvláštním barevným orámováním textových zrcadel a posléze i svým obsahem. Úvodní náboženský traktát představuje původní literární dílo jednoho ze svatojiřských kanovníků, jehož jméno však neznáme. Navazující výčet kostelních prebend (obročí, beneficií) s údaji o jejich držitelích a přehled dalších povinností a příjmů kanovníků kostela svatého Jiří nabízí pohled na bohoslužebnou praxi ve svatojiřské bazilice z jiné perspektivy a s větším odstupem než jiné dochované liturgické knihy. Text představuje především jedinečné svědectví o samotných svatojiřských kanovnících, tedy o sboru kleriků, kteří zajišťovali liturgický provoz klášterního kostela, o nichž se jinak mnoho pramenů nezachovalo.

Význam rukopisu si uvědomovali již pražští učenci 18. století. Pro potřeby svého díla o historii svatojiřského kláštera z něj čerpal Jan Florián Hammerschmidt, zaujal anonymního pisatele německé klášterní kroniky, ve svém zpracování dávnověku kláštera se na něj odvolával Raymund od svaté Alžběty, a nakonec text rukopisu vydal tiskem Gelasius Dobner. Dobnerovu edici od té doby tu a tam citují badatelé zabývající se dějinami pražských benediktinek či jejich klášterního kostela. Velké pozornosti se však netěší. Snad je to způsobeno absencí iluminací, které by rukopis zatraktivnily, snad také zastaráváním Dobnerovy edice a upadající znalostí latiny. Z těchto důvodů se jeví nová opravená edice jako potřebná, stejně jako její překlad do češtiny. Důkladnější rozbor rukopisu totiž může rozšířit poznání o každodennosti svatojiřského kláštera ve středověku a pomoci lépe porozumět vztahu mezi mužským společenstvím kanovníků a ženskou komunitou benediktinek, které společně užívaly kostel svatého Jiří uprostřed pražské královské rezidence.

Vznik kodexu bývá na základě Dobnerovy práce kladen do let 1352–1362 s doplňky do roku 1401. Je možné na základě nového rozboru tuto dataci potvrdit či zpřesnit? Dosud se také nikdo nevěnoval důvodům a okolnostem jeho vzniku. Proč byl tento zvláštní rukopis vůbec sepsán, co prozrazuje o svém autorovi a co vypovídá o svatojiřských kanovnících obecně? Jak vůbec došlo ke konstituování kanovnického sboru při kostele sv. Jiří a může nám rukopis pomoci tuto otázku objasnit? Dobner navíc ve své edici často nezohledňoval

marginální přípisky, proto se nabízí otázka, co nám o rukopise a popisovaných skutečnostech mohou sdělit ony.

Tato práce je členěna do několika částí. Na začátek bude představen rukopis jako takový, tedy jeho fyzický popis včetně rozboru písarských rukou, čímž se dotknu i datace jednotlivých částí textu. V další kapitole se věnuji osudům rukopisu v průběhu staletí a jeho recepci v odborné literatuře. Po ní následuje kapitola obsahující podrobnější věcný komentář k rukopisu, tedy obsahový rozbor a nastínění historického kontextu, a konečně jeho český překlad. Samotná edice latinského originálu je připojena až na konec této práce v příloze. Předchází jí ediční poznámka a jelikož jsem se vzhledem ke své účasti na mezinárodním projektu *Digital Editing of Medieval Manuscripts* (DEMM)¹ rozhodl souběžně s přípravou klasické edice rukopisu vytvořit i edici digitální, která by umožnila pohodlnější práci s rukopisem ve virtuálním prostředí, bude v samostatném oddíle představena i ona.

Při psaní této práce jsem mimo zpracovávaného latinského rukopisu, jehož se týká vlastní ediční poznámka, pracoval i s dalšími prameny psanými v několika jazycích a některé z nich v ní také cituji. Německé prameny transliteruji co možná nejpřesněji, současné normě přizpůsobuji pouze psaní velkých písmen a interpunkci.² Věrně transliteruji také latinské a německé tisky, české texty z období středověku a názvy českých starých tisků. Novověké česky psané prameny transkribuji v souladu s běžnými zásadami pro transkripci českých textů této doby.³ Zkratky užívané v poznámkách pod čarou i jinde v textu jsou vysvětleny na konci této práce. Pokud se v textu nebo poznámkovém aparátu odkazují na určité folio bez bližší specifikace, není-li uvedeno jinak, jedná se o místo ve zkoumaném rukopise.

¹ Více informací na: <https://www.digitalmanuscripts.eu/> [cit. 2018-07-30]

² Řídím se tak doporučeními, jak je formuloval Ivan ŠTOVÍČEK a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*, Praha 2002, s. 61n. Oproti nim nezjednodušuji nefunkční zdvojení souhlásek.

³ Tamtéž, s. 53–57; Josef VINTR, *Zásady transkripce českých textů z barokní doby*, *Listy filologické*, roč. 121, 1998, s. 341–346.

2 Popis rukopisu

Popisovaný rukopis je uložený v Národní knihovně České republiky v Praze pod signaturou XIII A 2. Má rozměry 47,5 x 33 cm a jeho hřbet je široký 2,3 cm. Vazba pochází ještě ze středověku a tvoří ji dřevěné desky potažené (dnes částečně potrhanou) kůží. Na vnějším okraji zadní desky jsou patrné dva výřezy určené pro upevnění nedochovaných řemínků. V horním z nich je ještě dochován jeden hřebík (z někdejších dvou), kterým byl řemínek asi o šířce 1,5 cm připevněn. Na přední desce byl každý z řemínků uchycen už jen jediným hřebíkem vzdáleným 11,5 cm od okraje. Zatímco otvor po tomto hřebíku ve spodní části desky (asi 10,8 cm od spodního okraje) je patrný jak zvenku, tak z předeštlí, stopu po hřebíku v horní části kodexu (asi 10,3 cm od horního okraje) zvnějšku zakrývá novověký štítek s označením rukopisu. Z toho lze vyvodit, že rukopis řemínky postrádá přinejmenším od 17. století, kdy na něj byl štítek nalepen.

Poškozený (zčásti stržený) štítek nalepený na přední desce má výšku 4,7 cm a šířku 13,6 (možná byl původně o několik milimetrů delší, celkově však neměřil více než 15 cm). Obsahuje neúplný český nápis tohoto znění:

*[Litt. X.X.]X.X. Stara Kniha Latinska
[w niź] Prwni fundatj, a wlasst Strany
[kano]wnikuw S^o Giržj Popsana až Do
[leth]a ... 1401.*

Třebaže je levý okraj štítku stržen, je možné chybějící údaje rekonstruovat na základě inventáře klášterního archivu z konce 17. století, v němž je uveden totožný popis rukopisu jako na štítku.⁴ Podobně jako u ostatních archivních dokumentů se na prvním místě nachází signatura, po níž následuje stručné shrnutí obsahu. O tom, kdy byl štítek na desky nalepen, není nic známo, ale podle písma lze usuzovat na druhou polovinu 17. století. Byl psán česky, tedy jazykem, který byl až do počátku 18. století u pražské komunity benediktinek dominantní. Snad vznikl v souvislosti s inventarizací archivu, v jejímž důsledku byl sepsán i zmíněný archivní soupis. Údaje ze štítku jsou pak citovány v anonymní klášterní kronice dokončené roku 1766.⁵

Vazba rukopisu je velmi prostá a odpovídá jiným dochovaným vazbám svatojiřských rukopisů ze 14. století (dřevěné desky potažené tmavou kůží se stopami po dvou řemíncích).⁶

⁴ NK XVII E 48, [f. 4v]: „*Litt. X.X.X.X. Stara Kniha Latinska, w niź prwni fundaczy, a wlasst strany kanownikuw S. Gyrzi popsana, až do leth a ... 1401.*“

⁵ NK XVI B 2/1, fol. 132r.

⁶ Např. NK XIII E 14c; s jediným řemínkem NK VI G 16b.

Za zmínku stojí zejména vazba Pasionálu abatyše Kunhuty (NK XIV A 17), která vznikla nejspíše až po smrti objednatelky, tedy po roce 1321.⁷ Na jeho přední desce je nalepený velice podobný štítek s označením rukopisu z téže doby jako v případě zkoumaného rukopisu, jenž i přes horší čitelnost prozrazuje stejnou ruku.

Přídeští rukopisu NK XIII A 2 jsou vylepená původně čistým papírem. Na předním přídeští se vedle poškozeného a nečitelného středověkého přípisku nachází výrazný přípisek z druhé poloviny 14. století: *Noveritis, quod bona in Dubrawicz per dominum Mathiam de Turri⁸ resignata sunt intabulata dominis prebendatis sancti Georgii in castro Pragensi. Si co[n]tingeret querere, tunc queratis in registro secundo⁹ Ulrici quondam notarii pargameneo A XXIII°.*¹⁰ V dolní části přídeští je rukou konce 18. století napsaná starší klementinská signatura (*XIII A 4*) a současná signatura (*XIII A. 2.*) je přilepena na papírovém štítku z 19. století uprostřed přídeští. Tužkou byla později (ve 20. století) připsána i signatura (*Cim g 2*), jíž se označují jen nejvzácnější knižní památky (tzv. cimelie), a poznámka o edici (*Otištěno: Dobner, Monumenta, 334–374*). Vlastnické razítko klementinské knihovny z konce 18. století je otištěné až ve spodní části fol. 1r. Zadní přídeští obsahuje pouze jediný přípisek: *Libro III° donacionum K VII°. Littera super locacionem curie in Statywinicz¹¹ prebende ecclesie sancti Georgii in castro Pragensi pro XII sexagenis.* Zmínka o listině týkající se dvora ve Statenicích se může vztahovat k dochovanému dokumentu z 18. července 1387, jímž abatyše Kunhuta z Kolovrat udělila svůj souhlas ke smlouvě ohledně statenického dvora náležejícího k prebendě svatojiřského kanovníka Buška ze Skuhrova.¹²

Rukopis obsahuje 12 pergamenových listů o rozměrech přibližně 47 x 33 cm. Velikost písmového zrcadla není na každém listu zcela stejná, avšak vždy se pohybuje kolem 30 x 20 cm a uplatňuje se v něm linkování inkoustem. Zpočátku (fol. 1r–6r) je text rozdělen do dvou sloupců širokých přibližně 9 cm s mezerou mezi nimi o šířce necelých 2 cm. Od fol. 6v je již text psaný v jednom bloku, a vyplňuje tak celou plochu zrcadla. Nebereme-li v úvahu dodatečně popsané listy 11–12, je původní text napsán většinou na 30 řádcích o velikosti zhruba 1 cm, na některých stranách je řádků 31 (fol. 5r–6v), na jedné 32 (fol. 9v) a na poslední straně první vrstvy textu (fol. 10v) dokonce 36 řádků. To naznačuje, že písař

⁷ Emma URBÁNKOVÁ – Karel STEJSKAL, *Pasionál Přemyslovny Kunhuty*, Praha 1975, s. 16.

⁸ Matěj od Věže (1342–1396) pocházel z předního pražského patricijského rodu Velflovičů. Srov. Martin MUSÍLEK, *Příběh tří Mikulášů od Věže. Příspěvek k otázce jejich totožnosti*, *Staletá Praha* 29/1, 2013, s. 2–15, zde s. 5.

⁹ Slovo *secundo* bylo připsáno později.

¹⁰ Statky v Doubravicích jsou dále zmíněny na fol. 11v a pozdější glosa z 15. století u nich rovněž odkazuje na příslušný svazek desk zemských.

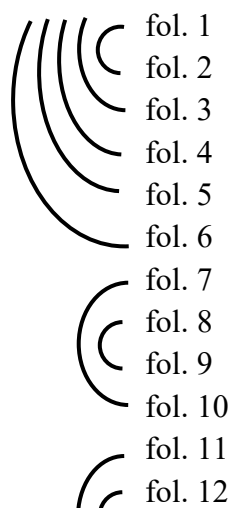
¹¹ Statenice, obec severozápadně od Prahy (MJČ IV, s. 164).

¹² NA, AZK, ŘB sv. Jirí, inv. č. 295 (18. 7. 1387).

již byl se svým spisovatelským záměrem u konce, a snažil se proto dokončit myšlenku na stávajícím listu, aby nemusel použít nový. Pohled na skladbu rukopisu navíc prozrazuje, že fol. 10 uzavírá druhou ze složek kodexu. Další složka byla popsána dodatečně jinými rukama.

Textová zrcadla jsou barevně orámovaná. Tato obtažení v různých barvách patrně vznikla nedlouho po sepsání první vrstvy rukopisu (ff. 1r–10v) a integrují do sebe přípisky nejstaršího glosátora (ff. 3v, 7r, 7v). Pozdější glosy byly mnohdy psány již přes tento barevný rám. Původní barevné orámování však končí na fol. 10v. Další orámování na ff. 11r–12r mají odlišný styl a vznikla dodatečně po dokončení dalších textů. Na nejpozději popsaném fol. 12v (po roce 1401) orámování zcela chybí. Rukopis jinak neobsahuje žádné iluminace ani zdobené iniciály. Jediná výraznější iniciála (písmeno I) se nachází na fol. 11r a napodobuje iniciálu listiny, jejíž opis zahajuje.

Je zřejmé, že dnešní fol. 1 neobsahuje samotný začátek rukopisu (text totiž začíná v půlce věty) a že muselo dojít ke ztrátě přinejmenším jednoho listu. Kolik listů je však ztracených, není jasné. Při pohledu na skladbu rukopisu se ukazuje, že obsahuje tři složky. Svázáno je dohromady fol. 1–6, dále fol. 7–10 a fol. 11–12, přičemž jen prostřední složka je úplná (v tomto případě binio), poslední složka (rovněž binio) má uříznuté poslední dva listy. Situace první složky je o něco složitější. Nejjednodušším vysvětlením je, že se jedná o kvintern, jemuž chybějí počáteční čtyři listy (viz schéma). Jelikož však byla vazba složky pravděpodobně dodatečně upravována, nelze to tvrdit s jistotou. Jelikož na dochovaném fol. 1 autor pojednává o Adamovi a Evě a ve výkladu pak postupuje víceméně chronologicky směrem ke své současnosti, je pravděpodobné, že ztracený úsek nebyl příliš obsáhlý. Vzhledem ke zmíněným skutečnostem můžeme tedy jeho rozsah odhadovat nejspíše na 1 až 4 listy. Schéma složek kodexu (V-4 + II + II-2) lze zobrazit následovně:

Samotná geneze rukopisu a datace jeho vazby je ovšem nejasná. Nedochovaná úvodní část se nejspíše ztratila ještě před svázáním kodexu. Je to ovšem jen domněnka, kterou nelze ničím podepřít. V literatuře se objevil názor, že rukopis byl původně uchováván ve složkách až do druhé poloviny 15. století, kdy byl teprve opatřen vazbou.¹³ V tom případě by ale vyvstala otázka, zda bychom stejně tak měli do doby pohusitské klášterů i podobné vazby jiných svatojiřských rukopisů ze 14. století. Proti této pozdní dataci ovšem stojí tvrzení, že obdobná vazba Pasionálu abatyše Kunhuty odpovídá vazbám běžně užívaným po celé Evropě od 12. do počátku 14. století.¹⁴ Dle mého názoru tak vazba vznikla pravděpodobně až po dokončení textu na prvních dvou složkách, avšak snad ještě před úplným popsáním poslední složky, tedy někdy ve třetí třetině 14. století. Problematika vazeb rukopisů svatojiřského kláštera je každopádně otevřeným badatelským tématem, které na své důkladnější zpracování ještě čeká.

Rukopis je v poměrně dobrém stavu včetně vazby, pouze fol. 4 je ve spodní části uvolněné. Na okraji některých listů je patrná větší nahnědlá skvrna. Podle popisu na serveru *Manuscriptorium* jsou „okraje některých listů ožehnutý“. Tento údaj byl patrně převzat od Gelasia Dobnera, podle nějž skvrny svědčí o tom, že byl rukopis zachráněn z plamenů.¹⁵ Desky ovšem žádné stopy po ohni nenesou a žádný list není ohořelý, nanejvýš očouzený. Dle mého názoru jsou tak tyto listy spíše jen ušpiněné. Rukopis každopádně nevykazuje sebemenší známky toho, že by byl někdy vystaven ohni. Poškození ohněm navíc nelze doložit ani na jiných svatojiřských rukopisech, přestože klášter byl v roce 1541 zasažen požárem.¹⁶

2.1 Písařské ruce a jejich datace

Lze rozlišit asi deset písařských rukou, které sepsaly základní text uvnitř zrcadel, a tím deset fází, v nichž text rukopisu vznikl. Stěžejní část kodexu na prvních deseti listech však napsala jediná ruka a zbylé ruce se podílely pouze na připisování dodatků na posledních

¹³ Renáta MODRÁKOVÁ, Písemnosti abatyší kláštera sv. Jiří na Pražském hradě ve 13.–14. století. Naznačení úzkých hranic mezi diplomatikou a kodikologií, in: *Pragmatické písemnosti v kontextu právním a správním*, edd. Zdeněk Hojda – Hana Pátková, Praha 2008, s. 55–72, s. 62.

¹⁴ Jennifer Susan VLČEK SCHURR, *The Passional of Abbess Cunegund: protagonists, production and a question of identity*, MPhil(R) thesis, University of Glasgow, 2008, s. 27.

¹⁵ Gelasius DOBNER (ed.), *Monumenta historica Boemiae nusquam antehac edita* VI, Pragae 1785, s. 325 („*primorumque foliorum margines fuligine notati innuunt, hoc fragmentum cujuscuque demum incendii flammis fuisse ereptum*“).

¹⁶ Václav HÁJEK Z LIBOČAN, *O nesstianstnee przihodie kteráž gse stala skrze ohen w Menssim Miestie Pražském a na Hradie Šwatého Wacslawa y na Hradežanech etc. Leta. M. D. xxxj*, Praha 1541, fol. 3v: „*Kláster také Šwatého Jiří, totiž duom Panenský všecken vyhořal a krov na Kosteletě také shořal. [...] Sklepy ovšem kostelní i jiní sklepné sou zachovány i také což vnitř bylo.*“

dvou listech. Níže je podán přehled písařských rukou a jednotlivých vrstev textu podle stran rukopisu se stručnou charakteristikou obsahu, o němž daná ruka pojednává:

1r–10v (A): traktát a přehled prebend

11r (B): opis listiny z roku 1368

11v–12v: postupně připisované odkazy jednotlivců (níže jejich jména):

11v (C): *Budko*

11v–12r (D): *Wlczko, Petrus Mudrak, Thomas Syerzecz, Mauricius*

12r (E): *Conradus dictus Cunratik*

12r (F): *Cunssso*

12v (G): *Pastillum*

12v (H): *Benessius*

12v (G): *Iohannes Oziedle*

12v (I): shrnutí odkazů

12v (J): shrnutí odkazů

První vrstvu rukopisu (A) lze datovat poměrně přesně především na základě výčtů církevních i světských hodnostářů (zejména) první poloviny 14. století, kteří měli pro svatojiřské kanovníky velký význam. Tyto seznamy na fol. 4v obsahují posloupnosti několika posledních papežů, českých králů, pražských biskupů a svatojiřských abatyší a končí vždy aktuálním držitelem úřadu. V době sepsání rukopisu byl papežem Inocenc VI. (1352–1362), českým králem Václav neboli Karel (1346–1378), pražským (arci)biskupem Arnošt (1343–1364) a svatojiřskou abatyší Anežka (1345–1358). Dosud uváděná datace rukopisu, která vznik původního textu na ff. 1–10 klade mezi roky 1352–1362, vychází z Dobnerovy edice.¹⁷ Dobner však neznal životní data abatyše Anežky, a proto rukopis datoval pouze na základě dat Inocencova pontifikátu, Karlovy vlády a Arnoštova episkopátu. Jeho dataci je tedy nutné zpřesnit. Podle těchto výčtů tak musel být text sepsán po zvolení papeže Inocence VI. v prosinci 1352 a před úmrtím abatyše Anežky v listopadu 1358.¹⁸

Kromě toho se dále v textu mluví o stále žijícím kanovníkovi Tomáši Sýřecovi („*qui nunc est*“, fol. 6v) a v jedné z dalších vrstev rukopisu (fol. 12r) je uvedeno datum jeho úmrtí 4. září 1357.¹⁹ Další indicií ke zpřesnění datace mohou být citované listiny. Téměř na konci první textové vrstvy (A) na fol. 10v se hovoří o odkazu řeholnice Markéty a její rodiny, který

¹⁷ G. DOBNER, *Monumenta*, s. 325 a 359.

¹⁸ LC I/1, s. 75–76.

¹⁹ Nekrologický přípisek v rukopisu NK XIII E 14e, fol. 6r, uvádí jeho úmrtí až k 5. září („*obiit Thomas ecclesiarum canonicus sancti Georgii et Omnium sanctorum*“).

byl listinně stvrzen 26. listopadu 1354 (třebaže se o existenci tohoto dokumentu explicitně nepíše, jeho údaje jsou s ním v souladu).²⁰ Na druhou stranu ruka A ještě nereflektuje listinu s odkazem Petra Mudráka a Tomáše Sýřce z 10. března 1355,²¹ jejíž údaje doplňuje až ruka D na ff. 11v–12r. Je však otázka, zda je tato skutečnost pro dataci textu opravdu relevantní. Nicméně na základě těchto poznatků je možné rozmezí stanovené Dobnerem výrazně zkrátit a vznik rukopisu nově klást přinejmenším mezi konec listopadu 1354 a začátek září 1357, a možná dokonce jen do krátkého časového úseku na přelomu let 1354 a 1355.

Další textová vrstva na fol. 11r (B) obsahuje opis listiny z 25. dubna 1368 a musela tedy vzniknout po tomto datu. V horní části fol. 11v (C) následuje odkaz kanovníka Budka, jenž byl snad napsán ještě za jeho života, protože údaj o jeho úmrtí (26. 8. 1380) byl doplněn dodatečně rukou D, která na ff. 11v–12r připsala odkazy faráře Vlčka († 15. 12. 1352), měšťana Petra Mudráka († 14. 6. 1363) a kanovníka Tomáše Sýřce († 4. 9. 1357) a vikáře Mauricia († 15. 7. 1380). Je možné, že bezprostředním podnětem pro vznik těchto záznamů byla úmrtí kanovníků Budka a Mauricia v létě 1380. Srpen 1380 je tak pro ruku s Budkovým záznamem (C) pravděpodobným datem *ante quem* a pro následující ruku (D) jistě datem *post quem*.

Další dva záznamy o kanovnících Konrádovi (E) a Kunšovi (F) psané dvěma odlišnými rukama neuvádějí roky jejich úmrtí, a proto je nelze přesněji datovat, mohly by však pocházet z osmdesátých let 14. století. Na poslední stranu rukopisu (fol. 12v) pak jedna ruka (G) připsala odkaz kanovníka Mikuláše zvaného Pastillum († 29. 4. 1390), jiná ruka (H) pak ve stejném stylu doplnila odkaz kanovníka Beneše († 21. 10. 1397), a po ní opět první ruka (G) připsala odkaz kanovníka Jana Ožídle († 11. 11. 1401). Rok 1401 je posledním rokem, který je v rukopise explicitně uveden. Na konci strany se potom dvě různé ruce (I, J) pokusily o stručné shrnutí těch údajů z předchozích stran, které byly pro každodenní život svatojiřských kanovníků nejpodstatnější, totiž v které dny plyne kanovníkům jaký příjem. Tyto zápisy musely vzniknout po roce 1401, ale ještě před vypuknutím husitských válek, které pro liturgický provoz kostela představovaly znatelnou ránu.

Písař A, autor naprosté většiny textu, užívá úhlednou gotickou minuskuli typu *textus quadratus*. Podobným písmem téhož typu knižního písma (*gothica libraria*) píše i ruka B. Zbylé ruce již užívají zběžnějšího listinného písma (*gothica cursiva*).²²

²⁰ NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 247 (26. 11. 1354).

²¹ Tamtéž, inv. č. 248 (10. 3. 1355).

²² Srov. Hana PÁTKOVÁ, *Česká středověká paleografie*, České Budějovice 2008, s. 113–118.

2.2 Glosy

Do konce středověku se na rukopise vystřídal také několik glosátorských rukou, přinejmenším šest. Vzhledem k malému rozsahu těchto přípisů je ovšem obtížné jednotlivé ruce přesně určit. Některá místa si vyznačilo více glosátorů, někdy se proto jednotlivé glosy překrývají (např. fol. 4v). Glosátoři většinou psali gotickou kurzívou, jen dva použili knižní písmo a chronologicky poslední z glosátorů užíval zběžné bastardy (*gothica bastarda currens*). Otázka identifikace glosátorských rukou užívající gotické kurzívy s některými z písařských rukou, které se podílely na rozšiřování rukopisu na ff. 11v–12v (ruce C–J), zůstává otevřená a vyžadovala by si pečlivější paleografické zkoumání.

První glosátor s rukopisem pracoval nejspíše ještě před rokem 1368, neboť jeho marginální glosy byly respektovány při barevném obtažení textových zrcadel prvních 10 listů, jak je patrné na ff. 3v, 7r, 7v (orámování textů na ff. 11–12 vzniklých po roce 1368 je stylově odlišné, a muselo tedy vzniknout dodatečně). Jeho marginální i interlineární glosy mají redakční charakter. Glosátor jimi doplňuje nebo opravuje původní text, jak na úrovni jazykové, tak obsahové.²³

Výrazně velkým a poněkud strnulým knižním písmem (*gothica libraria*), jímž se odlišují od ostatních glos, jsou psány přípisky na předním přidešti a na konci fol. 7r. Psaly je dvě různé ruce, přesto je lze na základě obsahových souvislostí klást do téže doby, nejspíše do sedmdesátých let 14. století. Přípisek na předním přidešti upozorňuje na majetkový převod z počátku roku 1375, kdy se staroměstský měšťan Matěj od Věže (1342–1396) vzdal svých panských práv nad vsí Doubravice ve prospěch svatojiřských kanovníků.²⁴ Druhý přípisek se týká směny statků v Postřižině a Němčicích za abatyše Alžběty († 1378). Jelikož není nijak naznačeno, že by šlo o již zesnulou abatyši, je možné, že vznikl ještě za jejího života (abatyši se stala někdy mezi lety 1362–1364).²⁵

Ještě do druhé poloviny 14. století a počátku 15. století pravděpodobně spadají kurzivní glosy psané inkoustem různých tmavých odstínů. Je zajímavé, že komentují pouze původní text z let 1353–1358 na ff. 1–10 a na ff. 11–12 je (snad až na jednu výjimku na fol. 12v) nenalezneme (na nich se objevují pouze *maniculae*, které jsou i jinak v rukopise velmi četné). Lze s jistotou rozlišit glosy psané černým, tmavě hnědým a světle hnědým inkoustem (srov. fol. 4v). Jak dosvědčuje i rozbor písma, muselo se jednat o minimálně tři

²³ Např. na fol. 7v jednou doplňuje ve větě chybějící sloveso *fecerunt* („*hii omnes debitum sibi et sue prebende officium fecerunt et ultimo dictus P. facit*“), podruhé upřesňuje, respektive koriguje původní prohlášení („*hii omnes subdyaconatus soli existentes subdyacones preter Michaellem [...]*“).

²⁴ NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 273 (26. 3. 1375).

²⁵ LC I/1, s. 188; LC I/2, s. 43.

různé glosátory. Je však možné, že černým či tmavě hnědým inkoustem psalo více různých rukou (srov. fol. 6r). Dále lze určit, že alespoň některé glosy psané světlejším inkoustem jsou mladší než jiné glosy psané tmavším inkoustem, protože je na dvou místech rozšiřují (ff. 6r, 10r) a v jednom případě hnědá glosa nahrazuje hůře čitelnou černou glosu (fol. 8r).

Nejdelší přípisek se nachází u dolního okraje fol. 1r. Je psán velice běžným kurzivním písmem, které samo o sobě nelze datovat přesněji než do druhé poloviny 14. či první poloviny 15. století. Významný je proto, že představuje dodatečný úvod k celému rukopisu. Má do jisté míry funkci vlastnického záznamu, popisuje i obsah rukopisu a zároveň doplňuje ztracenou úvodní část rukopisu.

S jistotou až z 15. století pocházejí přípisky psané červeným inkoustem, jelikož glosují i texty vzniklé po roce 1401 na fol. 12v. Jejich písmo odpovídá až druhé polovině 15. století, ale nelze vyloučit ani počátek 16. století. Typově se jedná se o bastardu. Vedle latiny jejich autor používá i češtinu, a jednou dokonce užil oba jazyky uvnitř jediné glosy.²⁶ Na vznik po husitských válkách poukazuje i skutečnost, že o některých zvyklostech popisovaných v rukopise hovoří v minulém čase.²⁷ Pozdější, snad také pohusitský původ je vzhledem ke stylu písma pravděpodobný i u černým inkoustem psané glosy se slovem *archipresbiter* na fol. 4r.

²⁶ Fol. 12v: „*In villa Slywan I s[exagenam] platu komornieho.*“

²⁷ Např. na fol. 5r: „*Nota czo kanowniczy S. Girzij tu gmiely zapraczy hled na tom listu.*“

3 Historie rukopisu

Rukopis vznikl někdy v letech 1354–1357 a po roce 1368 byl postupně doplňován až do počátku 15. století. O jeho hojném užívání v období středověku svědčí vedle těchto doplňujících zápisů na ff. 11–12 také četné glosy a opravy. Díky nim můžeme zjistit, jaké informace byly pro dobové čtenáře nejpodstatnější. Nejméně marginálií se nachází v náboženském úvodu, větší pozornost byla věnována dějinám kostela a majetkovým záležitostem. Některá místa si dokonce vyznačilo více glosátorů najednou (např. fol. 4v). Zatímco většina glos byla sepsána v době, kdy byly údaje rukopisu stále ještě aktuální, poslední glosátor (píšící červeným inkoustem někdy ve druhé polovině 15. století nebo na počátku 16. století) již komentoval minulý stav. Můžeme se jen dohadovat, kdo tímto glosátorem byl a za jakým účelem text rukopisu komentoval. Měl jen zájem o minulost kostela, nebo byla jeho motivem snaha o obnovu husitskými bouřemi přerušené tradice?

Na přelomu 14. a 15. století se rukopis nacházel v majetku kostela sv. Jiří, jak lze vyvodit z přípisu na fol. 1r (*ista consuetudo, que subscribitur, est ecclesie sancti Georgii in Praga*). Fakt, že se zde nemluví o svatojiřském klášteře (*monasterium*), nýbrž o kostele (*ecclesia*), potvrzuje předpoklad, že kniha tehdy nebyla v držení svatojiřských benediktinek, ale samotných kanovníků. Kodex patrně již v této době postrádal počáteční list(y), protože zmíněný přípisek na fol. 1r v podstatě supluje ztracený úvod (ačkoli s jistotou jsme o neúplnosti rukopisu zpraveni teprve kolem roku 1765 z německé klášterní kroniky).²⁸

Poprvé se o rukopise z jiného pramene dozvídáme z inventáře svatojiřského archivu z konce 17. století. Inventář byl sestaven v roce 1692, snad z popudu nové abatyšy Františky Heleny Pieroni z Gallianu (v úřadu 1691–1720). Pravděpodobný originál inventáře se nachází v Národní knihovně.²⁹ Položky na poslední straně se signaturami N.N.N.N. až Z.Z.Z.Z. však doplnilo nejspíše o něco později několik různých rukou. Mezi tyto dodatečně připsané položky patří i zkoumaný rukopis se signaturou X.X.X.X. V Národním archivu je pak ještě uchováván opis tohoto inventáře snad z počátku 18. století psaný celý jednou rukou, včetně zmíněných doplňků.³⁰ Pravděpodobně v souvislosti s vytvořením inventáře byl rukopis opatřen štítkem se signaturou a shrnutím jeho obsahu.³¹ Nejpozději v této době muselo také dojít ke ztrátě řemíneků z vazby.

²⁸ NK XVI B 2/1, fol. 132r.

²⁹ NK XVII E 48.

³⁰ NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 2596.

³¹ Ruka, která do inventáře připsala položku Y.Y.Y.Y. (tj. Pasionál abatyšy Kunhuty), odpovídá ruce autorky štítků obou zmíněných rukopisů.

Pozoruhodné je, že rukopis byl přinejmenším od této doby (od konce 17. století) v klášteře uchováván společně s listinami, tedy v rámci archivního fondu, a nikoli společně s ostatními knihami a rukopisy. Spolu s ním byl v archivu chován jen jediný další kodex, a to Pasionál abatyše Kunhuty (pod signaturou Y.Y.Y.Y.). Archiválie byly v klášteře rozděleny do dvou skupin podle toho, zda pocházely z kláštera sv. Jiří na Pražském hradě nebo z kláštera sv. Ducha na Starém Městě pražském. Listiny od sv. Ducha byly evidovány pod číslicemi od 1 do 29, dokumenty ze svatojiřského kláštera, kterých bylo podstatně více, byly označeny písmeny od A. do Z., od A.A. do Z.Z., od A.A.A. do Z.Z.Z. a konečně od A.A.A.A. do Z.Z.Z.Z. K označení písemností došlo patrně bez jejich předchozího logického uspořádání. Už autorka inventáře upozorňuje, že nejsou zachyceny v chronologickém sledu.³² Hodně pozornosti je i to, že oba rukopisy byly k archivu připojeny téměř jako poslední položky. Zbývá ještě zodpovědět otázku, proč k tomu vůbec došlo.

Zařazení těchto středověkých kodexů mezi klášterní listiny svědčí o mimořádném historickém významu, který byl těmto rukopisům přikládán na rozdíl od ostatních klášterních knih. Byly tak zahrnuty, jak hlásí označení inventáře, do souboru „*privilegií a nadání, jak starých, tak nových, též jiných pamětí královského, v Čechách nejstaršího [...] knížecího kláštera sv. Jiří na Hradě pražském*“.³³ Oba rukopisy podle svatojiřských benediktinek konce 17. století vypovídaly podobným způsobem jako listinná privilegia o dějinách jejich kláštera a jeho významném postavení, proto byly vyňaty z kolekce knižních (literárních) děl a zařazeny mezi historické a právní prameny. V případě *Fragmenta praebendarum* to vzhledem k jeho obsahu není příliš překvapivé, mnohem překvapivější je z tohoto hlediska zařazení Pasionálu abatyše Kunhuty, jenž oproti ostatním archivním dokumentům nenese znaky pamětního zápisu. Podle mého názoru v tomto případě rozhodl nikoli obsah textu rukopisu, nýbrž jeho iluminace, které představují jedinečnou památku na abatyši Kunhutu Přemyslovnu, kterou si pražské benediktinky v době baroka připomínaly jako blahoslavenou, a zároveň dosvědčují významné postavení kláštera v její době.³⁴

³² „*Inventář privilegií a nadání jak starých, tak nových, též jiných pamětí královského, v Čechách nejstaršího od blahoslavené Mlady, jinak Marie, vlastní dcery ukrutného bratrobijce Boleslava a sestry Boleslava Milostivého létha Páně 900. fundírovaného knížecího kláštera sv. Jiří na Hradě pražském, též k němu dávno připojeného kláštera Milosrdenství Božího, jinak sv. Ducha, v Starém Městě pražském, za šťastného panování vysoce osvícené a důstojně velebné panny, panny Františky Heleny rozené Pironové z Gallianu, z Boží milosti volené a korunované kněžny a abbatyše již praveného kláštera sv. Jiří létha 1692, ne sic vedle leth pro krátkost času, však vedle liter abecedních v pořádnost uvedený.*“ NK XVII E 48, [fol. 2r].

³³ Tamtéž.

³⁴ Malířská výzdoba je zmíněna i v inventárním popisu: „*Kniha latinská o umučení Božím s figurama, B. Gunigundě, dceři krále Ottokgara, od fr. Goldy řádu sv. Dominika componirovaná a dediciovaná, též od Benessia kanovníka kláštera sv. Jiří sepsaná.*“ Tamtéž, [fol. 4v].

Prvním tištěným dílem, které o rukopise pojednává, je *Historia* pražských klášterů benediktinek od Jana Floriána Hammerschmidta z roku 1715.³⁵ Hammerschmidt působil od roku 1710 až do své smrti roku 1735 jako farář staroměstského kostela Matky Boží před Týnem a ve své spisovatelské činnosti se zabýval dějinami českých měst i církevních institucí.³⁶ Spis věnoval již zmíněné svatojiřské abatyši Františce Heleně Pieroni (1648–1720), dceři slavného Valdštejnova architekta.³⁷ Pravděpodobně s jejím povolením a snad z jejího pověření měl přístup do svatojiřského archivu. V rámci své práce totiž *in extenso* uvádí mnohé významné listiny kláštera a hojně čerpá i ze zkoumaného rukopisu. Odkazuje na něj slovy: „*ita M. S. antiquissimus Liber Monasterij S. Georgij in membrana*“.³⁸

Text rukopisu se stal základem prvních pěti kapitol Hammerschmidtova díla (konkrétně pp. 4–22), které nazval: *Penès Ecclesiam S. Georgij primitus erat Collegium Canonicorum; De præbendis Canonicorum ad S. Georgium; De præbendis Diaconorum, & Subdiaconorum ad S. Georgium; De Distinctione Officiorum; De quibusdam Foundationibus ad S. Georgium pro Canonicis ejusdem Ecclesiæ factis*. K zařazení těchto informací o svatojiřských kanovnících na začátek knihy o dějinách kláštera benediktinek Hammerschmidta vedla skutečnost, že kostel sv. Jiří existoval ještě před založením kláštera a že si kanovníci 14. století prostřednictvím tohoto rukopisu nárokovali přímou kontinuitu s duchovenstvem, jež kostel spravovalo od jeho založení v první polovině 10. století. Svatojiřskou kolegiátu tak pojímal jako předchůdkyni ženského kláštera, která s ním však ještě nějakou dobu koexistovala.

Na rozdíl od listin, které ve svém díle cituje poměrně přesně, Hammerschmidt k textu rukopisu nepřistupuje jako k edici, což je na první pohled zřejmé z toho, že ho neuvádí v kurzívě. Přesto z něj přebírá bez jakýchkoli větších zásahů poměrně dlouhé pasáže, jindy je jen parafrázuje a mnohé části vynechává. Zcela například vypustil moralistní úvod rukopisu, který obsahově nezapadal do koncepce jeho dějepisného díla. Výběrově tak editoval či parafrázoval pouze ff. 4v–12v. Je zřejmé, že se Hammerschmidt nesnažil čtenáři co nejdříveji zprostředkovat svou předlohu, šlo mu pouze o obsahovou rovinu a její konkrétní znění si podle potřeby upravoval. Místy opravuje také gramatické chyby

³⁵ Joannes Florianus HAMMERSCHMIDT, *Historia in qua primaeva fundatio et institutio regionum ac antiquissimorum monasteriorum S. Georgii in Castro Pragensi, S. Spiritus vulgo ad Misericordias Dei in antiqua Urbe Pragensi Ordinis S. P. Benedicti Sancti-Monialium [...] recensentur*, Pragae 1715.

³⁶ Jana CIGLEROVÁ, *Historik Jan Florián Hammerschmidt a jeho práce s prameny*, diplomová práce, FF UK, Praha 2009, s. 17.

³⁷ Jarmila KRČÁLOVÁ, Giovanni Pieroni – architekt? *Umění*, roč. 36, Praha 1988, s. 511–542, zde s. 515.

³⁸ J. F. HAMMERSCHMIDT, *Historia*, p. 4.

středověkých pisatelů.³⁹ Co se týče grafické podoby, přepisoval římské číslice arabskými a celkově přizpůsoboval středověký pravopis humanistickému. Zejména rozepisuje písmeno *e* s platností klasické dvojhlásky *ae*, a jak je pro barokní tisky typické, zapisuje ji jako jediný grafém (*æ*, případně *iæ*).⁴⁰ Podobně zapisuje skupinu *-ci-* následovanou samohláskou (s výslovností „ci“) podle klasické normy jako *-ti-*. Dále rozlišuje konsonantní *j* a vokalické *i*. Při přepisu jmen Unhošť (*Unehoszt*) nebo Beneš (*Benessius*) dokonce použil ostré *s* (*Unhoſt*, *Benefſius*).⁴¹ Modernizoval i zápis některých zvláštních lexémů.⁴² Jeho nejobvyklejší technikou parafráze bylo převádění přítomného času (prézentu) rukopisu do minulého (imperfekta).⁴³ Dopouštěl se ale i věcných chyb⁴⁴ a mnohdy chyboval při přepisu jmen.⁴⁵

Nedlouho po latinském vydání Hammerschmidtovy *Historie* ještě v první polovině 18. století vznikl v prostředí svatojiřského kláštera její překlad do němčiny, který se dochoval v jediném rukopise.⁴⁶ Jeho autorkou byla nejspíše jedna ze svatojiřských benediktinek. Pro historii recepce rukopisu svatojiřských kanovníků má tento překlad význam v tom, že prostřednictvím Hammerschmidtova díla byly jeho některé pasáže (třebaže parafrázované) přeloženy z latiny do vernakulárního jazyka, a to pravděpodobně vůbec poprvé.

S rukopisem dále po polovině 18. století pracoval autor anonymní německy psané třísvazkové kroniky svatojiřského kláštera dokončené roku 1766.⁴⁷ Jejím autorem byl pravděpodobně nějaký duchovní, kterého s klášteřem pojily užší styky. Zda psal přímo na jeho objednávku, nemůžeme potvrdit ani vyvrátit. Měl přístup do klášterního archivu, pracoval však i s prameny z jiných českých církevních institucí. Třináctá kapitola této kroniky obsahuje překlad první části rukopisu, totiž traktátu *Obliti sunt benefactorum eius*.⁴⁸ Překládal pouze základní text bez marginálních připisků od začátku rukopisu na fol. 1r nahoře („*dans eis licenciam usum fruendi de omni ligno*“) přibližně do první třetiny fol. 4r

³⁹ Např. „*in die undecim milia virginum*“ (fol. 12v) opravil na „*in die undecim millium Virginum*“ (p. 22), pozdější Dobnerova edice se drží znění rukopisu (s. 365).

⁴⁰ Např. „*in diebus [...] Cænæ Domini [...]*“ (p. 4) místo „*Cene Domini*“ (fol. 5r).

⁴¹ Např. p. 7, 8 (fol. 6r, 6v).

⁴² Např. *alimentorum* (p. 5) místo *emolimentorum* (fol. 5v).

⁴³ Např. *habebant* (p. 5) místo *habent* (fol. 5v).

⁴⁴ Např. zaměnil kostely světců zmíněných v rukopise za jejich svátky („*ad festa Sanctorum Georgij, & Galli dividendos*“ na p. 7 místo „*ecclesiis sanctorum Georgii et Galli dividendis*“ na fol. 6r) nebo jáhen má podle něj při velikonoční hře hrát „spasitele“ místo „obchodníka“ („*Diaconus Salvatoris*“ na p. 13 místo „*dyaconus mercatoris*“ na fol. 8r).

⁴⁵ Např. *cum Sulkone Leonardi* (p. 7) místo *Buskone* (fol. 6r).

⁴⁶ AHMP, Sběrka rukopisů, sign. 7952.

⁴⁷ NK XVI B 2/3, fol. 237v.

⁴⁸ NK XVI B 2/1, ff. 132r–142r.

(„timeo, ne dicatur eis: fili, recepisti bona in vita tua et nunc cruciaris“). V tomto rozsahu se kronikář snažil přeložit vše a nejasná místa zlogičťoval,⁴⁹ v překladu se proto nevyhýbá drobným vysvětlivkám a vsuvkám.⁵⁰

Na úvod je před samotným překladem uveden popis kodexu, který česky zní takto: *Starodávná goticko-latinsky psaná foliová kniha neboli rukopis s pergamenovými listy ve vazbě ze silného dubového dřeva potažené kůží obsahuje mnoho zajímavostí, přestože se její začátek a konec ztratil nepochybně v dobách bezpráví. Je uchovávána v archivu veledůstojného, královského, prastarého, mnohými výsadami obdařeného a v Království českém nejprvnějšího panenského kláštera u svatého Jiří na královském Pražském zámku a uvedena ve zdejším registru pod těmito čtyřmi písmeny X.X.X.X. a označená jako stará psaná kniha týkající se kanovníků až do roku 1401, která protože se na ni toto dílo častěji odvolává, bude z gotického znění slovo od slova do němčiny přeložená a do různých odstavců nebo takzvaných paragrafů sem po výňatcích rozčleněná, jejíž první úryvek od 1. do 30. paragrafu popisuje nevděčnost a zapomínání na dobré skutky.*⁵¹ Na začátku každé kapitoly kroniky měl navíc její autor ve zvyku složit verš vystihující její obsah a ani v případě této kapitoly neudělal výjimku. V duchu překládaného úvodního traktátu rukopisu v něm hořekuje nad nevděčností, která zadupává všechno dobré a vede k neštěstí a ke smrti.⁵²

Ze zmínky, že 13. kapitola obsahuje „první úryvek“, a z dalších míst kroniky vyplývá, že její autor přeložil i zbylou část rukopisu. Tento překlad se měl nacházet

⁴⁹ Zajímavý je překlad antické reálie, s níž si překladatel 18. století patrně nevěděl příliš rady: Když rukopis označuje Senecu za *virum politicum*, překládá „*vortrefflichen Mann*“ (znamenitý muž, fol. 140v). Na druhou stranu, když rukopis zmiňuje Kompendium teologie Tomáše Akvinského, překladatel se spokojuje pouze s odkazem na autora a název díla vynechává (tamtéž, fol. 136v).

⁵⁰ Např. hned na začátku v závorce vysvětluje, o kom je řeč, což není kvůli ztrátě předchozího textu originálu jasné: „*Er gabe ihnen die Erlaubnis (daß ist Gott dem Adam und Eva) von aller Frucht zu essen...*“ (tamtéž, fol. 132v). Dále např. slovo *Veritas* (označující Ježíše Krista) překládá trochu explicitněji jako „*göttliche Wahrheit*“ (tamtéž, fol. 143r).

⁵¹ „*Das uralt von Pargamen-Blätter starck Eichen-holtzigen mit Leder überzogenen Einbundes gottisch-latein-geschriebene Foliandt-Buch, oder Manu-Script, dessen Anfang und End unfehlbahr durch wiederrechtliche Zeiten abgängig, jedoch viele Merckwürdigkeiten in sich enthaltet, so in dem hochwürdigsten, königlichen, uralt-hochbefreyten, firstlichen, und allerersten in Königreich Böhmen jungfräulichen Closters-Archiw bey S. Georgij ob den königlichen Prager Schlos aufbehalten, und unter denen vier Buchstaben X.X.X.X. in aldortigen Register verzeichnet und ein altgeschriebenes Buch die Thumherren biß auff das 1401. Jahr betreffend betitult, welches weilen sich darauf dieses Werck zum öfftern beruffen thuet auß den Gottischen von Worth zu Worth in das Teütsche übersetzt und in verschiedene Absetze oder so genannnte § Paragraphos und hieher außzugweiß eingetheilt wird, dessen erster Außzug von 1. § anfangend biß den 30. § die Undanckbahrkeit oder die Vergässenheit deren Gutthaten innhaltet.*“ (tamtéž, fol. 132r).

⁵² „*O Undanckbahrkeit! Du abscheiliches Thier! / Du trittest mit Füßen all Gutthat: Weh dir! / Darfür bringt dir dein Lon der hinckende Both. / Ein ellendes Leben und spätlichen Todt.*“ (tamtéž).

v 16. kapitole kroniky, hned po kapitole o přemyslovské abatyši Kunhutě.⁵³ V dochovaném svazku však kapitoly 16, 17 a 19 zcela chybějí a není jasné proč. Je otázkou, kdy vznikla současná vazba, protože tyto kapitoly zjevně nebyly s ostatními svázány. Zajímavé je, že se v jiném samostatném rukopise dochoval překlad Pasionálu abatyše Kunhuty, zjevně od téhož autora, formální úpravou zapadající do konceptu kroniky.⁵⁴ Vysvětlení, že se jedná o samostatně svázanou (oproti ostatním také dosti obsáhlou) kapitolu kroniky komplikuje skutečnost, že má jít o 18. kapitolu (*Das Achtzehende Capitl*), která se však v kronice dochovala a pojednává o abatyši Vracce, a že její text není členěn do paragrafů jako v případě kroniky. Možná se proto spíše jednalo jen o koncept kapitoly, jejíž finální verze se měla součástí kroniky teprve stát. Vzhledem k tomu není vyloučeno, že se někde nezachoval i ztracený zbytek překladu knihy svatojiřských kanovníků, jež měla obsahovat 16. kapitola. O jeho případné existenci však nic nevíme.

Jelikož autor kroniky do němčiny překládal všechny prameny svatojiřského archivu a zařazoval je chronologicky k příslušným rokům, je v kronice dochován ještě překlad celého opisu listiny z roku 1368 z fol. 11r.⁵⁵ Je zajímavé, že text listiny překládal ze zkoumaného kodexu (sám na něj odkazuje) a nikoli přímo z dochované listiny.⁵⁶ Na údaje z rukopisu se jinak odvolává na více místech v prvních dvou svazcích kroniky (z celkových tří).⁵⁷

Ve svatojiřském archivu zůstal sledovaný rukopis až do zrušení kláštera na jaře roku 1782. Krátce před jeho zrušením vydal pražský trinitář Raymund od sv. Alžbety, občanským jménem Josef Mentz a vůbec poslední provinciál tohoto řádu v habsburské monarchii,⁵⁸ první díl plánovaného rozsáhlejšího německého zpracování dějin svatojiřského kláštera, jež věnoval poslední svatojiřské abatyši Marii Terezii z Harnachu (1781–1782), na němž však začal pracovat již s podporou předchozí abatyše Marie Elekty Vraždové z Kunvaldu (1770–1781). V jedné kapitole se věnuje i svatojiřským kanovníkům a snaží se dokázat, že při

⁵³ V 15. kapitole o době abatyše Kunhuty píše např. „so wird doch das folgende 16.te Capitl mitl des zweyten Außzugs auß dem mit vier Buchstaben X.X.X.X. gezeichnetem alt gottisch latein geschriebenen Foliant des S. Georgij Klosters Archiw-Buch in sich was mehreres inhalten.“ NK XVI B 2/1, fol. 158v. A dále: „in dem folgenden 16. Capitl und zweyten Außzug auß dem S. Georgij jungfraulichen Klosters Buch so gottisch latein geschrieben von 31. bis 113 § verzehlet werden“ Tamtéž, fol. 165r.

⁵⁴ NK XVI E 12. Podobně jako jiné kapitoly kroniky obsahuje kratší prozaický úvod, pak číslo kapitoly, potom verš vystihující obsah textu, a nakonec samotnou hlavní stať.

⁵⁵ NK XVI B 2/2, ff. 1r–3v.

⁵⁶ NA, AZK, ŘB sv. Jirí, inv. č. 265 (25. 4. 1368).

⁵⁷ NK XVI B 2/1, ff. 10v, 11v, 17, 47v, 157v–158v, 165r, 175r, 188, 195, 214v, 220v; NK XVI B 2/2, ff. 3v, 49r–50r, 58v, 69v, 75.

⁵⁸ Srov. ANTONINUS AB ASSUMPTIONE, *Monumenta Ordinis Excalceatorum SS. Trinitatis redemptionis captivorum ad provincias S. Ioachim (Poloniae) et S. Iosephi (Austriae-Hungariae) spectantia*, Roma 1911, s. 223.

kostele sv. Jiří fungovala nejstarší kolegiální kapitula v Čechách. Opírá se při tom i o svědectví tohoto svatojiřského rukopisu, jemuž kvůli vysokému stáří přikládá jako historickému prameni velikou váhu.⁵⁹ Podle Raymunda jde o úctyhodnou památku, sepsanou bezpochyby jedním ze svatojiřských kanovníků a na základě výčtů církevních i světských hodnostářů jej datuje přibližně do roku 1350.⁶⁰ Z rukopisu pak v německém překladu cituje několik pasáží.⁶¹

Z doby rušení kláštera se dochoval seznam jeho knih, pořízený klementinským bibliotekářem Karlem Rafaelem Ungarem (1744–1807), avšak zkoumaný rukopis v něm nelze bezpečně identifikovat.⁶² Jelikož v seznamu nelze určit ani Pasionál abatyše Kunhuty,⁶³ je zřejmé, že v době soupisu nebyl uložen společně s ostatními knihami, nýbrž spolu s archiváliemi, jak vyplývá z výše zmíněného inventáře z konce 17. století. To však nemění nic na tom, že se tyto zmíněné rukopisy od osmdesátých let 18. století nacházely v klementinské knihovně, která spravovala i archivní fond kláštera, a to až do roku 1950, kdy byly klášterní listiny a aktový materiál přesunuty do dnešního Národního archivu.⁶⁴ Kodexy z bývalého klášterního archivu⁶⁵ (některé z nich zahrnuté do Truhlářova katalogu) ovšem zůstaly společně s ostatními svatojiřskými rukopisy v pražském Klementinu, kde se uchovávají dodnes.

Po zrušení kláštera se rukopisem zabýval osvícenský historik Gelasius Dobner (1719–1790), člen piaristického řádu, který mimo jiné v letech 1764–1785 v rámci své ediční řady *Monumenta historica Bohemiae nusquam antehac edita* vydával dosud neotištěné prameny k českým dějinám.⁶⁶ Pro její poslední šestý svazek z roku 1785 připravil i edici zkoumaného rukopisu ze zrušeného svatojiřského kláštera a společně s ním výběrově

⁵⁹ „Es gewinnt also dieses Buch von seinem ehrwürdigen Alter so viel Ansehen, daß man selbigem nicht leicht das Zutrauen einer reinen Quelle wird absprechen mögen.“ RAYMUND von der heil. Elisabeth, *Der hohen Geistlichkeit in Böhmen Unbewegte Grundlage*, Prag 1782, s. 138.

⁶⁰ Tamtéž na s. 137 knihu popisuje jako „ein Gotischlatein auf Pergament, nach der Art der späteren Zeiten beschriebenes Buch, und würdiges Alterthum, welches ganz von den Domherren bey St. Georgen handelt, das eine unbekante Hand, zweifelsohne eine der Domherren dieses Stiftes, selbst beschrieben hat, um so sicherer, als darinn von dem Ursprunge, von den Aufnahmen, Stiftungen und Schuldigkeiten dieser Herren nichts scheint vergessen zu seyn.“

⁶¹ Např. tamtéž, s. 138n, 172n.

⁶² Vydal jej Ondřej BASTL, *Knihy a listiny zrušeného svatojiřského kláštera, Documenta Pragensia*, roč. 23, Praha 2004, s. 187–223, zde s. 202–206.

⁶³ Podle Urbánkové skutečnost, že byl Pasionál evidován v rámci archivního fondu a že ho Ungar při soupisu svatojiřské knihovny nezařadil mezi ostatní knihy, které pak byly nabídnuty vídeňské dvorní knihovně, umožnila jeho setrvání v Praze. Srov. E. URBÁNKOVÁ – K. STEJSKAL, *Pasionál*, s. 13 včetně pozn. č. 19 na s. 18.

⁶⁴ Tamtéž, s. 12 včetně pozn. č. 6 na s. 17.

⁶⁵ Mezi ně patrně patřila i německá klášterní kronika dokončená roku 1766 (NK XVI B 2), jak dosvědčuje RAYMUND, *Der hohen Geistlichkeit*, s. 178 („Unbenannter Author der geschriebenen Denkwürdigkeiten des Klosters S. Georgen im Archive.“)

⁶⁶ Srov. *Slovník latinských spisovatelů*, edd. Eva Kutáková – Anežka Vidmanová, Praha 2004, s. 213n.

otiskl i části Pasionálu abatyše Kunhuty,⁶⁷ čímž tuto i umělecky významnou památku vůbec poprvé uvedl do literatury.⁶⁸ Z toho lze usuzovat, že i po zrušení kláštera sdílely oba rukopisy tytéž osudy.

Rukopisu také dal oproti poněkud prostému označení z klášterního archivu (*Stará kniha latinská*) určitější jméno. V nadpisu předmluvy ho označuje *Fragmentum codicis praebendarum, distributionum et officiorum ecclesiae S. Georgii ord. S. Benedicti in castro Pragensi* (Zlomek knihy prebend, přidělů a úradů kostela sv. Jiří řádu sv. Benedikta na Pražském hradě).⁶⁹ V nadpisu samotné edice ho však uvádí pouze jako *Fragmentum praebendarum, distributionum et officiorum in ecclesia S. Georgii castri Pragensis* (Zlomek prebend, přidělů a úradů kostela sv. Jiří na Pražském hradě)⁷⁰ a pod tímto názvem, respektive zkráceně jako *Fragmentum praebendarum* vstoupil do moderní odborné literatury.

Dobner v několikastránkové předmluvě (tzv. *observationes praeviae*) ke své edici píše,⁷¹ že se nejprve asi v šedesátých letech 18. století setkal s opisem rukopisu, dnes neznámým či ztraceným, pocházejícím ze svatojiříského kláštera, o němž mu řekl svatovítský kanovník a pozdější děkan metropolitní kapituly Jan František Bartoň (1702–1780; kanovníkem od 1749, děkanem od 1767).⁷² Byl psán na papíře a na rozdíl od své předlohy užíval arabských číslic. Dobner jeho vznik kladl přibližně do poloviny 15. století a rozpoznal, že se jedná o opis staršího kodexu, a vzhledem k jeho zajímavému obsahu začal připravovat jeho edici. Se svým záměrem se svěřil svému příteli Karlu Rafaelu Ungarovi a od něj se dozvěděl, že se v pražské císařské knihovně (nově) nachází původní předloha tohoto opisu. Podle ní připravovanou edici opravil a doplnil, protože dříve získaný opis byl prý značně nespolehlivý.⁷³

⁶⁷ G. DOBNER, *Monumenta*, s. 324–374.

⁶⁸ Srov. E. URBÁNKOVÁ – K. STEJSKAL, *Pasionál*, s. 13. V nejnovějším vydání Koldových textů zmínka o Dobnerovi zcela chybí. Srov. COLDA, *Tractatus mystici: Mystické traktáty*, přel. Dana Martínková, Praha 1997.

⁶⁹ G. DOBNER, *Monumenta*, s. 324.

⁷⁰ Tamtéž, s. 334.

⁷¹ Tamtéž, s. 324–334; o samotnému *Fragmentu praebendarum* pojednává jen na s. 324–328, ve zbytku své latinské předmluvy se věnuje Pasionálu abatyše Kunhuty. Následující odstavce jsou v podstatě shrnutím jeho postřehů k rukopisu na uvedených stranách.

⁷² Srov. Antonín PODLAHA, *Series praepositorum, decanorum, archidiaconorum aliorumque prelatorum s. metropolitanae ecclesiae Pragensis a primordiis usque ad praesentia tempora*, Pragae 1912, s. 279–281, č. 828.

⁷³ G. DOBNER, *Monumenta*, s. 325: „nam scriba ille, qui saeculo XV. apographum archivi S. Georgii transumpserat, majore, atque fas est, usus licentia, non modo ubivis numeris Romanis Arabicos substituit, sed etiam narrationes ipsas centum triginta tribus paragraphis distinxit, imo nonnulla sequius legit, nonnulla dormitans praetermisit, quaedam etiam suo arbitratu expliccavit.“

Podle Dobnera z původně obsáhlejšího starého pergamenového kodexu zbývá 12 listů, které prý byly kdysi prozíravě opatřeny novou vazbu, aby zcela nepropadly zkáze.⁷⁴ Všimá si, že jeho rozměry značně přesahují obvyklé rozměry pergamenových rukopisů, a podle něj jsou okraje prvních listů zčernalé, jako by byly vystaveny ohni. Až do 21. strany (fol. 11r) je rukopis psán úhledným písmem (*character semiuncialis monachalis elegans*) a poté pokračují čtyři různé ruce. Jedenáct stran (do fol. 6r) je rozděleno do dvou sloupců, zbytek je psán přes celou šířku stran. Jak již bylo zmíněno, jeho vznik klade do let 1352–1362, a dále píše, že rukopis obsahuje poznamenání prebend, přidělů a církevních úřadů při kostele sv. Jiří a také znění donací, nadání a privilegií (upozorňuje též na přípisek ze zadního příděští, který odkazuje na blíže neznámou čtvrtou knihu donací, která snad nasvědčuje, že se vedlo více takových záznamů). Na začátek podle Dobnera spisovatel umístil dlouhé napomenutí či kázání adresované kléru svatojiřského kostela (sestavené buď někým z jeho řad, nebo někým jiným), v němž je vyzdvihována důležitost náležitého plnění svěřených liturgických úkolů a poslední vůle dobrodinců, a na odstrašujících příkladech z Písma svatého a světové i domácí historie pak ukazuje, jaké nebezpečí hrozí těm, kteří zanedbávají své bohoslužebné povinnosti, nebo je dokonce neplní vůbec.

Dobner se ho rozhodl jeho text vydat i přesto, že se nezachoval v úplnosti (neboť začátek prý strávily plameny), aby nedošlo ke ztrátě historicky významných informací, které z jiných pramenů nejsou známy. Jak píše, jde o rukopis malého rozsahu, zato významného obsahu. Může přispět k poznání staré liturgie a starých českých zvyků.⁷⁵ Z jedinečných historických údajů zmiňuje postesknutí středověkého autora nad tím, že kvůli zahálce byl klérus svatojiřského kostela za knížete Boleslava II. (založením kláštera benediktinek) zbaven jeho správy. Upozorňuje též na zmínku o arcikněžích, jejichž jména se nacházela mezi svědky údajné klášterní listiny, jak je citoval středověký autor na fol. 4v, a poněkud nekriticky z toho vyvozuje, že již za knížete Vratislava I. na počátku 10. století⁷⁶ se u nás vydávaly veřejné listiny potvrzené jmény svědků. Vysoce též hodnotí úryvek o vdově po Vilémovi Zajícovi z Valdeka a jejich synech, který také jinde nenašel.

Podle Dobnera by se rukopis dal zkoumat i z lexikografického hlediska. Jak píše, sám dlouhé roky plánuje vydat dodatek k slavnému Du Cangeovu slovníku středověké latiny *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, jenž by zahrnoval slovní zásobu latinských textů

⁷⁴ Dle mého názoru se ovšem o pozdější vazbu nejedná, pochází nejpozději z druhé poloviny 14. století a je otázkou, zda se počáteční list(y) ztratil(y) ještě před jejím vznikem.

⁷⁵ Např. ho zaujalo, že kanovníci dostávali malovaná vajíčka nejen o Velikonocích, ale i ve dnech sv. Jiří a posvěcení kostela (23. a 24. dubna). G. DOBNER, *Monumenta*, s. 353.

⁷⁶ Omylem píše na počátku 9. století. Tamtéž, s. 327.

ze středověkých Čech.⁷⁷ Z paleografického hlediska Dobnera zaujalo zejména užívání otazníků (u ruky A). Další část předmluvy se pak už týká Pasionálu abatyše Kunhuty.

Nabízí se otázka, jaký je vztah mezi Hammerschmidtovou a Dobnerovou edicí. Jak vyplývá z předmluvy, Dobner Hammerschmidtovu *Historii S. Georgii* bedlivě četl, avšak k jeho práci s rukopisem zaujímá dosti kritický postoj. Uznává sice, že jeho předchůdce editoval jen vybrané části rukopisu, ale vzhledem k tomu, že některé zásadní údaje zcela pomíjí i v dalším výkladu (např. sled abatyší), pochybuje, zda originál rukopisu vůbec někdy viděl. Pokud ano, jak sám uvádí, musel ho číst velmi nedbale (*somnolenter indiligenterque*). Na druhou se zdá, že se nechal Hammerschmidtem alespoň v několika případech ovlivnit, jak naznačují některá chybná čtení, která uvádějí oba totožně.⁷⁸ Ačkoli většinou bývá Dobnerovo řešení věrnější než Hammerschmidtovo, přihodilo se také, že Dobner opravil Hammerschmidta chybně.⁷⁹

Přestože si Dobner nepřizpůsoboval text tolik jako Hammerschmidt a opravdu se snažil čtenáři zprostředkovat původní znění textu rukopisu, nepodává zcela přesný obraz jeho grafické podoby. Dobner podle výslovnosti rozlišuje *i* a *j* a většinou nahrazuje písmeno *y* písmenem *i*.⁸⁰ Podle výslovnosti také rozpisuje *-ji-* místo prostého *-i-*.⁸¹ Dále se vyhýbá užívání písmena *w*.⁸² V prepisech některých slov postupuje nedůsledně, někde například zachovává čtení rukopisu, když píše *michi*, jindy téže slovo opravuje *mihi*.⁸³ S písmenem *h* však celkově zachází volněji a často se jej snaží redukovat.⁸⁴ Na rozdíl od Hammerschmidta nerozepisuje středověké *e* na *ae* (případně *oe*), jedinou výjimku učinil v genitivu jména Adam, kdy snad kvůli srozumitelnosti píše *Adae* místo rukopisného *Ade*. Dobner vynechává typicky středověké neasimilované *-p-* ve skupině konsonant.⁸⁵ Na druhou stranu skupinu

⁷⁷ Opravdu ho napsal, ale zůstal pouze v rukopise pod názvem *Appendix ad Glossarium medii aevi des du Fresne und Carpentier aus böhm. Urkunden, die beiden unbekannt blieben, gesammelt*. Srov. heslo Dobner Job Felix v *Ottův slovník naučný*, 7. díl (Dánsko – Dřevce), Praha 1893, s. 708.

⁷⁸ Oba čtou *fertones* na fol. 6r jako *francones* (p. 7; s. 347), Dobner však v poznámce uvažuje, zda by *fertones* nebylo vhodnější. Když se na fol. 7v hovoří o vsi Úpohlavy (*Upohlaw*), oba čtou chybně *Pohlaw* (p. 10, s. 350). Podobně místo *Hostislave Albertisse* na fol. 9r čtou *Hostislavæ Abbatisæ* (p. 15), respektive *Hostislaue Abbatisse* (s. 354).

⁷⁹ Rukopisné *de consuetudine antiqua dyocesanus* na fol. 10v, parafrázuje Hammerschmidt *ex consuetudine Antiqua Diæcesanus* (p. 17), zatímco Dobner chybně prepisuje *de consuetudine Archidiocesanus* (s. 359). Hammerschmidt také četl správněji některé názvy, např. *Lichuczewes* na fol. 7v prepisuje přesně (p. 8), kdežto Dobner uvádí chybně *Uthuczewes* (s. 349).

⁸⁰ Píše tak např. *Job* místo *Iob*, *Josue* místo *Yosue*, *Nicolaus* místo *Nycolaus*, *subjugavit* místo *subiugavit*, *imo* místo *ymo*, na druhou stranu v původní podobě zachoval slova *ydoneum* nebo *ymaginem*.

⁸¹ Např. *ejicere* místo *ecere*.

⁸² Píše tak *evangeliste* místo *ewangeliste*.

⁸³ A to na jediné straně, viz G. DOBNER, *Monumenta*, s. 336; v rkp. fol. 1v a 2r.

⁸⁴ Např. *Boemia* místo *Bohemia*, *Pentecosten* místo *Penthecosten*, *ex nihilo* místo *ex nichilo*.

⁸⁵ Např. *contemntes* místo *contempntes*, *septemtrione* místo *septemptrione*, *solemnia* místo *sollempnia*.

hlásek *-cio-* zpravidla neopravuje na klasické *-tio-*, třebaže v tom nebyl zcela důsledný.⁸⁶ Ve jménech českého původu zaměňuje *s* a *z*,⁸⁷ ale v jejich přepise se odchyluje běžně i u jiných hlásek.⁸⁸ Na některých místech středověkou abreviaturu pro *Deus* interpretoval jako *Dominus* (na což je upozorněno v textových poznámkách edice). V souladu s rukopisem užívá římské číslice, které však u nižších jednotek někdy přepisuje slovy.

Dobner ve své edici opomněl editovat rozsáhlou a velice významnou marginální poznámku u dolního okraje fol. 1r doplující ztracený úvod k celému rukopisu. Dále prý po vzoru opisu rukopisu z 15. století vynechal shrnutí významných odkazů ze spodní části fol. 12v. Místo toho k edici *Fragmenta* přidal seznam klášterních držav z doby abatyše Anežky, sestry Přemysla Otakara I., který byl prý do rukopisu vložen na zvláštním starém papíře a později se ztratil.⁸⁹

Na počátku 20. století rukopis prošel rukama knihovníka Josefa Truhláře, který ho ve svém katalogu klementinských rukopisů eviduje pod číslem 2245.⁹⁰ Do popisu se mu však vloudila chyba, že je kodex psán na papíře. Uvádí též rozměry, rozsah a dataci rukopisu (48 x 33 cm, ff. 12, 1352–1362), dále provenienci (zmiňuje i novověký katalog svatojiřského archivu NK XVII E 48) a odkazuje na Dobnerovu edici s podrobnějším popisem. Z ní přebírá také název rukopisu (*Fragmentum praebendarum, distributionum et officiorum in ecclesia s. Georgii castris Pragensis*), upozorňuje na četné české glosy a cituje české přísloví (*wissunuchu ye iako Radocha zczlvnu*), uvedené uprostřed latinského textu na fol. 4v. Truhlář si dále všiml, že v něm kodexu chybí výše zmíněný papír se seznamem klášterních držav vydaný Dobnerem.

Rukopis posloužil ať už přímo, nebo prostřednictvím Dobnerovy edice jako pramen pro některé slovníkářské počiny. Již bylo zmíněno, že jej chtěl pro svůj plánovaný „český“ dodatek k Du Cangeovu slovníku středověké latiny využít sám Gelasius Dobner, ale k jeho vydání nakonec nedošlo. Třebaže je rukopis psán latinsky, zaujal i bohemisty. Josef Jungmann (1773–1847) ve svém česko-německém slovníku cituje u hesla *wysunu* zmíněné staročeské přísloví z fol. 4v (ač bez udání zdroje) a přidává i vysvětlení jeho významu.⁹¹ Rukopis byl také excerpován pro potřeby *Slovníku středověké latiny v českých zemích*

⁸⁶ Srov. *etiam* místo *eciam*, *electionem* místo *eleccionem*, *totius* místo *tocius*.

⁸⁷ Např. *Wenceslaus* místo *Wencezlaus*, *Ugezd* místo *Ugesd*.

⁸⁸ Např. *Terhomka* místo *Terhomca*, *Kniezewes* místo *Knesewes*, *Syrzewitz* místo *Syrzewicz*, *Przimisł* místo *Prziemisl*.

⁸⁹ G. DOBNER, *Monumenta*, s. 366. Později ztracen či umístěn jinde. Srov. NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 207.

⁹⁰ Josef TRUHLÁŘ, *Catalogus codicum manu scriptorum latinorum, qui in c. r. bibliotheca publica atque Universitatis Pragensis asservantur, tomus II*, Pragae 1906, č. 2245, s. 212.

⁹¹ „*Wysunuchu ge, gako Radocha z člunu. Prov. (t. wyhodili, wystrčili ge wen.)*“ *Slovník česko-německý Josefa Jungmanna*, díl V. (W–Z), Praha 1839, s. 357.

a v poznámkách u jednotlivých hesel je citován pod značkou *CodPreb* (zkratka pro *Codex Prebendarum*) s trojmístným číslem označujícím příslušnou stranu Dobnerovy edice.⁹² Jak však dosvědčují poznámky u hesla *exstringo*, excerptor zjevně pracoval nejen s textem edice, ale porovnával ji také se zněním rukopisu.⁹³

S Dobnerovou edicí pracovala a pracuje řada badatelů, kteří se ve svém výzkumu dotkli dějin baziliky sv. Jiří ve středověku, a není v možnostech této práci jmenovat všechny. Ještě v 19. století z ní vydatně čerpal Václav Vladivoj Tomek (1818–1905) ve svém úctyhodném *Dějepis města Prahy*, a to jak při vytváření seznamů pražského duchovenstva doby středověku, tak v samotném výkladu.⁹⁴ Tomek pak zprostředkoval některé rukopisem uváděné informace dalším česky píšícím autorům.⁹⁵ Ve svém velice důkladném pojednání o první svatojiřské abatysi Mladě a pozvolném vývoji jejího kultu s ní pracoval i historik Václav Ryneš a všímá si, jaké zvyklosti se zachovávaly ve výroční den Mladina úmrtí.⁹⁶ V návaznosti na něj stejnou pasáž, avšak opravenou podle znění rukopisu, cituje i Petr Kubín.⁹⁷ Podobně se na Dobnerovu edici odkazují i některé práce věnované klášternímu areálu ze stavebního hlediska.⁹⁸ Zmínka knihy prebend o svatojiřském kanovníkovi Benešovi, písaři a iluminátorovi Pasionálu abatysy Kunhuty, zase bývá pravidelně citována v pojednáních o této vzácné středověké památce.⁹⁹ V posledních letech rukopis svatojiřských kanovníků ve svém bádání recipuje zejména Zdeňka Hledíková a prostřednictvím Dobnerova vydání jej cituje v mnoha svých článcích a studiích, které se týkají českých církevních dějin a svatojiřského kláštera.¹⁰⁰ Tím na něj strhává pozornost

⁹² Rukopis je citován např. u hesel *acephalus*, *cameraria*, *chorus*, *custrix*, *exstringo*, *hussula*.

⁹³ <http://lb.ics.cas.cz/exstringo> [cit. 2018-07-30]: „*demonstrare, efficere – ukázat, dokázat: dudum venerande antiquitatis censuit auctoritas et prosperitatis ingenii e-xit (adnot. ed.: pro ‚perstrinxit, docuit‘) sagacitas, ut ea, que temporum (cod., tempore ed.) aguntur curriculumis, in memoriam firmiorem (omisit ed.) scriptis autenticis roborentur* |*CodPreb 359*].“

⁹⁴ Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy I*, Praha 1855, s. 445–447, 597n; TÝŽ, *Dějepis města Prahy V*, Praha 1881, s. 220–222. Srov. též TÝŽ, *Dějepis města Prahy III*, Praha 1875, s. 133.

⁹⁵ Např. František EKERT, *Posvátná místa král. hl. města Prahy I*, Praha 1883, s. 83.

⁹⁶ Václav RYNEŠ, *Mlada Přemyslovna*, Praha 1944, s. 30–31.

⁹⁷ Petr KUBÍN, *Šedm přemyslovských kultů*, Praha 2011, s. 160.

⁹⁸ Ivan BORKOVSKÝ, *Svatojiřská bazilika a klášter na Pražském hradě*, Praha 1975, s. 32; Katarína MAŠTEROVÁ, *Bazilika a klášter sv. Jiří na Pražskom hradě vo svetle archeologického výskumu*, disertační práce, FF UK, Praha 2015, s. 43.

⁹⁹ Např. Antonín MATĚJČEK, *Pasionál abatysy Kunhuty*, Praha 1922, s. 9; Blažena RYNEŠOVÁ, Beneš, kanovník Svatojiřský, a „Pasionál abatysy Kunhuty“, *Časopis archivní školy III*, Praha 1926, s. 13–35, zde s. 25; E. URBÁNKOVÁ – K. STEJSKAL, *Pasionál*, s. 14. Ve větší míře z rukopisu čerpá J. S. VLČEK SCHURR, *The Passional*, s. 8, 56, 64n, 77n, 83n.

¹⁰⁰ Např. Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Kalendáře rukopisů kláštera sv. Jiří, *Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et Historica 2; Z pomocných věd historických VIII*, Praha 1988, s. 35–78, zde s. 43; TÁŽ, Poznámka ke svatojiřskému skriptoriu kolem roku 1300, *Documenta Pragensia 10/1*, Praha 1990, s. 31–49, zvl. s. 37–40; TÁŽ, Lector Vitus, Berhel a Aldík, in: *Seminář a jeho hosté. Sborník prací k 60. narozeninám doc. dr. Rostislava Nového*, Praha 1992, s. 45–52, zde s. 46 a 49; TÁŽ, Úcta sv. Ludmily mezi 12. a 14. stoletím a její formování v klášteře sv. Jiří na Pražském hradě, in: *Nomine Liudmilam: Sborník prací k počtě svaté*

mladších badatelů, mezi nimiž lze jmenovat například Renátu Modrákovou,¹⁰¹ Karin Pátrovou¹⁰² nebo Petra Uličného¹⁰³ a tento oživený zájem o rukopis konečně odráží i tato diplomová práce.

Ludmily, edd. Renata Špačková – Petr Meduna, Mělník 2006, s. 41–53; TÁŽ, Několik úvah o kapitulách v českém středověkém státě, in: *Kapituly v zemích Koruny české a v Uhrách ve středověku* (= *Documenta Pragensia Supplementa II*), Praha 2011, s. 9–44, zde s. 18.

¹⁰¹ Renáta SÁDLOVÁ, *Svatojiřský klášter ve světle jeho nekrologických přípisků: jeden z méně užívaných pramenů ke klášterním dějinám*, rigorózní práce, FF UK, Praha 2004, s. 29; Renáta MODRÁKOVÁ, Úřad abatyše kláštera benediktinek u sv. Jiří na Pražském hradě v období 13.–14. století, in: *Sacri canones servandi sunt: ius canonicum et status ecclesiae saeculis XIII–XV*, Praha 2008, s. 580–587, zde s. 584; TÁŽ, *Písemnosti*, s. 62; TÁŽ, Středověké rukopisy v soukromém vlastnictví benediktinek z kláštera sv. Jiří na Pražském hradě, in: *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. Knihy v proměnách času*, ed. Jitka Radimská, České Budějovice 2015, s. 337–354, zde s. 342.

¹⁰² Karin PÁТРOVÁ, Od servicií k denním podílům. Vývoj podělování kanovníků v českých středověkých kolegiálních kapitulách, in: *Kapituly v zemích Koruny české a v Uhrách ve středověku* (= *Documenta Pragensia Supplementa II*), Praha 2011, s. 75–100, zde s. 94–96.

¹⁰³ Petr ULÍČNÝ, Prostor a rituál: Velikonoční slavnosti v bazilice sv. Jiří na Pražském hradě, *Studia Mediaevalia Bohemica* 4, Praha 2012, s. 7–33, zde s. 10.

4 Obsahový rozbor a historický kontext

4.1 Charakteristika textu

Rukopis lze z hlediska obsahu rozdělit do dvou hlavních částí, jak si všímá i středověký přípisek na fol. 1r, který v něm rozlišuje úvodní *tractatus* a následné *consuetudo*. Rukopis začíná náboženským napomenutím adresovaným kléru svatojiřského kostela, jež plynule přechází do stručného líčení jeho počátků a současnosti, čímž se autor dostává k popisu zvyklostí, které se v tomto kostele v jeho době zachovávají (polovina padesátých let 14. století). Nejde ovšem o klasický konsuetudinář, ani jinak běžná kapitulní statuta. Nemá zcela pevně danou strukturu a zachovávané zvyklosti nijak nesystematizuje. Na rozdíl například od augustiniánských statut nebyla určena pro společné předčítání.¹⁰⁴ Text si navíc nenárokují právní závaznost, pouze popisuje, co je zvykem. Jeho autor zjevně neměl autoritu ostatním kanovníkům cokoli nařizovat.¹⁰⁵ V apelu na jejich dodržování se odvolává jen na starší tradici a na úvod podává odstrašující příklady z minulosti. V této části (pozdějším glosátorem označené jako *consuetudo*) podává přehled úřadů, které jsou při něm obsazovány, a příjmů, z nichž je činnost držitelů těchto úřadů financována. Nakonec jsou uváděny nejrůznější odkazy dobrodinců kostela, které obsahují údaje o tom, co se má podle jejich poslední vůle z jimi odkázaných majetků zajišťovat (zejména zádušní obřady ve výroční den jejich úmrtí, ale i různé almužny) a jaké přilepšení za to dostávají ti, kteří se na plnění těchto závětí podílejí. Jak již bylo uvedeno, na připisování těchto jednotlivých odkazů se pak vystřídal několik pozdějších rukou.

V náboženském úvodu rukopisu jako refrén často zaznívá věta *obliti sunt benefactorum eius* („zapomněli na jeho [tj. Boží] dobrodiní“). Jde o 11. verš 77. (78.) žalmu ve znění Jeronýmova překladu *iuxta LXX (Psalterium Gallicanum)*. Tento verš je pro celý text natolik stěžejní, že byl v přípisku z druhé poloviny 14. století v dolní části fol. 1r užit jako označení celého traktátu (*ad istum tractatum Obliti sunt benefactorum eius*). Traktát ovšem vzhledem ke ztrátě jednoho či více počátečních listů postrádá samotný začátek, který zmíněný přípisek do jisté míry doplňuje (respektive shrnuje). Zapomínání či pamatování na Boží dobrodiní je skutečně důležitým motivem celého rukopisu. V textu se odráží víra, že Bůh aktivně zasahuje do běhu dějin i konkrétních lidských osudů a že neposlušnost vůči Bohu přímo vzplývající ze zapomínání na Boží dobrodiní s sebou přináší nevyhnutelný trest

¹⁰⁴ Adéla EBERSONOVÁ – Alice KLIMA, Roudnická statuta, in: *Ubi est finis huius libri deus scit. Středověká knihovna augustiniánských kanovníků v Roudnici nad Labem*, edd. Michal Dragoun – Lucie Doležalová – Adéla Ebersonová, Praha 2015, s. 187–205, zde s. 193.

¹⁰⁵ Jak sám píše, jsou svatojiřští kanovníci jakoby bezhlaví, bez představeného (fol. 4v).

již v časném životě. V později připsaném opisu listiny z roku 1368 na fol. 11r je zapomnění (*oblivio*) nazváno matkou bludu (*mater erroris*).

Zdá se, jako by celý úvodní traktát o Božím trestu, který dostihne všechny, kdo zapomenou na jeho dobrodiní a přestanou dbát na jeho příkazy, neměl svatojiřské kanovníky pouze vybízet, aby své úkoly zastávali co nejsvědomitěji, ale že měl také objasnit (možná těžko pochopitelnou) skutečnost, že svatojiřští kanovníci tvořili *de facto* služební personál ženského společenství. Z textu vyplývá, že autor pocítoval jako nepatřičné, že jsou kanovníci podřízeni autoritě ženy, protože to bylo v rozporu s přirozeným řádem světa.¹⁰⁶ Na druhou stranu nemohl protestovat proti zavedené tradici své místní církve. Rozhodl se tedy tento rozpor smířit předkládaným výkladem: Třebaže daná situace nemohla být v souladu s původním dokonalým Božím plánem, Bohu se z ruky nic nevymklo. Tento nepřirozený stav je spravedlivým Božím trestem, důsledkem lidského hříchu. Kanovníci si za své ponížení mohou sami.

Autor tak v textu prostřednictvím minulosti podává výklad své současnosti. Do určité míry je nábožensko-historický úvod i snahou o vysvětlení stávajících poměrů. Rukopis podává jedinečný pohled na soužití ženského a jemu podřízeného mužského společenství z opačné perspektivy, než je v případě svatojiřského kláštera jinak obvyklé. V centru pozornosti zde nestojí benediktinky, nýbrž klerici klášterního kostela. Ze srovnání některých v rukopise uváděných odkazů s jejich listinnými předlohami vyplývá, že rukopis mnohdy vynechává přídělky, které byly určeny řeholnicím.¹⁰⁷ Je tedy zjevné, že kodex sloužil pro vnitřní potřeby kanovníků a klášter benediktinek v něm byl zohledňován jen v nutné míře. Jako zakladatele kostela vyzdvihuje knížete Vratislava, který prý při něm ustavil (v autorově době) stále existující sbor devíti duchovních, a byl tudíž považován i za zakladatele svatojiřské kolegiáty,¹⁰⁸ a to více než čtyřicet let před založením ženského kláštera.¹⁰⁹ Autor

¹⁰⁶ Srov. tzv. *Weibermacht*, oblíbený námět pozdně středověkého a renesančního umění satiricky varující před ženskou nadvládou nad muži. Daniela RYWIKOVÁ, Nástěnné malby v českokrumlovském domě františkánských terciárek – bekyň, in: *Ordo et paupertas. Českokrumlovský klášter minoritů a klarisek ve středověku v kontextu řádové zbožnosti, kultury a umění*, edd. Daniela Rywиковá – Roman Lavička, Ostrava 2017, s. 185–197, zde s. 192. Autorův ne zcela pozitivní vztah k ženám se projevuje také v povzdech, že Adam by býval mohl zvítězit nad hadem, nad ženou a nad vlastním pokušením (*cum gloria victoriae serpentis, mulieris et proprie temptationis*), kdyby vytrval ve svěřené službě a poslušnosti Bohu. Viz fol. 2v.

¹⁰⁷ Např. podle odkazu jeptišky Markéty z Nymburka a její rodiny má abatýše za účast na jejím aniversáriu dostat 4 groše, převorka a podpřevorka po 3 groších, každá další jeptiška po 2 groších, kanovníci za vigilie 9 grošů, tíž za mši a komendace 9 grošů, hebdomadář za zpívanou mši 2 groše, matrony 2 groše, zvoníci groš a svíčky se mají poříditi za 2 groše. NA, AZK, RB sv. Jiří, inv. č. 247 (26. 11. 1354). Shrnutí tohoto odkazu na fol. 10v však první část týkající se řeholnic zcela vynechává.

¹⁰⁸ „*Necnon in ecclesia sancti Georgii [...] per clarissimum olym ducem Bohemie Wratislaum [...] principaliter fundata. Clericos ibidem IX instituit [...]*“ Fol. 4r.

¹⁰⁹ „*Et sic ipsam ecclesiam sancti Georgii per XL annos soli per se rexerunt et gubernaverunt [...]*“ Fol. 4v.

upozorňuje, že významné okamžiky rozmachu křesťanství v Čechách (zejména umučení sv. Ludmily a sv. Václava a přenesení jejich ostatků do Prahy) se udály ještě předtím, než se ke kostelu sv. Jiří dostaly benediktinky, zato v době, kdy už při něm působili kanovníci. Tím naznačuje, že kanovnícký sbor má na kostel sv. Jiří větší právo než později příšlý konvent benediktinek. Svou zahálkou a neposlušností však o něj přišli a byli podřízeni autoritě žen.

Rukopis NK XIII A 2 vznikl v časové blízkosti jiných rukopisů, s nimiž se navzájem obsahově doplňuje. Z téže doby pochází *Liber ordinarius*, zvaný též *Ordo servicii Dei* (NK XIII E 14d), obsahující podrobné předpisy pro liturgii ve svatojiřské bazilice. Jiným významným rukopisem z téže doby je breviář NK XIII E 14e, a to především jeho kalendárium. To totiž do jisté míry shrnuje údaje zkoumaného rukopisu svatojiřských kanovníků a převádí je do formátu kalendáře pro potřeby abatyše Anežky. Je pravděpodobné, že písař kalendáře rukopis četl. Kalendář odráží stejné zvyklosti, které jsou uvedené v editovaném rukopise, respektive zdůrazňuje stejné dny jako rukopis, a připojuje k nim informace o tom, jaké odměny v nich má abatyše zejména kanovníkům vyplácet.¹¹⁰ Podle postřehu Antonína Matějčka je možné na základě zlatých iniciál A, které tvoří výzdobu marginálií na fol. 430v, rukopis spojovat s abatyší Anežkou.¹¹¹ Chybně však klade dobu jejího působení pouze do let 1355–1358, ve skutečnosti stála v čele kláštera pravděpodobně již od roku 1345.¹¹² Tento údaj je tedy nutné opravit.

4.2 Autorství a okolnosti vzniku

Autor textu je neznámý. Je zřejmé, že to byl muž českého původu,¹¹³ a velice pravděpodobně jeden z devíti svatojiřských kanovníků, jejichž jména uvádí. V době sepsání při kostele jako kněží působili Bušek Leonardův, Tomáš Sýrec, Mikuláš Tannus, Václav z Miličina a Albert, jako jáhni Petr z Talmberka a Budek, jako podjáhni Přibík z Letkova a František Herbordův z Prahy. V letech 1354–1356 také většina z nich (v počtu pěti až sedmi) společně vystupuje při různých právních aktech.¹¹⁴ Pravidelně však mezi nimi chybějí Mikuláš Tannus, Václav z Miličina a často i Petr z Talmberka. Zdá se, že tito kanovníci spíše jen využívali příjmů z nabyté prebendy, každodennosti kostela se neúčastnili a při liturgii se nechali zastupovat

¹¹⁰ Těchto účelně zaznamenaných povinností abatyše vůči konventu a sboru kanovníků si povšimla již Z. HLEDÍKOVÁ, *Kalendáře*, s. 48. Srov. též R. MODRÁKOVÁ, *Písemnosti*, s. 60.

¹¹¹ Antonín MATĚJČEK, *Iluminované rukopisy svatojiřské XIV. a XV. věku v universitní knihovně pražské, Památky archeologické* 34, 1924, s. 15–22, zde s. 17.

¹¹² Ve sledu abatyší, jak jej uvádí náš rukopis na fol. 4v, Anežka následuje hned po abatyši Žofii z Pětichvost, která zemřela 9. května 1345 (srov. NK XIII E 14e, fol. 3v). Poprvé je v úřadu abatyše doložena listinami z let 1347 a 1348 (NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 338 [zde původní Anežčina listina pouze inzerovaná] a 238).

¹¹³ Cituje české přísloví na fol. 4v a užívá i bohemismy (např. *hussula*, tj. houska, na fol. 8v)

¹¹⁴ NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 247 (26. 11. 1354), 248 (10. 3. 1355) a 250 (12. 12. 1356).

najatými vikáři (střídáky). Dosvědčuje to i autor rukopisu, když u většiny kanovníků píše, že své povinnosti svědomitě plní, jak se naučili od svých předchůdců (zejména Bušek Leonardův a Tomáš Sýrec),¹¹⁵ zatímco Mikuláš Tannus svůj úřad plní skrze vhodného kněze a Václav z Miličina buď osobně, či prostřednictvím jiných.¹¹⁶

Autora rukopisu je tedy nutné hledat mezi „aktivnějšími“ kanovníky, kteří ke kostelu měli hlubší vztah a péče o něj jim ležela více na srdci. Navíc musel při kostele působit už řadu let, protože jako pamětník vzpomíná na vyprávění kanovníka Tomáše Putena, který do úřadu nastoupil již za biskupa Tobiáše z Bechyně (1278–1296) a jehož v bohnické prebendě vystřídal, snad někdy ve dvacátých letech 14. století,¹¹⁷ Jan Tyrhomka († 10. prosince 1337).¹¹⁸ Zdá se, že těmto podmínkám by nejvíce vyhovoval kanovník Tomáš Sýrec († 4. září 1357) držící prebendu v Kněževsi. Není známo, odkdy byl kanovníkem, ale jeho předchůdce Prokop prebendu obdržel ještě před rokem 1302. Navíc v rukopise vystupuje poměrně často,¹¹⁹ byl vykonavatelem řady odkazů a rukopis byl sepsán krátce před jeho smrtí. I když je nemožné autorství Tomáše Sýrece určit s jistotou, na základě těchto úvah se zdá přinejmenším pravděpodobné.

S okolnostmi vzniku rukopisu souvisí otázka interdiktů nad klášterem na počátku padesátých let 14. století.¹²⁰ Interdikt na něj uvalil nejspíše začátkem roku 1351 pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic, snad kvůli výhradám vůči jednání abatyše Anežky, v květnu 1354 pak za jeho porušení exkomunikoval některé svatovítské kanovníky, protože do kláštera uspořádali na neděli Jubilate procesí (o nedělích velikonoční doby jinak tradiční),¹²¹ a ke smíru mezi arcibiskupem a abatyší došlo až díky zásahu císaře v říjnu 1355.¹²² Problém interdiktů nad klášterem tedy musel být v době sepsání rukopisu velice aktuální a jeho ohlas můžeme zaznamenat v pasáži o kanovníkovi Tomáši Putenovi. Tento starý kanovník, který držel prebendu v Bohnicích již od dob biskupa Tobiáše z Bechyně (1278–1296), prý vyprávěl, že každý starší kanovník (*senior canonicus*) nebo kněz plnící svou týdenní službu (*hebdomadarius*) má právo zpovídat a rozhřešovat všechny osoby (ať už duchovního či

¹¹⁵ Např. „*et nunc, qui presens est, sacerdos est et sacerdotalia explet officia doctus et consuetus a suis antecessoribus nunc predictis.*“ Fol. 6v.

¹¹⁶ Fol. 6v: „*quam prebendam de iure et de facto Nycolaus dictus Tannus tenet et optinuit et officium suum per ydoneum presbiterum complet et complevit.*“ Fol. 7r: „*et isti duo ultimo nominati [Štěpán Magistr a Václav z Miličina] et per se et per alium sacerdotalia ut sui antecessores expleverunt officia.*“

¹¹⁷ Navštěvovala by tomu papežská provize k prebendě u sv. Jiří udělená Tyrhomkovi 28. listopadu 1322. MVB toms prodromus, s. 187, č. 241.

¹¹⁸ Fol. 7r („*quam a tempore Thobye episcopi Pragensis Thomas dictus Puten possidendo*“).

¹¹⁹ Zajímavé ve výčtu osobněji laděné, že se naučil od svých předchůdců.

¹²⁰ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Arnošt z Pardubic. Arcibiskup, zakladatel a rádce*, Praha 2008, s. 86–90.

¹²¹ RBM V/4, č. 1847, s. 813n.

¹²² NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 249 (29. 10. 1355).

laického stavu), které patří ke kostelu, a zaopatřovat je svátostmi. Jedná se prý o starobylé zvykové právo, jehož se kostel sv. Jiří těší od svého založení (srov. fol. 7r). Stála za vznikem pasáže snaha obhájit pokračování liturgického provozu kostela včetně vysluhování svátostí navzdory vyhlášenému arcibiskupově interdiktů? Na základě tohoto úryvku se zdá, že svatojiřští kanovníci ve sporu s arcibiskupem stáli na straně abatyše Anežky a interdikt ignorovali, na druhou stranu můžeme vznik rukopisu chápat i jako pojištění vlastních práv vůči svatojiřským abatyším. Zaznamenání dosavadních zvyklostí jim mohlo v budoucnu pomoci při hájení vlastních nároků či pohledávek vůči konventu.

4.3 Svatojiřští kanovníci

Již od pozdní antiky existovaly sbory kněží, kteří žili společně při biskupském kostele a spolu s biskupem v něm sloužili bohoslužby. V souvislosti s reformními snahami 8. století ve francké říši začali být klerici, kteří žili společným životem (*vita communis*) a vedli společnou domácnost (*mensa canonica*), označováni jako kanovníci (*canonici*). Ačkoli se tento pojem užíval i dříve, byl spíše jen prestižnějším synonymem pro kleriky. Jejich domy byly často označovány jako *claustra* či *monasteria*. Pro tyto církevní korporace se od 10. století prosazoval název kapitula a již od 9. století vznikaly i mimo katedrální kostely. Vedle biskupských či metropolitních kapitul se tak zrodily prostší kolegiální kapituly. Od 11. století se pak začalo rozlišovat mezi *řeholními* a *světskými kanovníky*.¹²³ Prvně jmenovaní *canonici regulares* se v duchu gregoriánské reformy začali vyznačovat přísnějším způsobem života po vzoru mnichů.¹²⁴ *Canonici seculares* naopak původní myšlenku společného života (*vita communis*) opouštěli a společně s ní i princip společně užívaného majetku (*mensa communis*), jehož výnosy byly jednotlivým kanovníkům prerozdělovány. V českém prostředí lze tuto tendenci doložit v průběhu 12. a 13. století.¹²⁵

Poté, co došlo k rozdrobení kapitulního majetku mezi jednotlivé kanovníky, kteří je měli svěřené formou prebend, kanovníci přestali být závislí na denních přidělech ze společného majetku. Příjem kanovníků sice nadále tvořily tyto tzv. *distributiones*, které byly po dnech rozdávány těm, kteří osobně splnili své liturgické povinnosti v kostele, vedle toho však měli své pravidelné příjmy plynoucí z vlastní prebendy (každý plnoprávný kanovník měl nárok na jednu prebendu). Prebenda jako zvláštní zaopatření kanovníka nejčastěji

¹²³ Z. HLEDÍKOVÁ, *Několik úvah*, s. 15–17; srov. Norbert BACKMUND, *Die Kollegiat- und Kanonissenstifte in Bayern*, Windberg 1973, s. 20.

¹²⁴ Srov. August FRANZEN, *Malé církevní dějiny*, přel. Bedřich Smékal, Praha 1992, s. 142–143.

¹²⁵ Karin PÁTROVÁ, Prebendy nejstarších kolegiálních kapitul do sklonku 14. století (Stará Boleslav, Litoměřice, Vyšehrad), *Český časopis historický* 106, 2008, s. 505–535, zde s. 507.

spočívala ve výnosu z určitých vsí, jejich částí či inkorporovaného kostela, které mu byly doživotně propůjčeny kapitulou.¹²⁶ Tyto statky tvořící samotné jádro kanovníkovy prebendy, respektive příjem z těchto svěřených statků byl v kontrastu k denním přidělům ze společných majetků kapituly označován jako *corpus praebendae* (s tímto termínem se setkáváme i ve zkoumaném rukopise a pro účely této práce je překládán jako „základ prebendy“).¹²⁷ Majitelem těchto statků zůstávala kapitula jako celek, avšak každý kanovník jako uživatel „své“ prebendy, jimi mohl samostatně disponovat, byť se souhlasem kapituly. Každá prebenda tak *de facto* tvořila samostatnou ekonomickou jednotku.¹²⁸

Obročí jako hmotný základ prebendy sloužilo k zajištění živobytí kanovníka, aby mohl být slovy rukopisu oproštěn od Adamova prokletí tělesné práce a získávání chleba v potu tváře.¹²⁹ Díky zaopatření v podobě prebendy se měl bez starostí o své životní potřeby naplno věnovat svěřenému úřadu. Právě kvůli zajištění fungování úřadu byla prebenda zřízena, představovala zdroj financování daného úřadu. Na fol. 4r je tento obecný princip shrnut větou *beneficium datur propter officium*.¹³⁰ Obročí se dává kvůli úřadu, je tedy neodlučně spojené s plněním povinností určitého úřadu.

Autor rukopisu rozlišuje, kdy konkrétní prebendář sám vykonává či vykonával povinnosti spojené se svým kanovníckým úřadem a kdy je za něj vykonával někdo jiný. Naráží tím na kritizovanou praxi, kdy prebendář žil z výnosů své prebendy a v úřadu se nechal zastupovat vikáři (střídníky),¹³¹ které si za tímto účelem najímal. Povolení nechat se při bohoslužbách v kostele zastupovat vikáři svatojiřským kanovníkům poprvé dala přemyslovská abatyše Kunhuta (1302–1321).¹³² Jejich výplatu však měl zajišťovat každý kanovník sám z vlastních příjmů. Vikáři přitom nebyli považováni za kanovníky a v pozdějších dokumentech se mezi těmito dvěma skupinami důsledně rozlišovalo.¹³³ Zdá

¹²⁶ K. PÁTROVÁ, *Od servicií k denním podílům*, s. 78.

¹²⁷ „*Corpus praebendae est, quod percipitur praeter distributiones cotidianas, quae illis solis dantur, qui personaliter et praesentialiter intersunt.*“ *Real-Encyclopädie für protestantische Theologie und Kirche* 12, ed. Johann Jakob Herzog, Gotha 1860, s. 81.

¹²⁸ K. PÁTROVÁ, *Prebendy*, s. 506.

¹²⁹ Fol. 3r („*exemptus esse a labore maledicionis Ade et sudore vultus vescendi pane suo*“).

¹³⁰ Tuto zásadu uvádí i *Ottův slovník naučný*, 3. díl (B – Bianchi), Praha 1890, s. 745: „*Beneficium je trvalý důchod s některým úkonem, zvláště s úřadem spojený. [...] B. a officium jest mezi sebou úzce spojeno, a sice tak, že officium jest věcí hlavní, b. věci vedlejší; pravidlo zní: »b. datur propter officium« (obročí jen proto se udílí, aby z něho plynoucí povinnosti svědomitě konány byly). Následkem toho obvykle naznačuje se slovem b. také sám úřad.*“ Tutéž zásadu jinak formulovanou („*ratione officii detur beneficium*“ CDB IV/1, č. 263, s. 448) cituje i K. PÁTROVÁ, *Prebendy*, s. 505.

¹³¹ V českých pramenech z počátku 15. století jsou nazýváni „*knieži třiednicy swatogirsstí*“. Bohuslaus BALBINUS, *Miscellanea historica Bohemiae decadis I. liber V. parochialis et sacerdotalis [...]*, Pragae 1683, p. 212.

¹³² Fol. 9v („*ipsa primo admisit canonicos habere vicarios*“).

¹³³ Srov. K. PÁTROVÁ, *Od servicií k denním podílům*, s. 79.

se, že zpočátku bylo takové zastupování spíše jen tolerováno. Ještě autor rukopisu v padesátých letech 14. století vyzdvihuje ty kanovníky, kteří své povinnosti v kostele plnili sami bez cizího zastoupení, na druhou stranu kanovníky, kteří se zastupovat nechávali, otevřeně nekritizuje. Vikáři se patrně ve druhé polovině 14. století stali natolik běžnou praxí, že se s nimi již pravidelně počítalo v zádušních odkazech.¹³⁴

Dosud není uspokojivě vyřešena otázka samotného vzniku kanovnického sboru při kostele sv. Jiří a je rovněž obtížné toto zvláštní společenství kleriků definovat. Jak upozorňuje Zdeňka Hledíková, nelze v případě svatojiřských kanovníků hovořit o kapitule v pravém smyslu slova. Společenství kleriků, kteří se střídají ve službě v určitém kostele, je sice nutným, nikoli však dostatečným znakem kapituly. I když svatojiřská kolegiáta sdílela se skutečnými kapitulami mnoho právních i organizačních prvků, nikdy neměla plnou samosprávu ani plně vyvinutou organizační strukturu.¹³⁵ Jak s povzdechem podotýká autor kodexu, svatojiřským kanovníkům chyběl představený, tedy probošt, respektive prelát, který byl atributem nezávislé církevní instituce a zastupoval ji navenek.¹³⁶ Podobně mezi svatojiřskými kanovníky chyběly další úřady typické pro plně vyvinuté kapituly (zejména kapitulní děkan a patrně neměli ani vlastního sakristána, jehož funkci zajišťovala klášterní kustodka).

Jak je zjevné z několika dalších zmínek, svatojiřská „kapitula“ podléhala přímo svatojiřské abatysi, která mohla z titulu své funkce rozhodovat o důležitých otázkách jejího provozu dle svého uvážení. Konkrétně abatysa Žofie z Pětichvost (před 1328–1345) přenesla základ či jádro druhé podjáhenské prebendy (*corpus prebende*) z Bořanovic do Opatovic (fol. 7v) a abatysa Alžběta (před 1364–1378) přenesla podobně *corpus* první jáhenské prebendy z Postřižína do Němčic (fol. 7r). Navíc ze zmínky, že abatysa Kunhuta (1302–1321) kanovníkům povolila si najímat vikáře (fol. 9v), lze usuzovat, že představené ženského kláštera měly reálný vliv nejen na hospodářské záležitosti kanovnického sboru, ale i na jeho běžné fungování. Z dalších pasáží rukopisu i z přípisků v kalendáriu breviáře abatysa Anežky (1345–1358) je také patrné, že abatysa kanovníkům rozdělovaly denní přiděly a další přídavky.¹³⁷

¹³⁴ V odkazech zapsaných původní rukou A se ještě zvláštní přiděly pro vikáře neuvádějí (do fol. 10v), na později dopsaných odkazech na ff. 11v–12v jsou vikáři zmiňováni pravidelně hned po kanovnících a většinou dostávali polovinu částky dávané kanovníkům. Zajímavé, že vůči vikářům byl ve své poslední vůli štědrější vikář Mauricius († 15. 7. 1380), který svým kolegům odkázal stejnou částku jako kanovníkům, viz fol. 12r.

¹³⁵ Z. HLEDÍKOVÁ, *Několik úvah*, s. 18.

¹³⁶ Fol. 4v („*et nomen prelati in processu temporis est deletum et usque hodie dicuntur canonici quodammodo acephali carentes capite seu prelato*“).

¹³⁷ NK XIII E 14e, ff. 2r–7v.

Co se týče vzniku sboru svatojiřských kanovníků, Hledíková s odkazem na Dobnerovu edici předpokládá jeho ustavení v druhé polovině roku 1294, tedy za krátkého pontifikátu papeže Celestýna V., který je v rukopise uveden jako první ve výčtu papežů na fol. 4v,¹³⁸ a od ní tento údaj přebírají další badatelé.¹³⁹ Při podrobném rozboru rukopisu se však ukazuje, že situace je o něco komplikovanější. Není totiž jasné, jakou váhu můžeme těmto výčtům pro dataci založení sboru kanovníků přikládat, neboť o něco dále autor hovoří o tom, že kanovník Ábel držel prebendu v Kněževsi od časů papeže Celestýna (1294) a krále Přemysla (1253–1278),¹⁴⁰ jejich doba působení se však nepřekrývá. Dle mého názoru nemusel mít autor například o délce Celestýnova pontifikátu zcela jasnou představu. Navíc rukopis za zakladatele sboru kanovníků jednoznačně označuje knížete Vratislava, otce svatého Václava.¹⁴¹

Autor zmíněný výčet církevních i světských hodnostářů uvozuje tím, že popisované zvyklosti se zachovávají od jejich doby.¹⁴² Pasáž by proto šlo interpretovat i tak, že spíše než datum založení kanovnického sboru prozrazují, kam až v polovině 14. století sahala paměť současníků. Pokud by byl kanovnický sbor založen skutečně v roce 1294 (tedy za papeže Celestýna V., biskupa Tobiáše z Bechyně, krále Václava II. a abatyše Anny), jak tvrdí Hledíková, jak vysvětlíme, že Ábel držel kněžskou prebendu prý už od dob Přemysla Otakara II. nebo Vítek¹⁴³ jáhenskou prebendu ještě před abatyší Annou, která měla celý systém kanovníků teprve uvést v život? Navíc první známý podjáhén v bořanovické prebendě, Vavřinec Kočka, byl údajně ještě starší než všichni ostatní zmínění kanovníci. I když musíme mít na paměti, že samotné označení kanovník ještě nemusí nic vypovídat o skutečném obsahu tohoto pojmu,¹⁴⁴ je dobré zmínit, že už roku 1275 je připomínán jistý svatojiřský kanovník Řehoř.¹⁴⁵ Zásadnější ovšem je, že o kanovnické prebendě v Holousích a společenství svatojiřských kanovníků se pojednává ve formulářové sbírce biskupa Tobiáše již k roku 1288.¹⁴⁶

¹³⁸ Z. HLEDÍKOVÁ, *Poznámka*, s. 38; TÁŽ, *Lector Vitus*, s. 46; TÁŽ, *Několik úvah*, s. 18.

¹³⁹ R. SÁDLOVÁ, *Svatojiřský klášter*, s. 29.

¹⁴⁰ Fol. 6v: „*cuius possessor quidam Abel presbiter et plebanus in Hostun fuit a temporibus Celestini pape, regis Prziemisl.*“

¹⁴¹ Fol. 4r: „*ecclesia sancti Georgii [...] per clarissimum olym ducem Bohemie Wratislaum [...] principaliter fundata. Clericos ibidem IX instituit [...]*“

¹⁴² „*Emolimenta specialia percipientes distinctaque officia in cultu divino exercere tenentur, ut eorum antecessores a tempore Romanorum pontificum Celestini, Bonifacii [...]*“ Fol. 4r.

¹⁴³ Jistý kanovník Vítek a zároveň písař svatojiřské abatyše je uveden k roku 1288 ve formulářové sbírce biskupa Tobiáše. *Nově nalezený zlomek formuláře biskupa Tobiáše z Bechyně (1279-1296)*, ed. Eduard Šebesta, Praha 1905, s. 37, č. 19.

¹⁴⁴ Srov. Z. HLEDÍKOVÁ, *Několik úvah*, s. 18.

¹⁴⁵ RBM II, s. 398, č. 956.

¹⁴⁶ *Nově nalezený zlomek*, s. 37, č. 19.

V literatuře uváděný rok 1294 jako datum konstituování sboru svatojiřských kanovníků je proto nutné odmítnout a klást jeho počátky do dřívější doby. Není ovšem jasné, do jaké. Rukopis má nejspíše pravdu, že od založení kostela knížetem Vratislavem při něm kontinuálně působil větší počet duchovních. Před založením pražského biskupství se jednalo o jeden z nejdůležitějších kostelů v Čechách a jeho význam příliš neklesl ani poté, co při něm byl založen ženský klášter, byl mimo jiné nadále užíván coby pohřebiště českých knížat. Nejspíše lze souhlasit i s tvrzením rukopisu, že při kostele sv. Jiří působil arcikněz, tedy že předtím, než se stal kostelem klášterním, býval kostelem velkofarním podřízeným řezenskému biskupství. Pravděpodobně tak při něm působili klerici s prestižním postavením, ale ještě ne kanovníci, jak tomuto označení rozumíme dnes. Ostatně klášter vznik jakékoli české či moravské kapituly do 10. století by byl anachronismus. V této době lze poměrech střední Evropy obecně spíše mluvit jen o určitém sboru kněží sloužících při významnějším kostele (*presbyterium*), z nichž se časem mohla, ale nemusela vyvinout skutečná kapitula.¹⁴⁷

Fixovaný počet svatojiřských „kanovníků“ a zejména hmotné zajištění formou prebend je přece jen třeba hledat v pozdější době. Kněžských prebend bylo pět, a to ve vsích Holousy (včetně příjmů z Bubence), Kněžves (včetně příjmů ze Sirejovic), Statenice, Velké Přílepy (včetně příjmů z Chorušic a Bubence), Bohnice (včetně příjmů z Lichocevsí). Všechny tyto vsi ležely severně či severozápadně od kláštera, hlavních pět z nich do vzdálenosti 25 km, a v jeho majetku se nacházely již za abatyše Anežky, sestry Přemysla Otakara I., v první třetině 13. století.¹⁴⁸

Dále ke kostelu patřily dvě jáhenské a dvě podjáhenské prebendy. Jako *corpus praebendae* dostávali jáhnové od abatyše tři lehké hřivny ročně.¹⁴⁹ K tomu první jáhen disponoval příjmy ze vsi Postřižín, od dob abatyše Alžběty (před 1364–1378) z Němčic, a Panenských Břežan. Druhý jáhen pobíral desátek z Bořanovic a držel louku v Otvovicích. První z podjáhenských prebend měla základ v Dublovicích (včetně příjmů z Úpohlav a Panenských Břežan), druhá původně v Bořanovicích, od dob abatyše Žofie z Pětichvost (před 1328–1345) v Opatovicích (včetně příjmů z Panenských Břežan a Vrutice).

¹⁴⁷ Z. HLEDÍKOVÁ, *Několik úvah*, s. 18.

¹⁴⁸ Srov. NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 206 (cca 1227) a 208 (2. 7. 1233). V listinách pouze nejsou zmíněny Přílepy, možná je však lze zahrnout pod sousední ves Kamýk, s níž jsou Velké Přílepy těsně spojeny. Klášteru patřila též většina okolních vsí (Noutonice, Lichoceves a Statenice), až na sousední Uholičky a Svrkyni.

¹⁴⁹ Jedna lehká hřivna (*marca levis*) odpovídala 56 grošům. Srov. *Ottův slovník naučný*, 11. díl (Hédypathie – Hýždě), Praha 1897, s. 781.

Naprostá většina těchto vsí patřila k pevnému jádru klášterních držav.¹⁵⁰ Je proto pravděpodobné, že z nich byly vyčleněny k zaopatření kleriků sloužících v klášterním kostele po vzoru sousední svatovítské kapituly nějakou abatyší, která jediná by měla právo s klášterním majetkem takovým způsobem nakládat. Kdy se tak stalo, je otázkou. Odpověď na ni lze hledat pomocí analogií k vývoji jmění jiných českých kapitul. Poprvé je v Čechách rozdělení kapitulního majetku na jednotlivé prebendy doloženo k roku 1130 v případě vyšehradské kapituly.¹⁵¹ V případě pražské katedrální kapituly došlo někdy mezi počátkem 12. století a polovinou 13. století k vydělení kapitulního majetku z biskupských statků a osamostatněné prebendy jsou doloženy na počátku 13. století.¹⁵² Jak již bylo uvedeno, v případě svatojiřského kostela se kanovnická prebenda v pramenech poprvé objevuje roku 1288 a titul svatojiřského kanovníka roku 1275. Mezi svědky listiny abatyše Anežky Přemyslovny kolem roku 1200 jsou po královské dceři Hedvice, dvou svatovítských kanovnících a jeptišce Alžbětě jmenováni i kněz Zdislav a kaplani Matěj a Alexandr,¹⁵³ kteří vzhledem k pořadí mezi svědky pravděpodobně patřili k duchovenstvu svatojiřského kostela a rozlišování pojmů *presbyter* a *capellanus* naznačují i rozdílnost jejich funkcí. Významné však je, že ještě nejsou označeni jako kanovníci. Nejpravděpodobnější se proto zdá ustavení sboru prebendovaných kanovníků u kostela sv. Jiří někdy v průběhu 13. století, a to snad rozšířením a zvláštním zaopatřením původního sboru svatojiřských kněží či klášterních kaplanů.¹⁵⁴

Svatojiřský kanovnický sbor měl na starosti liturgický provoz klášterního kostela a klášterní kaple Panny Marie. Kromě modlitby kanonických hodinek však především doplňoval ženský konvent v liturgických funkcích, které mohly zastávat pouze muži. Jednalo se o vysluhování svátostí (především eucharistie, zpovědi, poslední pomazání) pro členky konventu a klášterní čeled', včetně vedení pohřebních a zádušních obřadů, nebo třeba hraní mužských rolí při slavných velikonočních hrách (podle rukopisu měl kněz hrát Krista, jáhen mastičkáře a podjáhen anděla, jáhen s podjáhнем pak společně apoštolu Jana a Petra, srov. fol. 8). Jejich úkolem byla pravděpodobně i pastorální péče o řeholnice,¹⁵⁵ i když to

¹⁵⁰ Kromě Postřižína a Opatovic, které se nepodařilo jednoznačně identifikovat.

¹⁵¹ K. PÁTROVÁ, *Od servicií k denním podílům*, s. 79.

¹⁵² Martina MAŘÍKOVÁ, *Správa majetku pražské metropolitní kapituly v době předhusitské*, in: *Kapituly v zemích Koruny české a v Uhrách ve středověku (= Documenta Pragensia Supplementa II)*, Praha 2011, s. 101–123, zde s. 104 a 107.

¹⁵³ CDB II, s. 11, č. 15 (*Sdzizlaus presbyter, Mathias capellanus, Alexander capellanus*).

¹⁵⁴ Ostatně ještě v papežských písemnostech 14. století byl úřad svatojiřských kanovníků označen jako kaplanství, např. MVB I, s. 147, č. 239 („*in ecclesia sancti Georgii in castro Pragensi canonicatum sive prebendam aut capellaniam*“); MVB tomus prodromus, s. 493, č. 897 („*in s. Georgii in castro Pragensi prebendam seu perpetuam capellaniam*“).

¹⁵⁵ Srov. Z. HLĚDÍKOVÁ, *Poznámka*, s. 40.

nelze doložit, a klášterem byli alespoň příležitostně využíváni i jako písaři. V rukopise samotném jsou jako písaři vzpomínáni kanovník Vavřinec Kočka a kanovník Beneš, slavný iluminátor Pasionálu abatyše Kunhuty. Jeho mistrovské dílo však autor rukopisu neuvádí, konkrétně prý Beneš napsal graduál a Vavřinec epistolář.¹⁵⁶ Nápadné je, že autor rukopisu jmenuje z jejich děl pouze liturgické knihy. Byly to však knihy, které svatojiřští kanovníci užívali nejčastěji, pravidelně během své liturgické služby. Autor tak své mladší kolegy upozorňuje, že tyto kodexy, které tak důvěrně znali, napsali jejich předchůdci, které snad sám ještě zažil. Je navíc možné, že kanovníci neměli k slavnému Pasionálu přístup, protože patřil mezi knihy určené pro vnitřní potřebu benediktinek, či byl přímo v soukromém držení abatyší.

Vydržování vlastního kléru po způsobu biskupských a kolegiálních kapitul bylo pro klášter velmi nákladné, na druhou stranu mu jistě přinášelo mimořádnou prestiž a přispívalo k atraktivitě liturgie v klášterním kostele (včetně štedře financovaných zádušních bohoslužeb). Sám autor rukopisu naznačuje, že pro kostel byla taková atraktivita směrem k potenciálním dobrodincům (kteří by mu odkázali majetek určený na zajištění zádušních obřadů) velmi důležitá, nepochybně z finančního hlediska.¹⁵⁷

Je otázkou, zda můžeme vznik kanovníckého sboru interpretovat také jako krok k posílení nezávislosti kláštera na pražském biskupství.¹⁵⁸ Je pravděpodobné, že klášter měl svou vlastní duchovní správu už od samého počátku a neměl tedy potřebu se v tomto ohledu nijak zvlášť emancipovat.¹⁵⁹ Zaopatřením kleriků prostřednictvím prebend svatojiřský kostel držel krok s obecnými vývojovými tendencemi uspořádání správy významných kostelů a vlastně se formou organizace dosti připodobnil sousední svatovítské kapitule, která pro něj musela představovat přirozený vzor. Kleriky působící při kostele sv. Jiří s duchovenstvem katedrálního kostela pojila nejen geografická blízkost, ale jistě i čilé vzájemné kontakty, proto není překvapivé, že od nich mohli přebírat i některé organizační modely. Vlastně by se tak nejednalo o osamostatnění od biskupského kostela, jako spíše o připodobnění jeho zvyklostem.

¹⁵⁶ „*Et ipse Benessius manu propria ea, que sunt in antiquo gradwali nova scripta scripsit.*“ Fol. 6v. „*Laurencius dictus Koczka [...], qui scripsit epistolarium [...]*“ Fol. 7v.

¹⁵⁷ Fol. 9r: „*ut et ad devocionem ecclesie et collegii fideles pia opera facientes per exempla execucionum ultimorum voluntatum diligenter affectuosius attracti se oracionibus communium recommendent, penamque oblivionis beneficiorum et ingratitude evadere ac percipiendis pitanciis exinde provenientibus regnique celestis capaces existere mereantur.*“

¹⁵⁸ Činí tak Renáta MODRÁKOVÁ, Odras dvorského prostředí v klášteře benediktinek u sv. Jiří na Pražském hradě ve 13.–14. století, in: *Dvory a rezidence ve středověku II. Skladba a kultura dvorské společnosti*, edd. Dana Dvořáčková-Malá – Jan Zelenka, Praha 2008, s. 469.

¹⁵⁹ Srov. nejspíše klášterní kaplani jmenovaní mezi svědky listiny abatyše Anežky. CDB II, s. 11, č. 15.

4.3.1 Kněží, jáhni a podjáhni

Kanovníci nemuseli být vždy kněží, existovaly i kanonikáty určené pro nižší stupně svěcení.¹⁶⁰ Rukopis samotný však není v této terminologii zcela konsistentní. Většinou termínem kanovník označuje všechny kleriky klášterního kostela, ať už drželi kněžskou, jáhenskou či podjáhenskou prebendu, jindy ho však vyhrazuje pouze kněžím.¹⁶¹ Na rozdíl od jáhnů a podjáhnů (někdy označováni v protikladu k *presbiteri* jako *clerici*)¹⁶² však jako *canonici* nikdy nebyli označeni vikáři (*vicarii*), kteří žádný kanonikát nedorželi. Ve svatojiřském kostele mělo prebendou zaopatřený úřad pět kněží, dva jáhni a dva podjáhni. Rozdělení jejich služeb bylo uspořádáno tak, aby mohl být ve svatojiřském kostele každý den v roce k dispozici vždy současně jeden kněz, jeden jáhen a jeden podjáhen a v klášterní kapli Panny Marie vždy jeden kněz a jeden jáhen nebo podjáhen. Každý kněz měl za úkol vykonávat při klášteře svou týdenní službu (jako hebdomadář) alespoň 20 týdnů ročně (10 týdnů v kostele a 10 týdnů v kapli) a každý jáhen či podjáhen 39 týdnů ročně (26 týdnů v kostele a 13 týdnů v kapli).

Obsazení kostela knězem, jáhnem a podjáhnem bylo klíčové pro jeho liturgický provoz, představovalo totiž plný počet kleriků potřebných pro sloužení tzv. slavných mší. V rukopise se hovoří o několika typech mší. Nejprostší z nich byla tzv. čtená mše (*missa lecta*),¹⁶³ kterou mohl sloužit kněz sám bez jiných kleriků. Jak název napovídá, kněz při ní nic hlasitě nezpíval, pouze četl, a to většinou polohlasně či šeptem, často stranou u vedlejších oltářů, proto se jí také říkalo mše tichá. Další zmiňovanou formou mše je tzv. zpívaná mše (*missa cantata*),¹⁶⁴ která se sloužila veřejněji a kněz při ní některé části zpíval. Její prostší formou byla *missa cantata sine ministris*, při níž si kněz ještě vystačil bez asistujících kleriků (jáhna a podjáhna), jejich přítomnost však byla nezbytná pro její slavnostnější formu, již zmíněnou slavnou mši. Slavná mše (*missa sollemnis*) představovala úplnou obřadnou formu mše. Některé úkoly při ní přebíral jáhen (např. čtení evangelia), jiné podjáhen (např. čtení epištoly) a na rozdíl od nižších forem mše se při ní hojně používalo kadidlo.¹⁶⁵ Existence kanovníckého sboru tedy svatojiřským benediktinkám umožňovala, aby se v jejich klášterním kostele mohla denně sloužit mešní liturgie v úplné podobě. O výjimečných dnech v roce byla ve svatojiřském kostele sloužena i tzv. mše pontifikální (*missa pontificalis*),

¹⁶⁰ N. BACKMUND, *Die Kollegiat- und Kanonissenstifte*, s. 17.

¹⁶¹ Zjevně v přípisku o podjáhnovi Michaelovi na fol. 7v (*preter Michaellem, qui modico tempore fuit canonicus*).

¹⁶² Srov. fol. 5v.

¹⁶³ Taktó označena na fol. 12v, jinak v rkp. průběžně uváděna jako *missa legenda*.

¹⁶⁴ V rkp. též *missa cantanda*.

¹⁶⁵ Antonín PODLAHA, *Katolická liturgika. Učebná kniha pro střední školy*, Praha 1911, s. 89–91.

označující slavnou mši slouženou biskupem. Konkrétně prý pražský (arci)biskup (či biskup, který ho zastupoval) v kostele sv. Jiří sloužil mši na Velikonoční a Svatodušní pondělí, 24. dubna (svátek posvěcení kostela), 29. září (sv. Michael) a 26. prosince (sv. Štěpán). O významných nedělích (zejména každou neděli od Velikonoc po svátek Nejsvětější Trojice) do kostela mířilo i procesí kanovníků metropolitní kapituly.

Kromě těchto úřadů zastávaných při kostele sv. Jiří se ve spojení se jménem kanovníka Hostislava z Petrovic, držitelem statenické prebendy asi od dvacátých do čtyřicátých let 14. století, v listinách objevuje titul probošta (*prepositus*).¹⁶⁶ Takový titul rukopis neuvádí, naopak v rozporu s tímto titulem tvrdí, že kanovníci od dob založení kláštera žádného představeného nemají. Je však zjevné, že i probošt Hostislav byl podřízen abatyši a autor rukopisu neví nic o tom, že by Hostislav měl nějaké mimořádnější postavení než ostatní kanovníci. Pravděpodobně se jednalo spíše o čestný titul bez reálného obsahu. Stejně jako nebylo ve 14. století ještě zcela ustáleno užívání titulu kanovník, nemusíme považovat za vyhraněné ani užívání titulu probošt, oba pojmy totiž mohly být příležitostně užity jako čestný titul kléru významného kostela.¹⁶⁷ Hostislavův proboštský titul by možná mohl obsahově odpovídat výrazu *senior canonicus*, jak ho užívá rukopis v případě Tomáše Putena a Vavřince Kočky,¹⁶⁸ jímž patrně označoval nejdéle sloužícího kanovníka, jemuž náleželo mezi kanovníky nejčestnější místo, pro své stáří požíval přirozené autority a byl i zpovědníkem ostatních kanovníků. Titul *prepositus* snad mohl být i výrazem určitého zvláštního osobního vyznamenání ze strany abatyše Žofie z Pětichvost, která jím Hostislava označovala, případně mohl značit, že Hostislav konvent benediktinek pastoračně vedl (tento titul by tak byl užíván analogicky k stejnojmenné funkci při kláštorech premonstrátek či cisterciáček). Ať už byl Hostislav tímto titulem označován z jakéhokoli důvodu, rozhodně nelze jeho užívání zobecňovat ve smyslu, že jeden ze svatojiřských kněží obyčejně zastával funkci představeného (probošta), jak to činí Václav Vladivoj Tomek a po něm další autoři.¹⁶⁹

¹⁶⁶ Tituluje ho tak ve svých listinách abatyše Žofie z Pětichvost: „*domini Hostislai, nostri monasterii prepositi*“ a „*Hostislao, decano ecclesie sancti Egidii, tunc nostro preposito*“. NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 224 (1. 7. 1328) a 230 (31. 3. 1338). Po své smrti byl touž abatyši nazván „*Hostislaus, Pragensis canonicus et monasterii nostri fidelis, providus et utilis procurator*“. Tamtéž, inv. č. 235 (19. 1. 1345).

¹⁶⁷ Z. HLEDÍKOVÁ, *Několik úvah*, s. 19. Např. brněnský kostel sv. Petra v Brně měl probošty ještě před založením kapituly. Libor JAN – Rudolf PROCHÁZKA – Bohumil SAMEK, *Sedm set let Brněnské kapituly*, Brno 1996, s. 28. V podobném světle bychom asi měli nazírat též na titul *probošta (kostela) sv. Jiří*, jehož nositelem byl jistý kněz Petr, syn Podivův, kaplan a diplomat knížete Vratislava II. v sedmdesátých letech 11. století. KOSMAS, *Kronika Čechů*, Praha 2011, s. 117 (II,29) a 210–212.

¹⁶⁸ „*Thomas dictus Puten [...], qui cum senior fuit inter canonicos [...]*“ Fol. 7r. „*Laurencius dictus Koczka omnium predictorum canonicorum senior erat*“ Fol. 7v.

¹⁶⁹ V. V. TOMEK, *Dějepis I*, s. 445; např. Klára BENEŠOVSKÁ, Abatyše Kunhuta a svatojiřský klášter, in: *Královský sňatek. Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský – 1310*, Praha 2010, s. 468–487, zde s. 471.

4.3.2 Přehled prebend a jejich držitelů podle údajů rukopisu

Kněžské prebendy:	Holousy	Kněžževs	Statenice	Přílepy	Bohnice
<i>Stal se kanovníkem před rokem 1302</i>	Václav Gaudeamus ¹⁷⁰	Abel ¹⁷¹	mistr Matěj ¹⁷²	Jakub ¹⁷³	Tomáš Puten ¹⁷⁴
		Václav Křivohlavý ¹⁷⁵			
		Prokop ¹⁷⁶	Václav Křivohlavý ¹⁷⁷		
<i>Po roce 1302</i>	Jan Zlechovec ¹⁷⁸	Tomáš Sýřec	Hostislav z Petrovic ¹⁷⁹	Beneš ¹⁸⁰	Jan Tyrhomka ¹⁸¹
<i>Po roce 1334</i>	Hostislav Všemilův z Prahy ¹⁸²		Karel Bechyňský ¹⁸³	Štěpán Magistr ¹⁸⁴	František Vilandův z Prahy ¹⁸⁵
	Jan ¹⁸⁶		Hostislav ze Sedlčan ¹⁸⁷	Václav z Miličína	Beneš z Volduch ¹⁸⁸
	Bušek Leonardův ¹⁸⁹		Verner ¹⁹⁰		Albert
			Mikuláš Tannus ¹⁹¹		

¹⁷⁰ Kanovníkem od dob abatyše Anny, snad někdy od 90. let 13. stol., do let 1310–1314.

¹⁷¹ Kanovníkem byl snad už od dob krále Přemysla Otakara II. (1253–1278) někdy do let 1295–1299.

¹⁷² Ředitel svatovítské katedrální školy, svatojiřským kanovníkem do doby abatyše Žofie (před rokem 1302).

¹⁷³ Kanovníkem za papežů Celestýna V. a Bonifáce VIII. a abatyší Anny a Žofie (v 90. letech 13. stol., před rokem 1302).

¹⁷⁴ Kanovníkem od dob biskupa Tobiáše (1278–1296).

¹⁷⁵ Stal se kanovníkem po roce 1295, je doložen roku 1299 v listině NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 216 (14. 7. 1299) a ještě před rokem 1302 (za abatyše Žofie) směnil prebendu v Kněževsi za prebendu ve Statenicích.

¹⁷⁶ Stal se kanovníkem za abatyše Žofie (I.), předchůdkyně abatyše Kunhuty, někdy mezi lety 1299–1302.

¹⁷⁷ Stal se prebendářem ve Statenicích za abatyše Žofie (I.), před rokem 1302.

¹⁷⁸ Stal se kanovníkem mezi lety 1310–1314 a zemřel 7. listopadu 1339.

¹⁷⁹ Hostislav Římův z Petrovic, v letech 1328 a 1338 (NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 224 a 230) ho svatojiřská abatyše Žofie z Pětichvost označila titulem *prepositus* a roku 1338 byl též svatojiřským děkanem. Zemřel 9. května (nejpozději roku) 1344.

¹⁸⁰ Kanovníkem jistě za abatyše Kunhuty, psal a iluminoval její slavný Pasionál. Zemřel za papeže Benedikta XII. mezi lety 1334–1344.

¹⁸¹ Zemřel 10. prosince 1337. Papežskou expektanci k prebendě u sv. Jiří získal již 28. listopadu 1322. MVB tomus prodromus, s. 187, č. 241.

¹⁸² Hostislav Všemilův z Prahy, synovec Hostislava z Petrovic, doktor dekretů, sadský děkan a oficiál pražského arcibiskupství, zemřel 14. prosince 1347.

¹⁸³ Arcijáhen bechyňský, po smrti Hostislava z Petrovic (asi roku 1344) tři měsíce držel prebendu, ale musel se jí vzdát, protože nebyl vysvěcen na kněze.

¹⁸⁴ Získal prebendu díky provizi papeže Benedikta XII. v letech 1334–1344, později ji směnil s miličínským farářem Václavem za službu u oltáře sv. Kateřiny ve svatovítské katedrále.

¹⁸⁵ Po roce 1337 se stal kanovníkem, kvůli tomu musel přijmout kněžské svěcení. Připomínán v papežské expektanci roku 1345.

¹⁸⁶ Nastoupil po smrti doktora Hostislava (po roce 1347) a potom prebendu směnil s Buškem Leonardovým za faru v Unhošti.

¹⁸⁷ Podle zmínky na fol. 10r by mohl být totožný s doktorem Hostislavem Všemilovým z Prahy, synovcem Hostislava z Petrovic.

¹⁸⁸ Původně farář ve Volduchách u Rokycan, svatojiřskou prebendu v Bohnicích pak směnil s Albertem.

¹⁸⁹ Původně farář v Unhošti, asi někdy mezi lety 1348–1354 se po Janovi stal svatojiřským kanovníkem. Byl též kuřimským arcijáhmem, svatovítským kanovníkem a prvním ředitelem stavby svatovítské katedrály. Zemřel asi roku 1372.

¹⁹⁰ Původně farář u sv. Havla v Praze, směnil úřad s Hostislavem ze Sedlčan a zemřel 27. května 1352.

¹⁹¹ Po roce 1352, povinnosti svého úřadu plnil prostřednictvím vikáře, údaje o něm do rkp. doplnila jiná ruka.

<i>Jáhenské prebendy</i>		<i>Podjáhenské prebendy</i>	
Postřižín	Bořanovice	Dublovice	Bořanovice/Opatovice
Václav ¹⁹²	Vítek ¹⁹³	Theodorik ¹⁹⁴	Vavřinec Kočka ¹⁹⁵
Lupus (Vlk)	Mráček ¹⁹⁶	Zdislav	Bohuněk ¹⁹⁷
Michael	Jacek	Oldřich	Jan Hovorka
Petr z Talemberka	Felkel	Hostislav	Příšek
	Vaněk	Mika	Vít
	Pešek	Zdislav	Pešlin
	Ješek	Přibyslav (Přibík) z Letkova ¹⁹⁸	Michael ¹⁹⁹
	Fráněk		František Herbordův z Prahy
	Ješek		
Budek ²⁰⁰			

¹⁹² Prebendu získal v roce 1294, později se stal pražským arcijáhmem.

¹⁹³ Působil již v době před abatyší Annou (snad tedy již v 80. letech 13. stol.) a zažil abatyše Annu, Žofii a pravděpodobně i Kunhutu.

¹⁹⁴ Podjáhmem se stal již za časů biskupa Tobiáše (1278–1296).

¹⁹⁵ Prý byl starší než všichni ostatní kanovníci, úřadu se tedy ujal někdy ve 2. pol. 13. stol.

¹⁹⁶ Nastoupil za abatyše Kunhuty (1302–1321).

¹⁹⁷ V úřadu za abatyše Žofie z Pětichvost (1328–1345), která přenesla základ prebendy z Bořanovic do Opatovic.

¹⁹⁸ Také bílinský arcijáhen a kanovník u sv. Víta a Všech svatých, připomínán jako zemřelý roku 1370.

¹⁹⁹ Pozdější glosa tvrdí, že se na krátký čas stal „kanovníkem“, tedy nejspíše kanovníkem knězem.

²⁰⁰ V době sepsání rukopisu prý prebendu vedl spor tento Budek s výše jmenovaným Peškem. Vysoký počet uvedených jmen naznačuje, že obsazení této prebendy bylo něčím problémové. V listinách z 50. let 14. stol. mezi ostatními kanovníky vystupuje Budek.

5 Komentář k překladu

Každý překlad je nutně interpretací a v tomto případě obzvlášť.²⁰¹ Text je znám jen z jediného exempláře a interpretací je do jisté míry už samotná edice. Výchozí text je na některých místech defektní a byl matoucí už pro středověké čtenáře, jak dosvědčují redakční zásahy glosátorů. Zvláštní problematiku představuje interpunkce, která není v originále pevně dána. Editor a následně překladatel pak často stojí před rozhodnutím, která slova patří k sobě a která nikoli. Například ve větě: „*in anniversario domini Mladote campanarii sancti Egidii dum occurrerit XXXVI grossos...*“. Jednalo se o zvoníka kostela sv. Jiljí, nebo pisatel vypustil před slova *sancti Egidii* slůvko *dies*, což by znamenalo, že svatojiřský zvoník Mladota zemřel na den sv. Jiljí, tj. 1. září? Naštěstí můžeme ze vsuvky *dum occurrerit* („až se tak stane“) vyvodit, že zvoník byl v té době stále naživu, a proto jeho aniversárium ještě nemohlo být známo. V překladu se tedy přikláním k první variantě. Podobný problém lze také ilustrovat na pasáži o odkazu abatyše Kunhuty, která ze statků darovaných klášteru nechala kanovníkům vyplácet speciální pohoštění o svátku Marie Magdaleny (22. července) a o výročním dnu svého úmrtí, který připadl na 27. listopadu. V rukopise se píše (fol. 8v): „*per abbatisam Gunegundem que recepit habitum monasticum anno Domini M^o CCC^o II° die Marie Magdalene et in suo anniversario V. Kalendas Decembris*“. Pokud bychom dodali interpunkci můžeme od sebe snadno oddělit rok 1302 a den Marie Magdaleny, tedy: „skrze abatyši Kunhutu, která přijala mnišský hábit roku 1302, [bylo ustanoveno pohoštění] o svátku Marie Magdaleny a jejím aniversáriu...“ Je ovšem pravděpodobné, že rok 1302 a den Marie Magdaleny spolu opravdu souvisejí, že si totiž Kunhuta přála tento den slavnostněji připomínat právě proto, že v něm přijala řeholní roucho, ačkoli to z jiných pramenů není známo.²⁰² Jak je však zřejmé, prostor pro vlastní interpretaci je mnohdy značný a otázkou individuálního pochopení textu bývá i překlad jednotlivých slov, například zda slovo *sanctuarium* označuje *sanktuář* (svatostánek) na ukládání hostií, nebo *relikviář*.

Na tomto místě lze upozornit na překlad některých zvláštních termínů či výrazů, které se v textu vyskytují pravidelně, a nebylo by proto vhodné jej komentovat *ad hoc* v poznámkách pod čarou. Slovo *benefactum* (v genitivu plurálu *benefactorum*) překládám jako dobrodiní. Ačkoli mohou být česká slova *prebenda*, *beneficium* a *obročí* považována za synonyma, rozhodl jsem se je v překladu libovolně nezaměňovat. Zcela se vyhýbám latinismu *beneficium* a pokud se objeví v originále, překládám ho pravidelně slovem *obročí*.

²⁰¹ Srov. Jiří LEVÝ, *Umění překladu*, Praha 1963, s. 20–23 a 30–31.

²⁰² Slavení tohoto a jiných svátků ustanovila listinou NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 222 (19. 11. 1321), avšak bez uvedení souvislosti s jejím vstupem do kláštera benediktinek.

Slovo *prebenda* užívám tam, kde bylo užito i v originále, s výjimkou případů, kdy neoznačuje církevní obročí jako vyčleněný podíl na kapitulním majetku, ale pouze určitou dávkou něčeho, např. potravin. Podobný význam má slovo *pitancia* (z původního *pietancia*) označující *přídavek* či přilepšení k jinak běžné stravě a také slovo *distribucio*, které překládám jako *příděl*. Latinské *bona* překládám jako *majetky* i archaičtějším způsobem jako *statky*. Latinské *reditus* překládám jako *důchod*.

Komplikovanější byl překlad na významy bohatého slova *officium*, které jsem překládal podle kontextu různými slovy, někdy jako *úřad*, jindy jako *služba*, *povinnosti* (tedy soubor všech úkolů a povinností, které vyplývají ze zastávání daného úřadu), či dokonce *bohoslužba*, respektive *liturgie hodin* (v tomto smyslu se užívá i latinismus *oficium*). Pro některé latinské termíny neexistuje výstižný český ekvivalent, proto je ponechávám v latinizované podobě (jak ostatně odpovídá soudobému úzu v odborné literatuře). *Hebdomadarius*, kněz konající svou týdenní službu, se v překladu objevuje jako *hebdomadář*,²⁰³ stejně tak ponechávám slovo *matrona*.²⁰⁴ Slovo *offertorium* (doslova *obětování*) ve významu daru odevzdávaného věřícími v průběhu mše na potřeby kostela překládám archaičtějším slovem *ofěra*,²⁰⁵ jako *ofertorium* nazývám pouze samotný obřad. Sloveso *offere* však nepřekládám archaickým *ofěrovat*, nýbrž *obětovat*. Složitý je překlad slova *minister*. Většinou ho překládám souslovím *pomocný klerik* apod. Je zjevné, že jím byl míněn duchovní nižšího postavení, než jaké měl kanovník kněz. V jednom případě zjevně (fol. 5v) označuje jáhna či podjáhna (kteří také byli v protikladu ke kněžím označováni jako *clerici*), jindy však ve spojení *canonici et ministri* pravděpodobně označuje spíše vikáře, protože svatojiřští jáhni i podjáhni byli kanovníky.

V textu se dále často se hovoří o tom, že se má kanovníkům zajistit *refeccio*, případně *bibicio*, které nakonec překládám jako *pohoštění*, respektive *pítí*. S problematikou překladu těchto slov je spojená otázka, jak tyto příděly reálně vypadaly. *Refeccio* se mělo zajistit například o svátku sv. Ludmily podle ustanovení Hostislava z Petrovic (fol. 8v). V původní listině tohoto odkazu se hovoří o tom, že se má vystrojit stejné *prandium sive refectorium*, jako je obvyklé na den sv. Jiří.²⁰⁶ Podle Hledíkové „*refectorium* bylo zřejmě malou

²⁰³ Tomek slovo počestvoval jako *týdenník*. Srov. V. V. TOMEK, *Dějepis I*, s. 445.

²⁰⁴ Dobner termín *matrona* vysvětluje následovně: „*Matronae viduae erant, quae ad ecclesiae ministerium erant adlectae, vel quae ecclesiae stipendiis alebantur.*“ G. DOBNER, *Monumenta*, s. 346.

²⁰⁵ Srov. heslo *ofěra* v *Ottův slovník naučný*, 18. díl (Navary – Oživnutí), Praha 1902, s. 658: „*obřad, kterým věřící odevzdávají dárky své v kostele ve prospěch kostela nebo farnosti. Obcházejíce oltář nebo přistupující druh po druhu k pokladnici u oltáře, spouštějí do ní po penízi nebo skládají u ní jiné dary, na př. svíce. Ofěra děje se, ale již málo kde, v čas slavných služeb božích, nedělních a svátečních, při zádušních mších, po oddavkách a po úvodě šestinedělek.*“

²⁰⁶ NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 224 (1. červenec 1328).

*slavnostní hostinou konanou po ukončení mše.*²⁰⁷ Dosvědčuje to pasáž Kristiánovy legendy, která zmiňuje modlitby konané údajně o prvním výročí pohřbu kněžny Ludmily v kostele sv. Jiří. Podle Kristiána tyto modlitby vykonali duchovní (pravděpodobně příslušející ke svatojiřskému kostelu) podle běžného zvyku církve a po nich společně zasedli k jídlu (*ad refeccionem*).²⁰⁸ Tato zmínka tak při kostele sv. Jiří dosvědčuje tradici aniversárií, po nichž následovalo pohoštění pro kleriky kostela, již v 10. století. Podle Pátrové se však později často místo společného jídla uplatňovala peněžní náhrada, jejíž existenci opatrně dokládá i u svatojiřských kanovníků.²⁰⁹

Zkratky biblických knih v českém textu jsou převzaty z Českého ekumenického překladu (podle vydání z roku 2001) a podle tohoto překladu se řídím při psaní biblických jmen. Citace a parafráze biblických veršů jsou v textu zvýrazňovány kurzívou bez uvozovek. Překlad biblických pasáží jsem nepřebíral z moderních českých překladů, které vycházejí přímo z originálních jazyků (hebrejštiny a řečtiny), pouze jsem k nim přihlížel, a to ze dvou důvodů: Jednak autor biblické pasáže často necituje doslovně a jednak znění latinské Vulgáty se mnohdy odlišuje od současné standardní verze biblických textů, která je podkladem moderních překladů. Při překladu některých pasáží jsem proto přihlížel zejména k barokní Bibli svatováclavské, která je přímým převodem z latinské Vulgáty.

²⁰⁷ Z. HLEDÍKOVÁ, *Úcta sv. Ludmily*, s. 47.

²⁰⁸ *Kristiánova legenda*, ed. Jaroslav Ludvíkovský, Praha 1978, s. 54: „*Anniversario autem eius volvente die post translacionem ipsius glebe sacre [...] Nam ut moris est Christiane religioni congregato clero memoriam talium agere, cum post oraciones ad refeccionem corporum una pariter residerent [...]*“

²⁰⁹ K. PÁTROVÁ, *Od servicií k denním podílům*, s. 94n.

6 Překlad

6.1 „Zapomněli na jeho dobrodiní“

Níže vypsané zvyklosti patří kostelu svatého Jiří v Praze a [zde] začíná traktát *Zapomněli na jeho dobrodiní*. Prorok chtěl v knize Žalmů vysvětlit, jaká podivuhodná dobrodiní nejvyšší božská dobrota prokázala lidské přirozenosti, již stvořila, a ukázal, co vše bylo člověku dopřáno. Lidskému stvoření vyčítá pohrdání a nevděčnost, a proto v téže knize kromě jiného říká: *Zapomněli na jeho dobrodiní atd.* [Ž 78,11] Hned první člověk Adam, o němž v Genesi čteme: *Vytvořil člověka z hlíny země a postavil ho od začátku do ráje rozkoše, aby ho obdělával a střežil.* [Gn 2,7n a 15] A jinde: *Seslal Hospodin na Adama spánek a vzal jedno z jeho žeber a utvořil z žebra ženu a dal mu ji na pomoc.* [Gn 2,21n] A zase: *Učiňme člověka k našemu obrazu a naší podobě.* [Gn 1,26] Tedy Adam, první člověk, byl stvořen k obrazu Božímu, jak dosvědčuje Lukáš ve svém evangeliu, když postupně vyjmenovává předky v Kristově rodokmenu od Josefa až po Adama: *Ten byl, dopln syn, Boží.* [L 3,38] A v Genesi: *A Bůh viděl vše, co stvořil, a bylo to velmi dobré.* [Gn 1,31] A řekl Bůh Adamovi a Evě: *Plodte se a množte se.* [Gn 1,28]²¹⁰

Dovolil jim jíst ze všech stromů, které byly v ráji, a vše, co stvořil, jim podřídil. Bránil jim pouze okusit ze stromu poznání dobrého a zlého. Ale oni *zapomněli na jeho dobrodiní*, [Ž 78,11] nedbali na Boží nařízení a vztáhli ruku na to, co bylo zakázané. Když vzali zakázaný pokrm, ztratili povolení svobodně jíst ze stromu života, a tím život. Ten by si bývali zachovali, pokud by neporušili Boží přikázání a setrvali v nevinosti. Proto jim Bůh, aby je ochránil a poučil, předem řekl: *Kteréhokoli dne byste pojedli z toho, co je zakázané, smrtí zemřete.* [Gn 2,17] Ale oni *zapomněli na jeho dobrodiní.* [Ž 78,11]

Hospodin pak chtěl Adama přimět ke spásnému pokání, jak se píše v Genesi: *Když se Hospodin procházel v ráji za odpoledního vánku, zavolal a řekl: Adame, kde jsi? A on: Pane, uslyšel jsem tvůj hlas a dostal jsem strach a skryl jsem se, protože jsem nahý.* A Hospodin: *Kdo ti pověděl, že jsi nahý? A Hospodin: Proč jsi pojedl ze zakázaného stromu? A on: Žena, kterou jsi mi dal za společníci, mi [z něho] dala a já jsem jedl.*“ [Gn 3,8–12] Jaké pohrdání! Vlastní vinu chtěl svalit na Boha, svého stvořitele, jak říká Mojžíš ve své písni: *Opustil jsi Boha, který tě zplodil, a zapomněls na Hospodina, svého stvořitele.*“ [Dt 32,18] Proto kvůli hříchu neposlušnosti a zapomenutí Božích příkazů propadl spravedlivým Božím soudem rozsudku vyhnání z rajského příbytku a trestu smrti, jemuž se mohl vyhnout, pokud by setrval v nevinosti. A navíc na sebe a své potomky přivedl útrapy

²¹⁰ Potud marginální přípisek na fol. 1r dole, psaný pozdější rukou.

tohoto vyhnání, a nakonec věčné zatracení podle Pánova rozsudku, jak řekl: „*Protože jsi uposlechl hlasu své ženy více než mého, nechť je prokleta země kvůli tvému skutku atd.*“ [Gn 3,17] A celý lidský rod kvůli vině prvotního hříchu sestoupil do pekel. Ačkoli je tato vina odstraněna svatou koupelí křtu, zůstává sklon k hřešení z ochablosti otcovského těla, podle slova moudrosti: *Náchylné jsou smysly člověka ke zlému od jeho mladosti.* [Gn 8,21]

Lze to vztáhnout na potopu, když Hospodin řekl Noemu: *Lituji, že jsem učinil člověka, skoncuji se vším tvorstvem. Všechno tvorstvo na zemi totiž pokazilo svou cestu,* [Gn 6,6 a 12n] protože nechtěli žít podle Hospodinova zákona [srov. Jr 44,10] a zapomněli na jeho dobrodiní. [Ž 78,11]

Podobně v Babylonii propadli trestu zmatení jazyků, protože zapomněli na Boží dobrodiní, [Ž 78,11] když hověli svým neřestem a následovali šlépěje svých otců, jak je řečeno: *Uposlechl jsi více hlasu své ženy než mého.* [Gn 3,17] A dále: *O smilstvu, lakomství, což je modloslužba, ať se mezi vámi ani nemluví.* [Ef 5,3]

Potom také Mojžíš, přesvatý muž a zákonodárce, [propadl trestu,] protože zapomněl a neposvětil Boží jméno u skály, do níž dvakrát udeřil holí (kterou přijal v Hospodinově přítomnosti), jak se čte v knihách Numeri: *Poslyšte, odbojní a nevěřící! Zdali vám budeme moci z této skály vyvést vodu?* [Num 20,10] A řekl Hospodin Mojžíšovi a Áronovi: *Protože jste mi nevěřili, abyste dosvědčili mou svatost před syny Izraele, neuvedete tento lid do země, kterou jsem jim dal.*“ [Num 20,12]

Podobně i lid izraelský, jež Bůh podle daného slibu vyvedl z faraonova egyptského otroctví, Hospodinu nevěřil, ani když ho vyvedl, ani tehdy, když před zraky lidu pohltilo Rudé moře jeho nepřátele. A když do země zaslíbené vyslali napřed dvanáct zvědů po cestě, kterou čtyřicet dní zkoumali, rozhodli se jim věřit víc než Božím slovům. Proto bloudili čtyřicet let na scestí a nebyli na cestě. Ani chvíli se nedrželi Hospodinových rad. Vždyť když Mojžíš vystoupil k Bohu na horu pro zákon, vyrobili si lité tele a říkali: *Toto jsou tvoji bohové, Izraeli, kteří tě vyvedli ze země egyptské.* [Ex 32,4] A zaměnili jeho slávu za podobu býčka požírajícího trávu. [Ž 106,20] A kvůli tomu nikdo z těch, kdo odešli z Egypta, z toho velkého množství kromě dvou, Káleba a Jozua, a těch, kdo se narodili na poušti, a ne v Egyptě, ani Chúr, ani Áron, ale ani svatý Mojžíš, nevstoupil do země mlékem a medem oplývající a neokusil ji. A proč to? Rychle zhotovili [tele], zapomněli atd. Totéž můžeme pozorovat na knězi Élím, který ve své zapomnětlivé nedbalosti neodvracel své syny Chofního a Pinchase od hříchů lakomství a loupení, jichž se dopouštěli v Šílu, a tak přišel o Boží schránku, své syny, vlastní život a kněžství pro svůj dům na věky, protože zapomněl na Boha svého stvořitele a jeho dobrodiní.

Dále se rozpomeň na skutky králů Saula, Davida a Šalamouna. Saul jako první Hospodinem vyvolený král mocně kraloval a prorokoval, jak je psáno: *Není snad i Saul mezi proroky?* [1 Sam 10, 12] Ale když neplnil Boží příkazy, bylo mu království odňato ještě za jeho života a dáno jinému. Byl mu vzat duch proroctví a sužoval ho zlý duch, jak bylo řečeno: *Seslal na něj hněv svého rozhořčení a soužení, dopuštění skrze zlé anděly.* [Ž 78,49] Také David, který místo aby táhl do boje ctnosti, trávil čas neřestnou zahálkou, dopustil se cizoložství, vraždy a zrady bližního, za což ho stihl trest pronásledování a vzpoury ze strany jeho syna Absalona a jiných. A Bůh mu řekl: *Ty můj dům nepostavíš, protože jsi muž krve.* [1 Par 28,3] A Šalamoun, ačkoli byl od Boha naplněn moudrostí a řekl mnoho dobrého a napsal mnoho poučného a učil lidi moudrosti, byl sveden Etiopankou, a nakonec, jak bylo řečeno, odpadl od víry. Způsobil pohoršení a zanechal po sobě špatný příklad, takže se pochybuje, zda bude spasen či nikoli, neboť [ten, který je] Pravda [tj. Ježíš] o něm říká: *Ani Šalamoun v celé své kráse není oděn.* [Mt 6,29] Každý z těchto králů kvůli tomu, že zapomněl na Boží dobrodiní, špatně skončil nebo vytrpěl zlou smrt. A [dále je psáno] *ztrestal krále* [Ž 105,14] a jinde *synové království budou vyhnáni z království* [Mt 8,12] a *bude dáno lidu, který ponese ovoce.* [Mt 21,43] A všimni si, co říká apoštol [Pavel]: *To, co se jim stalo, je [výstražný] obraz.* [1K 10,11] A svatý Řehoř při výkladu Jobových slov *Behemot spolkl řeky a důvěřuje si, i když se mu Jordán do tlamy valí* [Job 40,18] říká:²¹¹ Řekou Jordán, v níž se nechal pokřtít Kristus, čímž nám posvětil proudy svaté koupele [tj. křtu], a zanechal nám tak příklad a učení o znovuzrození, rozumíme křesťany. Behemot si tedy věří, že poté, co pohltil všechny řeky, jimiž se rozumějí židé a všichni nevěřící, do jeho chřtánu vteče i řeka Jordán, to jest křesťanský lid, a když ne všichni, pak alespoň nemalá část těch, kteří zapomněli na své nebeské zrození, jak je řečeno: *Mým trůnem jsou nebesa.* [Iz 66,1] Nebe je možné připodobnit lidskému srdci podle výroku: *Synu, dej mi své srdce.* [Př 23,26] Proč? *A budu s ním přebývat.* [Ex 29,45; Za 2,10; J 14,23] A o těch, kdo zapomněli také na znovuzrození z vody a Ducha svatého, říká Pravda Nikodémovi: *Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího.* [J 3,5] Mají se tedy uchovávat v paměti a dodržovat Boží a Kristova přikázání a nařízení těch, kdo reprezentují osoby Boží a osobu Krista, a má se utíkat před tím, co zakazují, jak říká Pán: *Kdo slyší vás, slyší mne, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.* [L 10,16] A Jan ve své epištole: *Kdo o sobě říká, že miluje Boha, ale jeho přikázání nezachovává, je lhář.* [1 J 2,4]

²¹¹ Srov. Řehoř Veliký, *Moralia in Iob*, 33,6.

Tomáš Akvinský v Kompendiu teologické pravdy říká,²¹² že jsou trojí projevy nejvyššího dobra: skrze stvoření, plození a tvoření. Stvořit znamená učinit něco z ničeho, jak je psáno: *Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.* [Gn 1,1] Plodit znamená způsobit vznik sobě podobného, jako v božských osobách Otec zplodil Syna se stejnou podstatou a sobě rovného, jak to máme ve vyznání víry: Syn je pouze z Otce, nevytvořený, nestvořený, nýbrž zrozený. Tvořit znamená učinit něco z již existujícího materiálu, jak je řečeno: *Vytvořil Bůh člověka z hlíny země ke svému obrazu a ke své podobě.* [Gn 1,26; 2,7] K obrazu v přirozených [lidech] a k podobě ve vděčných, *vždyť v obraze pomijí člověk.* [Ž 39,7] Ne každý však [stojí] v podobě [Boží], protože takoví *zapomněli na Boží dobrodiní* [Ž 78,11] skrze nevděčnost, ale milost je odmítána nevděčným podle výroku: *Neházejte své perly prasatům.* [Mt 7,6] Dobrý i zlý člověk však zůstává v přirozené rovině, jak je řečeno: *V obraze pomijí člověk.* [Ž 39,7] Vždyť, jak říká jeden mudrc [tj. Aristoteles], *člověka plodí člověk a slunce.*²¹³ Tvoří věc z již existující materie a přivádí k bytí podobu, kterou má počatou uvnitř v duši, jako to dělají řemeslníci. Říká se, že člověk může také určitým způsobem něco stvořit, tedy přivést k bytí něco, co nebylo, a to nikoli plozením, ani děláním. Například úřady, obročí a podobně církevní obročí a úřady, které nebyly a vznikají pro zajištění přirozeného zaopatření, jehož se z obročí těší ten, kdo pilnou prací plní tíhu povinností svého úřadu, jako bylo řečeno v ráji Adamovi, který symbolizuje církev, *aby ho obdělával a střežil.* [Gn 2,15] Hle, [na jedné straně] namáhavá služba [a na druhé] svoboda jíst z plodů stromů, které jsou v ráji. Hle, jaké zaopatření života, jaké lákavé obročí. Kdyby v této službě a v tomto obročí vytrval, zachoval by si život a se slávou z vítězství nad hadem, nad ženou a nad vlastním pokušením by byl živý přenesen z církve bojující do církve vítězné, kam ať nás přivede Bůh, který žije a kraluje. Amen.

To, co napsali starší otcové, poučuje následující pokolení o tom, že třem dobrodincům se člověk nemůže odvděčit za jejich dobrodiní, ani na něj stejnou měrou odpovědět. Zaprvé Bohu, který tě učinil člověkem, stvořil tě a vykoupil tě a kohokoli po zásluze spasil. Zadruhé rodičům, kteří tě jako člověka zplodili z vlastní krve. Zatřetí učitelé a pánovi, jak říká Pravda: *Není žák nad svého učitele, ani služebník nad svého pána, postačí žákovi a služebníku, aby byli jako učitel a pán.* [Mt 10,23n] Bůh totiž tvoří vše a bez něj nevzniklo nic, zvláště však tvoří některé věci zcela sám, jako lidskou duši, kterou stvoří tím,

²¹² Autor Tomášovo dílo necituje doslova, ale ve svých úvahách pouze vychází z některých jeho závěrů. Srov. Tomáš AKVINSKÝ, *Kompendium teologie*, přel. Tomáš Machula, Praha 2010, zvl. s. 91–92 a 113 (kap. 69, 70 a 93).

²¹³ ARISTOTELÉS, *Fyzika*, přel. Antonín Kříž, Praha 1996, s. 50.

že ji vloží [do člověka] a kterou [do něj] vloží tím, že ji stvoří. Tedy sám [tvoří] duši, nějaké jiné věci pak [tvoří] skrze jiné, například skrze rodiče [tvoří] dětem tělo, žákům dává skrze učitele vědění, jímž mohou poznat svého stvořitele, a skrze [světského] pána dává svým služebníkům zaopatření života, díky němuž se [Boží služebník, tj. klerik] může věnovat zbožnosti a duchovnímu rozjímání a být oprostěn od Adamova prokletí práce a jezení chleba v potu tváře.

A tak téma tohoto pojednání dostatečně ukazuje, kolik toho Bůh [dopřál]²¹⁴ člověku a také kolik lidem, kteří zastupují osobu Boží a Kristovu, jak je zjevně vidět na římských vládciích. Pán města Říma totiž v době narození Krista panoval a vládl nad celým světem, jak o tom svědčí Lukáš: *Vyšlo nařízení od císaře Augusta, aby byl popsán celý svět* [L 2,1] a báli se ho ve všech končinách světa. Proto i Židé, jak dosvědčuje Jan, řekli: *Aby snad nepřišli Římané a nezabrali naše místo a náš národ.* [J 11,48] Také za časů císaře Konstantina, který svatého římského biskupa Silvestra jako první ustanovil za pána ostatních biskupů, podobně jako byl sám římským králem, pánem ostatních králů a králem králů, vladařem celé světové říše, tak také aby byl římský biskup otcem a pánem a duchovním správcem všech biskupů a celého duchovenstva, správněji řečeno všech lidí. Jeden je nazýván císařem, druhý papežem. Jemu a všem církevním správcům a služebníkům dal [Konstantin] plnou moc vlastnit majetek pro zajištění jejich živobytí, aby se tak mohli svobodněji věnovat bohoslužbě. A touto svou štedrostí dal svým nástupcům a všem věřícím lidem příklad a právo, aby podle svého svobodného rozhodnutí, jak koho Bůh podnítl, ze svého majetku zaopatřili církevní osoby a zajistili jim ve vytvořených a nově vytvářených obrocích živobytí a uložili jim břemeno služby.

Ale v současnosti Římané, protože *zapomněli na jeho dobrodiní*, [Ž 78,11] totiž Boží a císaře i papeže, opovrhli těmi, kteří zastupují osobu Krista, pozbyli práva volby obou, jak císaře, tak papeže, a jsou ubožejší nad ostatní národy. Nejvyššího velekněze římské a všeobecné svaté církve nyní totiž dosazují národy žijící při západu slunce. A římského císaře a pána celého světa i krále ustanovují na severu král český, vévoda saský, markrabě braniborský a falckrabě rýnský, dále arcibiskupové mohučský, trevírský a kolínský.

To, jaký budou mít konec ti, kteří zapomněli na Boží přikázání a nectili své rodiče, se ukazuje na Chámovi, který se posmíval svému otci, když spatřil jeho nahotu, proto přivedl na sebe i své potomstvo otcovské prokletí, ujařmil ho věčným otroctvím a připravil ho o požehnání svých bratrů Šéma a Jefeta. A v dnešních dobách vidíme, jak synové Viléma

²¹⁴ Místo nejasné, v rukopise přepisováno.

Zajíce z Valdeka,²¹⁵ jednoho z nejmocnějších českých pánů, kteří po jeho smrti nectili svou matku, vyvedli ji z kostela svatého Jiří na Pražském hradě, svázali ji řetězy a na čas ji drželi zavřenou ve svých žalářích, byli vypuzeni ze svých příbytků a svých majetků, hradů a statků. Někteří z nich zakrátko bídně skončili svůj život jako žebráci. Proč? Protože *zapomněli na přijaté*²¹⁶ *dobrodiní*. [Ž 78,11] A jaký by byl konec marnotratného syna, kdyby nečinil pokání? Stal se²¹⁷ [však nakonec] příkladem pokání.

A jaký měli konec ti, kdo si nevážili rad svého učitele? Dokládá to Neronova smrt, který jak se říká, když vládl Římu, bez příčiny donutil k sebevraždě politika Senecu, svého učitele, který samotného Nerona a jiné učil dobrým mravům. Tento Nero nakonec musel osamocen ze své obrovské říše uprchnout a má se za to, že byl sežrán vlky.

Dále ti, kteří z nevděčnosti nedbají na plnění povinností svěřeného úřadu, a tak se zpronevěřují poslední vůli zakladatelů a dobrodinců. Místo toho si chtějí užívat svěřená obročí a být titulováni jako preláti nebo kanovníci, jako farizeové milují, když je usazují na předních místech a když je zdraví na ulicích,²¹⁸ těší se z hojnosti věcí, veselí se z velkých porcí a častých darů, ale ostýchají se osobně věnovat službě, nebo dokonce jen být přítomni celé mši nebo vykonat nějaký akt denní liturgie. Sloužit Bohu jim je zatěžko, touží více dostávat, chlubí se, jak jsou schopní se obohacovat. K vykonávání služby jim někdy brání věk, jindy nedostatek vzdělání, ostatním vyhrožují, sami však jsou v nebezpečí. Uchvacují to, co jim nepatří, protože tyto věci byly dány lidu, který přináší ovoce a ne těm, kteří celý den tráví v zahálce a nevyjdou na vinici Páně. A i kdyby byli přivedeni na vinici Páně, avšak nepracovali, proto je právem napsáno, že takoví jsou držení, než dojde k nápravě.²¹⁹ Nenarážíme snad často na mouchy, pavouky a myši? Ale vyháníme je, protože nepřinášejí užitek. Tak podle nejspravedlivějšího práva bude všem, kteří nenesou ovoce, nejen odňato to, co se snažili uchvátit, ale budou jako neplodný strom vyřati, aby zbytečně nezabírali půdu.

Kdokoli nedostatečného věku, vzdělání či mravů obdrží obročí spojené s výkonem určitého úřadu, neboť obročí se dává kvůli úřadu, je po právu zbaven výkonu úřadu a příjmů z obročí, dokud to jeho věk, vzdělání a stupeň svěcení neumožní (i kdyby postavením předčil věk). Totéž se zachovává v mnoha kostelích, a kromě toho Pravda říká: *Amen pravím vám, dostanou svou odplatu v tomto světě*. [Mt 6,5] A bojím se, aby jim neřekl: *Synu, obdržel jsi*

²¹⁵ Významný český šlechtic počátku 14. století. Zemřel 9. října 1319.

²¹⁶ V originále *eius*, tj. její i jeho (Boží).

²¹⁷ Místo v rukopise nejasné.

²¹⁸ Srov. Mt 23,6; L 11,43.

²¹⁹ Srov. Mt 21,40n.

[mnoho] dobrého ve svém životě a nyní budeš trpět, mezi námi je velká propast. [L 16,25n] Kde jsou preláti, kanovníci a jejich místa v Jeruzalémě? Zahynuli kvůli své nepravosti. A ti, kdo navštívili Řím, viděli mnoho zbořených kostelů, které přišly o pány [tj. kanovníky] a [další] kleriky, mnoho jiných, kterým hrozí zřícení a útek duchovenstva. I na Pražském hradě byla zbořena kaple svatého Petra²²⁰ a jiné kaple. Podobně to je s kostelem svatého Jiří. Jak pověst hlásá a starší oznamovali mladším, *aby o tom vědělo další pokolení, synové, kteří se narodí, [a ti] to budou vyprávět svým synům, aby složili svou důvěru v Boha a zachovávali jeho přikázání* [Ž 78,6n] a jak se lze dočíst v kronikách a legendách o jejich životech, má se dnes za to, že tento kostel byl nejprve založen někdejsím nejjasnějším českým vévodou Vratislavem, což byl syn Bořivoje a svaté mučednice Ludmily, syn prvních křesťanů v Čechách, kteří z Božího nařízení a přání byli označeni svatou koupelí křtu, a tak se znovu narodili roku 894.²²¹ Po smrti svého otce Bořivoje i bezdětného staršího bratra Spytihněva, avšak ještě za života své matky svaté Ludmily, se zmíněný Vratislav právoplatně ujal vlády v českém vévodství, oženil se a se svou manželkou měl děti svatého Václava, ukrutného Boleslava a Přibyslavu.

6.2 Úřady při kostele sv. Jiří

Při tomto kostele ustanovil (tj. kníže Vratislav) devět kleriků, dva podjáhnny, dva jáhnny a pět kněží, z nichž jeden byl arcikněž, jak lze usuzovat z legendy o přenesení ostatků svatého Vojtěcha, v níž se praví toto: *Poté se arcikněží těšili z břemena blaženého biskupa Radima (Gaudencia).*²²² V Českém království totiž nebyli žádní arcikněží kromě těch, kteří jsou jmenovitě zmíněni v knize o přenesení²²³ mezi svědky listiny jeptišek [tj. svatojiřského kláštera], tedy arcikněž Ulita, kněz Bělka, kněz Čas, kněz Hmylen,²²⁴ arcikněž Milata.²²⁵

²²⁰ Určení této kaple je nejisté a nebylo jasné už ani glosátorovi druhé poloviny 15. století, který větu „*in castro Pragensi sancti Petri et alie capelle sunt sublate*“ pochopil nejspíše tak, že přívlastek *sancti Petri* vztáhl nikoli ke slovu *capella*, nýbrž *castrum*, takže v marginálii upozorňuje na Pražský hrad a Vyšehrad, jehož hlavní kostel je zasvěcen sv. Petru a Pavlovi („*in Castro Pragensi, in Vissegrad*“). Zasvěcení neznámé kaple sv. Petra je zmíněno k 26. květnu v přípisku kalendáře svatojiřského rkp. NK VI G 16b, fol. 3r.

²²¹ Rok 894 jako datum Bořivojova křtu uvádí už KOSMAS, *Kronika*, s. 50; FRB II, s. 27 (I,14). Od něj tento údaj přebírají další středověcí autoři, např. *Nejstarší česká rýmovaná kronika tak řečeného Dalimila*, edd. Bohuslav Havránek – Jiří Daňhelka, Praha 1958, s. 50. Jeden z glosátorů tento údaj mylně pochopil jako rok založení sboru kanovníků, viz fol. 4r (*Nota hic quando fundavit IX clericos*).

²²² KOSMAS, *Kronika*, s. 93; FRB II, s. 77 (II,5). Citovaná pasáž popisuje příchod slavnostního procesí s uloupenými hnězdenskými cennostmi do Prahy. Legenda o přenesení sv. Vojtěcha byla pouze výtahem z Kosmova líčení této události z doby vlády knížete Břetislava I. a jako taková byla rozdělena do osmi lekcí opisována i v breviáři, viz např. svatojiřský breviář NK XXIII D 156, s. 242r–243v. Zde citovaný úryvek však již její běžnou součástí nebyl.

²²³ Místo nejasné, snad v nějaké knize o translaci svatovojtěšských relikvií (*nisi ut in libro transsumpcionis litterarum monialium inter testes positos*, fol. 4v).

²²⁴ Oproti ostatním není jasné, o jaké staročeské jméno jde.

²²⁵ Odkud autor tyto údaje čerpal, není známo.

A tak sami tento kostel svatého Jiří spravovali a řídili po čtyřicet let. Měl ho v pokojném držení klérus (duchovenstvo) a kolegium kleriků (sbor duchovních) řečeného kostela. V dobách, kdy spravovali tento kostel, zemřel výše zmíněný vévoda Vratislav, jejich zakladatel, byli umučeni svatá Ludmila a svatý Václav a slavilo se přenesení jejich ostatků (translace), svaté Ludmily do kostela svatého Jiří a svatého Václava do kaple svatého Jana Evangelisty,²²⁶ kterou, jak se říká, vystavěl. A za časů výše zmíněných kleriků odešel z tohoto světa i onen bratrovrah Boleslav a vlády nad vévodstvím se ujal jeho syn Boleslav, řečený Pobožný. A když *zapomněli na Boží dobrodiní* [Ž 78,11] a stali se zahálčivými v chválení Boha, jako byl kdysi přemožen Sísera skrze Jáel, Holofernes skrze Júdit, Haman skrze Ester, tak byli klerici zbaveni vlády a panování nad tímto kostelem skrze ženy, jak se lidově říká: „Vysunuli je jako Radocha ze člunu.“ A s podporou světské moci byli proti [přirozenému] řádu podrobeni ženské moci a v průběhu času bylo jméno preláta²²⁷ [představeného] vymazáno a až dodnes se o kanovnících říká, že jsou jakoby bezhlaví, že jim totiž chybí hlava neboli představený (prelát). V témže kostele jim náleží určité prebendy a místa v procesích a lavice v chóru. Podle zvyku pobírají zvláštní příjmy a vykonávají určité bohoslužebné úřady jako jejich předchůdci od dob římských papežů Celestýna [V.], Bonifáce [VIII.],²²⁸ Klementa V., Jana [XXII.], Benedikta [XII.], Klementa VI. a současného papeže Inocence [VI.], českých králů Václava [II.], dalšího Václava, Rudolfa,²²⁹ Jana a Václava neboli Karla, který nyní drží i vládu nad Římskou říší, diecézních, totiž pražských biskupů Tobiáše, Řehoře, Jana a Arnošta, teď již arcibiskupa, abatyši Anny, Žofie, Kunhuty, dcery krále Přemysla, Vracky, Žofie z Pětichvost a Anežky.

Když dosáhli obročí v témže kostele, vykonávali rozličné úřady (služby) a zanechali je svým nástupcům tak, jak se je sami od svých předchůdců naučili vykonávat, totiž pět kněží plní své kněžské povinnosti během svých týdnů, ve kterých se popořádku střídají, a slaví slavné mešní obřady u oltářů²³⁰ ve větším kostele a během dalších bezprostředně následujících týdnů o všedních dnech i svátcích v kapli Panny Marie,²³¹ [kde] se modlí její [tj. mariánské] kanonické hodinky.²³² O nedělích žehnají vodu ke kropení, v předvečer

²²⁶ Svatováclavská kaple v katedrále sv. Víta byla ve středověku zasvěcena na prvním místě sv. Janu Evangelistovi. Srov. kronika Beneše Krabice z Weitmile, FRB IV, s. 536.

²²⁷ Latinské *praelatus* může obecně označovat jakéhokoli představeného, či v užším smyslu církevního hodnostáře, zastávající úřad spojený s určitou jurisdikcí (zejm. biskupové, ale i opati nebo představení kapitul). Srov. heslo *Praelát* v *Ottův slovník naučný*, 20. díl (Pohora – Q. v.), Praha 1903, s. 388.

²²⁸ Zde v pořadí papežů chybí Benedikt XI. (1303–1304).

²²⁹ Zde v pořadí českých králů chybí Jindřich Korutanský (1307–1310).

²³⁰ Latinské *altaria* může mít jak význam singuláru, tak plurálu.

²³¹ Kaple uvnitř areálu kláštera přístupná z křížové chodby, její zasvěcení se slavilo 23. května, srov. NK XIII E 14e, fol. 4r.

²³² Z věty není zcela jasné, zda se v kapli každý den pouze modlí hodinky nebo i slouží mše, srov. fol. 4v–5r.

svátků Tří králů, Zmrtvýchvstání (Velikonoční neděle) a Ducha svatého vodu a křtitelnicí, na svátek Očišťování (Hromnice) svíčky, na Popeleční středu popel, na Květnou neděli větve a ratolesti, o velikonoční vigílii oheň. Také o prvních nešporách nedělí a svátků níže jmenovaných okuřují kadidlem oltáře, klérus a jeptišky. Když jeptišky přijímají svátost oltářní ve dnech Narození Krista, Zvěstování, Večeře Páně, Velikonoc (Velikonoční neděle), Letnic, Nanebevzetí Panny Marie, Všech svatých a o Velkém pátku, podávají [svátost oltářní] i klášterní čeledi a jiným laikům. Vysluhují také ostatní církevní svátosti: pohřeb, poslední pomazání a křest. Rovněž v určitých časech, jako v den něčího pohřbu, třetího, sedmého, třicátého a výročního dne úmrtí (tzv. aniversárium) jistých a poznačených²³³ osob má hebdomadář zajistit druhou mši.

Dva jáhni mají během svých týdnů při větší mši číst evangelium a dále: *Ite missa est, Benedicamus Domino, Humilitate vos ad benedictionem, Flectamus genua, Levate a Inclinate capita vestra Deo*. A při mších za zemřelé mají číst evangelium, říkat *Requiescant in pace*, okuřovat a kropit zesnulého, pomáhat knězi hebdomadáři u oltáře a v procesích, číst pašije, žehnat velikonoční svíci (paškál), při mších, nešporách a matutinech zpívat společný zpěv,²³⁴ zvláště při matutinech *Liber generacionis*, při nešporách *Benedicamus Domino*. Také v kapli mají knězi hebdomadáři pomáhat zpívat mši, nést před ním svíce, když rozsvěcuje chór a oltář, a v procesích knihu a podávat nádobku s vodou a kropítkem, jak se vysvětlí níže, v náležitý čas přijmout svaté oleje do umyté nádoby na křížmo a vykonávat jiné jáhenské povinnosti. Dva podjáhni mají číst proroky a epištoly, přisluhovat knězi u oltáře, jít před ním v procesích a se svíčkami, zpívat společně, a zvláště o nešporách s jáhnem hebdomadářem *Benedicamus Domino* a jiné podjáhenské povinnosti mají velmi ochotně plnit. Kněží se od podjáhnů odlišují, i co se týče míst, protože kněžím náleží u oltáře a v procesích nejpřednější místo, jáhnům a podjáhnům zadnější. Neboť jáhen hebdomadář při mši stojí za [knězem] a podjáhen za ním a knězem. A v procesích oblečení do liturgických rouch nosí relikvie svatých a plenář. A podjáhen nebo jáhen, který má ve své týdenní službě pomáhat při mši v kapli, nese kříž. A ten, který nemá týdenní službu, když předá kropítko a nádobu, nese knihu s kolektami (mešními modlitbami), které se mají říkat, a mladší kráčí před ním.

Také v chórových lavicích se kněží oddělují od [nižších] kleriků, neboť pět kněží má pět zvláštních míst na severní straně [chóru] uspořádaných tak, aby v nich stáli vzestupně

²³³ Latinsky *certarum et signatarum*. Snad významnější osoby, jejichž úmrtí bylo zaznamenáno, aby se na ně mohlo při zádušních bohoslužbách vzpomínat.

²³⁴ Možná zvláštní termín (*cantus communis*), fol. 5r.

podle stáří, a jáhni a podjáhni mají lavice na jižní straně. A od ostatních se kněží kanovníci liší také výší příjmů. Kněz hebdomadář si z ofěry dané při mši a o nešporách a matutinech bere polovinu, jáhen třetinu a podjáhen pouze šestinu. A na superpelicii²³⁵ dostane v den Všech svatých [1. listopadu] každý kněz 10 grošů a jáhen a podjáhen 5 grošů. Dále kněz hebdomadář přijímá podíl chleba, vína, piva, kuřat, masa, ryb, [a jiných] přídavek jako každá jeptiška v konventu společně s hebdomadářkou. V úterý jáhen a ve čtvrtek podjáhen mají od kláštera dostat pouze jednoduchá masa, totiž prasečí nohu nebo ovčí pečení nebo sousto slaniny v hodnotě nejméně šesti parvů. A protože kněz hebdomadář v kapli každou sobotu dostává od abatyše dva groše, dává z nich sedm parvů vypomáhajícímu klerikovi²³⁶ a zbytek si ponechá. V adventu a v postní době má denně každý jáhen a podjáhen dostat po jednom slanečku, knězi se mají dávat dva slanečci.

6.3 Kněžské prebendy

Podle starého zvyku se kněží od [nižších] kleriků odlišují i základy prebend a desátky vybíranými na určitých místech, které drží od výše uvedené doby a v různých úřadech a s rozdělenými prebendami plní již zmíněné povinnosti. Za časů již zmíněné abatyše Anny²³⁷ držel Václav, kterému se přezdívalo Gaudeamus („radujme se“), základ prebendy v Holousích²³⁸ a pobíral desátky z vinice a polovinu popluží ve Větším Ovenci (Bubenci).²³⁹ Kněžské a své kanovnické povinnosti vykonával svým jménem a pobíral jmenované příjmy a k tomu spravoval kostel svatého Kříže v Libici.²⁴⁰ Toho v téže prebendě za časů papeže Klementa V., biskupa Jana, krále Jana a abatyše Kunhuty [tedy mezi lety 1310–1314] vystřídal Jan řečený Zlechovec, který podobně plnil kněžské povinnosti a sám byl knězem a farářem ve Svémyslicích.²⁴¹ V době, kdy byl kanovníkem, zakoupil Jan Zlechovec ke své prebendě důchody ve výši šesti kop v Otvovicích²⁴² zatížené jistým břemenem. Tyto důchody smějí jeho nástupci pobírat, jen dokud budou naplňovat uvalené břemeno. V případě, že by nedbali na náležité plnění břemene, hrozí jim trest zabavení těchto důchodů. Věnoval je totiž kostelu a připojil je k němu za tím účelem, aby držitel zmíněných statků ve

²³⁵ Dlouhé svrchní liturgické roucho oblékané přes zimní kožich, předchůdce dnešní rochetty. Lze interpretovat jako příspěvek na pořízení teplejšího zimního oblečení.

²³⁶ Latinsky *ministro*, tedy podle kontextu nejspíše jáhnovi nebo podjáhnovi.

²³⁷ Někdy na konci 13. století, jistě po roce 1285, kdy byla abatyší ještě jistá Dobromíra. Srov. RBM II, s. 579, č. 1343.

²³⁸ MJČ I, s. 670; severovýchodně od Prahy poblíž Slaného a Kladna, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

²³⁹ MJČ I, s. 217; Přední Ovenec je starší název dnešní Bubence v Praze.

²⁴⁰ Patrně se jedná o Libici nad Cidlinou (v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.), srov. MJČ II, s. 588. Odjinud však zasvěcení libického kostela sv. Kříži není známo.

²⁴¹ MJČ IV, s. 244; jižně od Brandýsa nad Labem, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

²⁴² MJČ III, s. 310–311; severozápadně od Prahy, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

výroční den jeho vyplatil jeptiškám a kanovníkům přítomným vigiliím, mši a komendacím (tj. modlitbám za duši zemřelého) po dvou groších a vikářům účastnícím se řečených [obřadů] po jednom groši, knězi, který zpívá mši, dva groše, šesti kněžím za čtené mše dohromady tři groše, abatysi čtyři groše, matronám dva groše, zvoníkům jeden groš a jeden groš na chléb pro chudé ve dveřích kostela. Zemřel 7. listopadu 1339. Z týchž statků se má také v den posvěcení kaple kanovníkům a vikářům, kteří se účastní mše, zaplatit po jednom groši. Také o výročních dnech otce Dobřemila a matky Vavřeny na den sv. Vitala [28. dubna] se má jeptiškám na věčné časy vyplácet 30 a 30 grošů [za oba rodiče], tomu, kdo odslouží mši, dvakrát po groši, za dvakrát čtyři čtené mše dvakrát po šesti parvech, matronám dvakrát po jednom groši, zvoníkům dvakrát po jednom groši, chudým dvakrát po jednom groši. Jestliže by na to někdo nedbal nebo by zanedbal jen něco z toho, mají mu být řečené statky zabaveny a svěřeny jinému, který by toto břemeno plnil svědomitěji, jak hlásá znění listiny,²⁴³ která se toho týká, byla původně vydaná a vyhotovená samotným dobrodincem a dárcem statků a nyní ji uchovává pan Bušek Leonardův.²⁴⁴

Po tomto Janovi převzal prebendu Hostislav, doktor práv, kněz, sadský děkan a oficiál kurie pražského arcibiskupa, který zemřel 14. prosince 1347.²⁴⁵ Jeho testamentář neboli vykonavatel poslední vůle pražský děkan Předvoj ze Sudoměře²⁴⁶ z odkázaných statků zakoupil určité důchody, určené především jeptiškám ve výši dvou kop. Jiné důchody rozdělil napůl kostelům sv. Jiří a sv. Havla²⁴⁷ a jeptiškám a kanovníkům, kteří budou ve výroční den jeho úmrtí přítomní vigiliím, mši a komendacím u jeho hrobu, dal, aby si je půl na půl rozdělili, a až do současnosti se mezi kanovníky rozděluje pět čtvrtin kopy.²⁴⁸ Hostislava v prebendě nahradil jistý Jan skrze milost, kterou si opatřil u papeže Klementa VI., a jako kněz plnil svědomitě plnil povinnosti svého úřadu. Nakonec tuto prebendu směnil se zmíněným Buškem, rovněž knězem, za kostel v Unhošti.²⁴⁹ Bušek své kněžské úřady a povinnosti, jak bylo ve zvyku za jeho předchůdců, i jiné věci, k nimž se zavázal, svědomitě plnil a až dodnes plní.

²⁴³ NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 223 (10. 3. 1328).

²⁴⁴ Zlechovcův aktuální nástupce v prebendě Bušek Leonardův (Linhartův) z Braškova, od roku 1341 pražský kanovník, první ředitel stavby svatovítské katedrály, dlouhá léta působil jako kuřimský arcijáhen, zemřel asi roku 1372. A. PODLAHA, *Series*, s. 29–30.

²⁴⁵ Hostislav Všemilův z Prahy, srov. A. PODLAHA, *Series*, s. 28, č. 266.

²⁴⁶ V rukopise uvedeno pouze počáteční písmeno P; Předvoj Čadkův ze Sudoměře byl děkanem svatovítské kapituly v letech 1346–1358. A. PODLAHA, *Series*, s. 31.

²⁴⁷ Byl totiž nejen svatojiřským kanovníkem, ale též správcem farního kostela sv. Havla na Starém Městě pražském. A. PODLAHA, *Series*, s. 28.

²⁴⁸ V originále *quinque fertones*; výraz *ferto*, *fertoris* označuje čtvrtinu nějaké měrné jednotky, nemusí jít tedy nutně o kopy grošů, mohlo by jít i o čtvrt hřívny (čtrnáct nebo šestnáct grošů), případně i jen čtyři groše.

²⁴⁹ MJČ IV, s. 447; městečko západně od Prahy, které k majetkům svatojiřského kláštera nikdy nepatřilo.

Další prebenda má základ, jak známo, ve vsi Kněževes²⁵⁰ a patří k ní desátky v Sirejovicích.²⁵¹ Jejím držitelem byl jistý Ábel, kněz a farář v Hostouni,²⁵² od dob papeže Celestýna a krále Přemysla.²⁵³ Jeho nahradil kněz Václav řečený Křivohlavý, protože opravdu měl křivou hlavu, jemuž byl úřad propůjčen z milosti papeže Bonifáce [mezi lety 1295–1299] a který také jednal kvůli desátkům s měšťany z Litoměřic před biskupem Řehořem a jeho oficiálem Hostislavem, jak dosvědčuje listina s rozhodnutím, které od něj obdržel.²⁵⁴ Po něm nastoupil Prokop za časů abatyše Žofie, té, která byla před Kunhutou [před 1302]. Po něm nastoupil Tomáš zvaný Sýřec, který je držitelem prebendy dodnes. A ti všichni byli kněží a plnili kněžské povinnosti a nyní ten, který je v současnosti, je kněz a kněžskou službu plní tak, jak se naučil a jak si navykl od svých předchůdců, o nichž právě byla řeč.

V další kněžské prebendě, která má základ ve vsi Statenice,²⁵⁵ byl jistý mistr Matěj,²⁵⁶ kněz, ředitel školy na Pražském hradě, po němž nastoupil již zmíněný Václav Křivohlavý opcí²⁵⁷ v době prvně jmenované abatyše Žofie [před 1302]. A po tomto Václavovi nastoupil Hostislav z Petrovic,²⁵⁸ strýc prvně zmíněného Hostislava. A po tomto Hostislavovi nastoupil Karel,²⁵⁹ arcijáhen bechyňský, který tento úřad směnil za své arcijáhenství a když viděl, jaké to je mít kněžskou prebendu, a když sám kvůli tělesné vadě ruky nemohl přistoupit ke kněžskému svěcení, neuplynuly ani tři měsíce a rezignoval na obročí i kanovnícký úřad. Po něm nastoupil Hostislav ze Sedlčan a s Vernerem, farářem kostela sv. Havla v Městě pražském, ho směnil za jeho kostel. Tento Verner zemřel roku

²⁵⁰ MJČ II, s. 256; nejspíše Kněževes u dnešního severozápadního okraje Prahy.

²⁵¹ MJČ IV, s. 62; jihozápadně od Litoměřic, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

²⁵² MJČ I, s. 726; nejspíše Hostouň u dnešního západního okraje Prahy.

²⁵³ Období vlády krále Přemysla se s pontifikátem žádného papeže Celestýna nepřekrývá. Snad je pravděpodobnější klášter začátek jeho působení do období vlády Přemysla II. Otakara (1253–1278) než do pontifikátu Celestýna V. (1294).

²⁵⁴ NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 216 (14. 7. 1299).

²⁵⁵ MJČ IV, s. 164; severozápadně od Prahy, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

²⁵⁶ Prý by mohl být totožný s Matějem z Prahy, svatojiřským kanovníkem, který v roce 1329 zemřel u papežské kurie v Avignonu. Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Počátky avignonského papežství a české země*, Praha 2013, s. 116–117.

²⁵⁷ *Latinsky per optionem*. Patrně se zde narází na tzv. opční právo obvyklé např. ve svatovítské kapitule, kdy kanovník mohl po uprázdnění výnosnější prebendy požádat o takovou prebendu požádat (*optare*) a směnit ji za vlastní. Václav Křivohlavý tak zřejmě po uvolnění statenické prebendy kolem roku 1300 (po smrti či rezignaci mistra Matěje) o ni požádal a směnil ji za svou dosavadní prebendu v Kněževesi. Srov. M. MAŘÍKOVÁ, *Správa majetku*, s. 109; *Statuta metropolitanae ecclesiae Pragensis anno 1350 conscripta*, ed. Antonín Podlaha, Prae 1905, s. 24.

²⁵⁸ Hostislav Římův z Petrovic. Srov. A. PODLAHA, *Series*, s. 26. Dne 19. ledna 1345 připomínán jako zemřelý (NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 235). V listině (tamtéž, inv. č. 230) z roku 1338 o něm svatojiřská abatyše nezvykle hovoří jako o *nostro preposito* a tehdy také zastával úřad děkana staroměstského kostela sv. Jiljí. V kalendáriu breviáře NK XIV F 12 je v nekrologickém přípisku jako *hostislaus senior* uveden k 9. květnu (R. SÁDLOVÁ, *Svatojiřský klášter*, s. 35), zemřel tedy 9. května (nejpozději roku) 1344.

²⁵⁹ Jistý Karel, arcijáhen bechyňský, je doložen roku 1316. A. PODLAHA, *Series*, s. 20, č. 182.

1352 v den svatého Ducha [27. května]. Tito všichni byli kněží a v této prebendě jako v již zmíněných kněžských úřadech vykonávali, co bylo náležité a v souladu se zvyklostmi. Tuto prebendu podle práva získal a skutečně drží Mikuláš řečený Tannus a svůj úřad plnil a plní skrze vhodného kněze.²⁶⁰

Další prebenda má základ ve vsi Přílepy.²⁶¹ Jejím držitelem byl za papežů Celestýna a Bonifáce a za abatýší Anny a Žofie [před 1302] jistý Jakub, kněz a farář v Chuchli.²⁶² Ke této své prebendě připojil poloviční desátky z Chorušic²⁶³ [ve formě] obilí, peněz, kuřat a vajec a polovinu desátků z vinic a polností ve Větším Ovenci (Bubenči). Jakuba v této prebendě nahradil Beneš. Oba vykonávali náležité kněžské povinnosti prebendy sami osobně. A tento Beneš²⁶⁴ vlastní rukou napsal ony nové texty, které jsou ve starém graduálu. Po něm prebendu získal Štěpán, kterému se říkalo Magistr (tj. mistr, učitel), ustanovený papežem Benediktem [1334–1344]. Vyměnil ji ale s Václavem, farářem z Miličina, za službu u oltáře sv. Kateřiny v pražské katedrále. A tito dva posledně jmenovaní vykonávali kněžské povinnosti jako jejich předchůdci, ať už sami osobně, či prostřednictvím jiných.

Základ páté kněžské prebendy leží ve vsi Bohnice²⁶⁵ a patří k ní i desátky ze dvou popluzí v Lichocevsí.²⁶⁶ Od dob pražského biskupa Tobiáše [1278–1296] byl jejím držitelem Tomáš zvaný Puten, který sám osobně vykonával kněžské úkoly, jimiž byl povinován sobě a své prebendě. Když se stal mezi kanovníky starším, zpovídal a uděloval rozhřešení svým spolubratřím, jeptiškám i laické čeledi, služebníkům kláštera obojího pohlaví. Ujišťoval, že on a každý starší kanovník a hebdomadář ve svém týdnu má, jak je v tomto kostele zvykem od jeho založení, autoritu zpovídat a rozhřešovat duchovní i laické osoby příslušející k tomuto kostelu sv. Jiří, stejně jako vysluhovat jiné církevní svátosti. V lidské paměti od jeho času není nic, co by tomu odporovalo. Po něm v prebendě nastoupil Jan řečený Tyrhomka a tento Jan zemřel 10. prosince 1337.²⁶⁷ Z části jeho peněz, totiž 15 kop, výše zmíněný Tomáš Sýřec

²⁶⁰ Původní text, který následoval za „získal a skutečně drží“, byl vymazán a informace o kanovníku Mikulášovi doplnila pozdější ruka.

²⁶¹ MJČ III, s. 478; Velké Přílepy severozápadně od Prahy; přílehlý Kamýk byl v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol. (MJČ II, s. 201).

²⁶² Nejspíše Malá Chuchle, srov. MJČ II, s. 71. Po založení kláštera na Zbraslavi spadala chuchelská farnost pod jeho správu.

²⁶³ MJČ II, s. 35; severovýchodně od Mělníka, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

²⁶⁴ Písař slavného Pasionálu abatýše Kunhuty. Srov. E. URBÁNKOVÁ – K. STEJSKAL, *Pasionál*, s. 14.

²⁶⁵ MJČ I, s. 110; dnes součástí Prahy, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

²⁶⁶ MJČ II, s. 612; severozápadně od Prahy, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

²⁶⁷ Zároveň kanovník olomoucký, na svatojiřskou prebendu získal papežskou provizi roku 1322 (MVB tomus prodromus, s. 187, č. 241), v níž byl označen jako *Iohannes Troncha*. Jako *Iohannes Tirhon* figuruje v listině pojednávající o jeho odkazu, v níž je označen jako zesnulý, viz NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 230 (31. 3. 1338). V rkp. původně stál rok 1338 (s ohledem na zmíněnou listinu chybný), avšak zdá se, že později byl opraven umazáním poslední (římské) číslice na 1337.

zakoupil 89 grošů v důchodech ve vsi Miletice a [z nich] rozdává v den přenesení (translace) svatě Ludmily na pohoštění kanovníků a pomocných kleriků, kteří se zúčastní mše, 27 grošů, které si mezi sebou mají rozdělit, a dále jeden groš matronám, jeden zvoníkům a jeden chudým. Potom ve výroční den úmrtí tohoto Jana těmto kanovníkům a pomocným klerikům, kteří se zúčastní vigilií a mše, se má vydat 27 grošů, dva groše na ofěru, dva ve svíčkách, jeden matronám a jeden groš na chléb pro chudé. Po Janovi nastoupil podle ustanovení papeže Benedikta František Vilandův z Prahy,²⁶⁸ který přijal kněžské svěcení, aby mohl vykonávat tento kněžský úřad, jak jeho prebenda vyžadovala. Po něm nastoupil Beneš, farář z Volduch,²⁶⁹ a po Benešovi směnou Albert.

6.4 Jáhenské prebendy

V jáhenských prebendách jsou také různé úřady či povinnosti, a příjmy v nich plynou jak ze základů prebend, tak z desátků. Abatyše oběma jáhnům jako jejich základní příjem²⁷⁰ vyplácí tři lehké hřivny ročně. Jeden z jáhnů přijímá desátky v peněžním platu a v obilí ze vsi Postřižín²⁷¹ (avšak už ne poté, co tyto desátky v penězích i obilí paní abatyše Bětka²⁷² směnou statků přenesla ke statkům v Němčicích,²⁷³ jak lze dohledat v zemských deskách, a tyto desátky se vším všudy dosahují dvou kop ročně)²⁷⁴ a polovinu desátků z polí tří poplužních dvorů v Břežanech.²⁷⁵ K této prebendě byl papežem Celestýnem [1294] dosazen jistý Václav, který se později stal pražským arcijáhnem.²⁷⁶ Po něm nastoupil Lupus (Vlk),²⁷⁷ po něm Michael a po Michaelovi Petr z Talmberka. Ti všichni vykonávali jáhenské povinnosti, ačkoli byli dokonce kněží, a poslední jmenovaný je stále vykonává.

Jiný jáhen přijímá desátky ze dvou popluží na polích v Bořanovicích²⁷⁸ a má louku v Otvovicích.²⁷⁹ V dobách abatyše Anny a Žofie, a ještě před nimi, zastával sám v této prebendě jáhenské povinnosti jistý Vítek a po něm za abatyše Kunhuty nastoupil Mráček,

²⁶⁸ Totožný s *Francisco, nato quondam Wygandi de Praga*, jemuž byla 25. září 1345 udělena papežská exspektance na kanonikát u sv. Víta a je připomínána i jeho prebenda u sv. Jiří. MVB I, s. 146n, č. 239. Srov. A. PODLAHA, *Series*, s. 29, č. 271.

²⁶⁹ MJČ IV, s. 602; severně od Rokycan.

²⁷⁰ Doslova *corpus*, tedy *corpus praebendae*, podstatná část kanovníkova zaopatření formou prebendy, jinde překládám jako „základ prebendy“.

²⁷¹ MJČ III, s. 444; severně od Prahy.

²⁷² Alžběta je doložená v úřadu abatyše v letech 1364–1378.

²⁷³ MJČ III, s. 199–200 eviduje se na 17 vsí tohoto jména, klášteru patřily již v 1. pol. 13. stol. Němčice jihozápadně od Strakonice.

²⁷⁴ V závorce je uveden text pozdějšího přípisku.

²⁷⁵ Nejspíše Panenské Břežany severně od Prahy, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol. MJČ I, s. 191.

²⁷⁶ Jako pražský arcijáhen je doložen někdy mezi lety 1307–1311. Srov. A. PODLAHA, *Series*, s. 20, č. 178.

²⁷⁷ V letech 1319–1337 je doložen jistý Lupus Duchonii de Praga jako *sacrista* pražského kostela, srov. A. PODLAHA, *Series*, s. 22, č. 209.

²⁷⁸ MJČ I, s. 131; severně od Prahy, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

²⁷⁹ MJČ III, s. 310; severozápadně od Prahy, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

po Mráčkovi Jacek, po Jackovi Macek, po Mackovi Felkel, po Felklovi Vaněk, po Vaňkovi Pešek, po Peškovi Ješek, po Ješkovi Fráněk, po Fráňkovi Budek. Tito všichni, až na prvního, třebaže tento úřad drželi méně oprávněně, přesto plnili své jáhenské povinnosti a nyní výše jmenovaní Budek a Pešek o tento úřad vedou spor.

6.5 Podjáhenské prebendy

Podjáhenské prebendy se od ostatních liší svým umístěním, osobami, desátky i povinnostmi. Základem podjáhenské prebendy jsou statky ve vsi Dublovice²⁸⁰ a má též desátky z někdejších popluží v Úpohlavech²⁸¹ a v Břežanech drží dva dvory s polnostmi a vším, co k nim patří. Tuto prebendu za časů biskupa Tobiáše [1278–1296] držel jistý Theodorik, po němž nastoupil Zdislav, po Zdislavovi Oldřich, po Oldřichovi Hostislav, po Hostislavovi Míka, po Míkovi Zdislav a po Zdislavovi Přibík.²⁸² Ti všichni vykonávali úřad, kterým byli povinováni sobě a své prebendě, a posledně jmenovaný Přibík jej stále vykonává.

Jiná prebenda měla základ v Bořanovicích a patří k ní polovina desátků tří popluží v Břežanech a ve Vrutici²⁸³ v peněžním platu, desátku. Jejím držitelem byl jistý Vavřinec řečený Kočka, který byl starší než všichni dříve jmenovaní kanovníci, napsal epistolář a dokud žil, sám osobně vykonával podjáhenský úřad. Po něm nastoupil Bohunek. V době jeho působení abatyše Žofie, ta později jmenovaná, přenesla základ prebendy z Bořanovic do Opatovic²⁸⁴ s podmínkou, že ona nebo její nástupkyně smí toto rozhodnutí v budoucnu zvrátit a přenesení zrušit. Po Bohunkovi nastoupil Jan řečený Hovorka, po Janovi Příšek, po Příškovi Vít, po Vítovi Pešlín,²⁸⁵ po Pešlínovi Michael, po Michaelovi František Herbordův z Prahy. Tito všichni byli pouze podjáhní (kromě Michaela, který byl na k čas kanovníkem)²⁸⁶ nebo ve vyšších postaveních vykonávali podjáhenský úřad a plnili podjáhenské povinnosti.

6.6 Jiné povinnosti, zvyklosti a příjmy

O rozdělení povinností spojených s úřadem: Co se týče zmíněných kněží a jejich nástupců v kněžských prebendách, tři z nich budou v kostele sloužit po 10 týdnech a dva po 11 týdnech ročně a v kapli podobně tři po 10 týdnech a dva po 11 týdnech ročně. Za rok tedy

²⁸⁰ MJČ I, s. 488; západně od Sedlčan, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

²⁸¹ MJČ IV, s. 449; jihozápadně od Litoměřic, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

²⁸² Přibyslav z Letkova, někdejší kaplan a sekretář Karla IV., arcijáhen bílinský, byl též kanovníkem u sv. Víta a Všech svatých, připomínán jako zemřelý roku 1370. A. PODLAHA, *Series*, s. 27, č. 261.

²⁸³ Snad Mělnická Vrutice východně od Mělníka, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol. MJČ IV, s. 639.

²⁸⁴ MJČ III, s. 278; v Čechách existovalo 12 lokalit tohoto jména.

²⁸⁵ Staročeská varianta jména Petr.

²⁸⁶ Raný přípisek na okraji.

na každého kněze případně kněžská služba v rozsahu 21 týdnů, kromě jednoho, který slouží pouze 20 týdnů ročně.

Jáhen a podjáhen slouží v kostele, jelikož jsou dva a dva, po 26 týdnech ročně a v kapli po 13, protože v ní pomáhají zpívat mši po jednom. Každému podjáhnovi a jáhnovi tak případně za rok volno o 13 týdnech.

Tím bylo pojednáno o různých úřadech, povinnostech a příjmech. Aby tyto dávky pobírali spravedlivě, mají plnit i povinnosti svých úřadů. Kromě toho k tomu, co bylo již řečeno, za plnění výše zmíněných úřadů má podle práva a zvyku osoba spravující statky kláštera a jeptišek²⁸⁷ každoročně rovným dílem dát každému kanovníkovi 12 korců (měřic) pšenice kolem svátků sv. Havla [16. října] a sv. Martina [11. listopadu], po jednom selátku před masopustem a desátky z vinice v Týnci²⁸⁸ a až dodnes se to tak vždy zachovávalo. Není zvykem, aby se kanovníci scházeli k jiným denním modlitbám (hodinkám) nebo liturgickým povinnostem (oficiím) než k těm, za něž mají podle zvyku dostat zvláštní přírůstek, ale když se jich někdo nezúčastní, tohoto příspěvku se tím zříká. Jiným způsobem však potrestán nebude. Vztahuje se to na matutina v den Narození Páně při zpěvu posledního verše s tropy a *Te Deum laudamus* a na mše tohoto svátku. Při první mši má přítomný podjáhen zpívat *Laudem Deo* a abatyše s konventem, kleriky a matronami, když dají denáry na ofěru, měla ve zvyku přinést a vždy obětovala také každému, kdo čte mši, po 6 parvech a při ranní (za svítání) a větší mši po groši.

Dále o jiných svátcích, při nichž duchovní²⁸⁹ oblečení v liturgických rouších vykonávají své povinnosti službou u oltáře, obětují groš a týž den se obvykle dostaví k procesím. Jestliže se jich však někdo nezúčastní, nedostane pohoštění nebo peníze za ně nabízené, protože klášter dává pohoštění nebo peníze kvůli [zajištění liturgie] tohoto dne. Mezi přítomné se rozdělí podíl nepřítomných, a to je zvykem, aby se tak dělo i po všechny jiné časy, při nichž se obyčejně dávají přídavky nebo přiděly.²⁹⁰ Nepřítomní ať nic nedostávají a přítomní, kteří plní své povinnosti, ať si mezi sebe rozdělí [zasloužené] ovoce,²⁹¹ jak je psáno: *Kdo nepracuje, ať nejí*. [2Te 3,10] Také se dostaví při matutinech

²⁸⁷ Snad jde o funkci laika, který měl na starosti hospodářské záležitosti kláštera. V raném novověku je označován jako klášterní hejtman. Viz např. *Notule přísahy hejtmána panství kláštera sv. Jiří na Hradě pražském* (NA, AZK, ŘB sv. Jiří, karton 20, inv. č. 2584, fol. 1462).

²⁸⁸ MJČ IV, s. 408; zaniklá ves na území dnešní Prahy v údolí Brusnice nedaleko Pohořelce. Srov. František ZÁRUBA, *De provintia, que sunt circa castrum: in villa Tinec...* Příspěvek k pozemkové držbě kláštera sv. Jiří na Pražském hradě a k Týnci nad Sázavou, in: *Ora et labora. Vybrané kapitoly z dějin a kultury benediktinského řádu*, edd. Markéta Jarošová – Radka Lomičková, Praha 2013, s. 178–183.

²⁸⁹ Latinsky *ministri*, možná spíše nižší klerici (jáhni a podjáhni) nebo vikáři (střídníci).

²⁹⁰ Latinsky *pitancie seu distribuciones*.

²⁹¹ Ovoce (*fructum*) v přeneseném smyslu (zisk, výdělek, mzda).

na Zelený čtvrtek a třech následujících nocích, aby zpívali *Benedictus* a sekvenci, jestliže by se tomu někdo vyhnul, nedostane podíl z ofěry, tedy z toho, co bude o Velkém pátku přineseno ke svatostánkům,²⁹² a nedostane malovaná vajíčka, která se mají dávat o Velikonocích, na svátek sv. Jiří [23. dubna] a posvěcení kostela [24. dubna]²⁹³ každému z kanovníků stejným dílem po osmi o každém z těchto svátků, takže každý má dostat třikrát 8 vajíček, to je 24. O Velikonocích při prvním zvonění zvonu před matutinem, když se nese kříže z hrobu na své místo, má abatyše se staršími jeptiškami ve zvyku obětovat přinejmenším čtyři groše. A při navštívení hrobu,²⁹⁴ pořádaném konventem, kdy jáhen obvykle představuje osobu obchodníka (mastičkáře), podjáhen anděla, oba dva společně apoštoly Jana a Petra a kněz Pána, si hebdomadáři mezi sebe podle obvyklého způsobu rozdělí ofěru u kříže, hrobu, menzy a oltáře. Společný zpěv zpívají všichni dohromady. Je zvykem se účastnit procesí a mše a ti, co je zanedbávají, nedostanou pohoštění nebo podíl, který se toho dne dává. Obvykle se dostaví k nešporám v předvečer svátku Narození Krista (na Štědrý den) a v den jeho narození, na svatého Štěpána, Jana [Evangelisty], o prvních nešporách svátku Tří králů, obou nešporách Očišťování (Hromnice), v předvečer [aniversárií] Boleslava, Mlady, Vratislava a Kunhuty, na svátek Zvěstování, v předvečer Velikonoc a po tři následující dny, na den svatého Jiří, posvěcení [kostela], v předvečer svátku Nanebevstoupení, Letnic a ve třech následujících dnech, na svátek Trojice, Božího těla, Víta, Jana [Křtitele], Prokopa, Marie Magdaleny, Koruny Páně, Nanebevzetí [Panny Marie], Narození Marie, Ludmily, Václava, Michaela, Všech svatých a Početí [Panny Marie] a za každou návštěvu nešpor dostanou přítomní přidělem čtyři a půl pinty vína nebo medoviny a velkou dávku piva nebo chutného nápoje v čisté nádobě.²⁹⁵

Mají se také účastnit mší, při nichž se dává pohoštění nebo místo jídla 36 grošů, konkrétně, jak je od starodávna zvykem, ve dnech Narození [Páně], Tří králů, Velikonoc, sv. Jiří, Letnic, Nanebevstoupení, [výročí] Vratislava, posvěcení kostela, sv. Václava a ve dnech ustanovených abatyší Kunhutou, v den Marie Magdaleny [22. července], [kdy] přijala mnišský hábit léta Páně 1302, a o výročním dnu jejího úmrtí 27. listopadu se má ze statků Zvánovice, Střimelice a Hačky,²⁹⁶ které zanechala klášteru,²⁹⁷ zajistit dvojí pohoštění a sedm přidavků, a v den umučení svaté Ludmily stanovil Hostislav z Petrovic, aby se za

²⁹² Tedy oltářům, kde se uchovávají hostie, případně k relikviářům.

²⁹³ Srov. kalendária svatojiříských breviářů, např. NK XIII E 14e, fol. 3v; NK XIII C 5, fol. 3v; NK VI G 16b, fol. 2v.

²⁹⁴ Slavné velikonoční liturgické drama známé jako *Visitatio sepulchri*.

²⁹⁵ Překlad poslední pasáže vzhledem ke zvláštním výrazům jen přibližný.

²⁹⁶ MJČ IV, s. 789 a 205, MJČ I, s. 572; tři vsi jižně od Kostelce nad Černými lesy

²⁹⁷ Srov. testament abatyše Kunhuty: NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 222 (19. 11. 1321).

dům v Praze, který daroval klášteru,²⁹⁸ pohoštěním posloužilo těm, kteří se k tomuto svátku shromáždí a zúčastní se ho.

Dále se o svátku Tří králů shromáždí ke koledě před abatyší, která jim dohromady nadělí 36 grošů a dá napít vína a piva bez omezení. Shromáždí se také na Zelený čtvrtek k žehnání chleba, plástve medu, ryb a oplatek k obřadu mytí nohou,²⁹⁹ při tom bude přiděl vína a piva bez omezení, jedna ryba, jeden chléb, jedna plástev medu pro všechny a každému přítomnému pánovi [kanovníkovi] se dá balíček obsahující 16 oplatek. Dále se zachovává a je zvykem, že kustodka o matutinu svaté vánoční noci dá každému jednu vázanou a tvarovanou svíci³⁰⁰ a na Tři krále 9 grošů, 9 muškátových oříšků, dvě pinty vína a piva za 6 parvů, 9 housek z čisté mouky v hodnotě 9 grošů, 9 kop ořechů, 144 jablek a stejný počet hrušek a v předvečer svátku sv. Jiří čtyři groše a v den sv. Korduly [22. října] čtyři groše [a] při mších za zemřelé.³⁰¹

Také je zvykem, že každá jeptiška, když je přijímána [do kláštera], zajistí pánům [kanovníkům] pohoštění a hebdomadářům ofěru, anebo to za ni dá abatyše. Také při velici³⁰² jeptišek a benedikci³⁰³ abatyše je zvykem dát všem slavnostnější pohoštění a hebdomadářům dát štedřejší ofěru.

Také o svátku Očišťování s pozeňnanými svícemi a na Květnou neděli s ratolestmi obětují abatyše a jeptišky při ofertoriu (jako ofěru) více než obvykle. Abatyše s konventem dávají ofěru také při nešporách svátků umučení a translace sv. Ludmily.

Také o zádušních mších za Boleslava, Mladu, zakladatele Vratislava, abatyši Kunhutu a Hostislavu Albertovu³⁰⁴ na sv. Felixe a Adaukta [30. srpna] a při pohřbu kterékoli jeptišky má abatyše u oltáře, u kterého se slouží mše, obětovat groš a každá jeptiška, klerik, matrona a zvoník po jednom parvu z peněz kláštera, což dosáhne alespoň 7 grošů.³⁰⁵ Dále každému knězi sloužícímu zádušní mši obětují 6 parvů.

²⁹⁸ Srov. NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 224 (1. 7. 1328).

²⁹⁹ V latině je obřad označován jako *mandatum* (příkázání) podle antifony *Mandatum novum*, která při něm byla zpívána („Nové příkázání vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem.“ J 13,34). Konkrétní podobou obřadu ve svatojiřském klášteře se zejména z muzikologického hlediska zabývala Anna ŽÁKOVÁ, *La Performativité de la cérémonie du Mandatum dans les manuscrits de Saint-Georges de Prague*, diplomová práce, Université de Paris IV, Paris 2016.

³⁰⁰ Nejspíše tzv. voskový sloupek, speciální zdobená forma svíčky, jehož užívání bylo typické pro dobu adventní (v českých i německých zemích doložené zejména v 18. a 19. století) Srov. Lenka BLÁŽKOVÁ, *Voskařství*, Praha 2006, 44n.

³⁰¹ Není jasné, co má dávat při zádušních mších. Podle NK XIII E 14e, fol. 6v však kustodka 22. října (na sv. Korduly) skutečně dávala čtyři groše.

³⁰² Latinsky *velatio* (zahalení) je obřad, při němž benediktinka přijímá černý šlojír (závoj) na znamení celoživotního zasvěcení Bohu a je jím definitivně přijata mezi plnoprávné členky konventu.

³⁰³ Latinsky *benedictio* (pozeňnání) je obřad slavnostního uvedení abatyše do úřadu.

³⁰⁴ Hostislava *Albertissa*, nikoli *abbatissa*, jak se domnívali Hammerschmidt i Dobner.

³⁰⁵ 1 groš = 12 parvů, k širšímu personálu kláštera a kostela tedy muselo patřit přinejmenším 84 osob.

Cokoli se během mše obětuje na oltář (jako ofěra), ať už to věnoval kdokoli, nebo u kříže a svatostánků [či relikviářů] v celém kostele při pohřbech zemřelých a na Velký pátek, Nanebevstoupení od rána až do večera a na sv. Václava po mši až do dalšího dne po mši, pak tato ofěra náleží pánům [kanovníkům]. [Co se obětuje] při mši hebdomadářů na hrobech a u svatostánků [či relikviářů], to patří společně všem přítomným [kanovníkům].³⁰⁶

Také je zvykem, že kněz hebdomadář a pomocní hebdomadáři³⁰⁷ mají povinnost obstarat výše i níže zmíněné mše o všedních a svátečních dnech (a když se říkají mariánské hodinky i v kapli Panny Marie) tak, jak bylo řečeno, avšak o žádných jiných dnech, leda ve zvláštních případech, pokud dobrovolně na požádání odslouží placené nebo votivní mše nebo když se seběhnou dvě nebo více mší nebo když je posvěcení nebo svátek nějakého oltářního patrona nebo si to vyžádají okolnosti. Ať se ale proto z takových výjimečných případů nedělá pravidlo.

Také je zvykem, že se [kanovníci] shromažďují, aby vykonali památku na své mimořádné dobrodince, a to ne podle rozhodnutí vlastní mysli na svých [osobních] modlitbách, nýbrž podle rozhodnutí jednoho každého dobrodince a zůstavitele, aby byli věřící činící zbožné skutky silněji přitahováni ke zbožnosti kostela a kolegia příklady svědomitého plnění posledních vůlí a sami se [také] poroučeli [jeho] společným modlitbám, aby si zasloužili uniknout trestu, [který by je čekal] pro nevděčnost a zapomínání na [Boží] dobrodiní a aby se díky tímto způsobem přijatým milostem stali hodnými přebývání v nebeském království.

Z těchto dobrodinců je třeba na prvním místě hned po zakladateli jmenovat, jak dosvědčuje paměť současníků, již zmíněnou paní Kunhutu, dceru krále Přemysla, a to nejen kvůli jejímu dobrodiní, že byla pro své nástupkyně abatyše i svěřené jeptišky příkladem svatého způsobu života a zbožnosti, ale také že v čase neplodných let a válek zajistila obživu z královských statků, které [klášteru] ze svého darovala, a ve své hojné štědrosti [ho] obohatila knihami, relikviáři, [oltářními] deskami, klenoty, liturgickými rouchy a [jinými] majetky. Také zaopatřila úřady kustodky³⁰⁸ a té, která spravuje oltářní pokrývky a peřiny pro nemocné, i když se jí říká komornice.³⁰⁹ Pro kanovníky pak ustanovila a ze zmíněných

³⁰⁶ Věta v originále nejasná, musela být zlogičtěna.

³⁰⁷ V rkp. *ministri ebdomadarii*, tj. jáhni a podjáhni, kteří mají ten týden službu.

³⁰⁸ Latinsky *cuatrix*, někdy též sakristiánka, řeholnice pečující o klášterní kostel a jeho liturgické vybavení. Srov. Pavel TRNKA, *Diplomatika a správa kláštera Teplá ve druhé polovině 15. století*, disertační práce, FF UK, Praha 2016, s. 241.

³⁰⁹ Latinsky *cameraria*, v českých středověkých klášterech se tak patrně označovala řeholnice, která měla na starosti šatnu či místnost na uskladňování textilií (*camera*), třebaže termín *camerarius* často spíše označoval toho, kdo vedl finance (*camera* ve významu pokladny). Středověký autor připustkou nejspíše naráží na tuto terminologickou nejednoznačnost. Srov. tamtéž, s. 243.

statků [zajistila] dvojí pohoštění (*refecciones*) a osm večerních pití (*bibiciones*), jak již bylo uvedeno výše a jak je napsáno v její závětní listině,³¹⁰ a aby to její nástupkyně abatyše, správkyňe či správci kláštera na věčné budoucí časy zachovávali.

Tato Kunhuta také kanovníkům poprvé povolila mít vikáře (střídníky), aby tito kanovníci buď sami, nebo prostřednictvím jiného kněze, který nemusí zastávat kanovnícký úřad, avšak vždy každý kanovník musí mít odpovídající stupeň svěcení nebo k němu musí být v právnem určeném čase povýšen, aby svůj daný úřad mohl plnit buď sám, nebo skrze jiného, aby byl schopen dostat svěřenému beneficiu. Kunhuta [tak rozhodla] především za tím účelem, aby se díky většímu počtu kleriků rozmnožila i bohoslužba. Tímto povolením neomezila [působení] kanovníků, ani nemohla, vždyť každý kanovník může plnit povinnosti svého úřadu a své prebendy sám bez vikáře (střídníka), vikářům (střídníkům) ani nejsou dopřávány žádné zvláštní dávky, ale pobírají pouze tolik, kolik jim ten který kanovník chce ze svého platu dát a o kolik se s nimi chce dobrovolně rozdělit.

Další dobrodinec, pan Albert, rytíř, někdejší představený,³¹¹ daroval kostelu sv. Jiří dědictví nebo důchod v Dřínově,³¹² jednu a půl hřivny koupil a mlýn v Újezdě u sv. Anny, aby se z Dřínova financovala památka jeho již zmíněné manželce Hostislavě ve výroční den jejího úmrtí na svátek sv. Felixe a Adaukta [30. srpna], a to tak, že se má rozdělit 18 grošů mezi [kanovníky] přítomné na mešních vigiliích a komendacích, jeden groš se má dát knězi sloužícímu mši a na ořeru sedm grošů, abatyši sedm grošů a každé jeptišce po groši, kustodce čtyři groše, matronám dva groše, zvoníkům jeden groš, chudým groš. A v jeho aniversáriu se mělo zmíněným osobám toto nadání, jímž obdařil jeho držitele, totiž kostel a správce kostela, vyplatit ve stejném množství, což je dosud zachováváno z Dřínova na památku jeho manželky Hostislavy, avšak na tohoto Alberta se žádná památka nekoná, ani není znám jeho výroční den. (Klášter a jeho úředníci [či úřednice]³¹³ mají dosud ve zvyku tyto vypsané platby plnit.)³¹⁴

O darování, nadání a památce Jana zvaného Tyrhomka již bylo pojednáno. Stejně tak bylo napsáno i o darování a nadání na památku Jana řečeného Zlechovec a jeho rodičů i o tom, kdo má držet jím darované majetky a jaké dávky se z nich mají platit. Plnění jejich

³¹⁰ NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 222 (19. 11. 1321).

³¹¹ Není jasné, čeho byl představený, patrně však žádné církevní instituce, což vylučuje jeho světské označení *miles* (rytíř) i manželství s Hostislavou.

³¹² MJČ I, s. 471; buď Dřínov mezi Mělníkem a Kralupy nad Vltavou, nebo Dřínov severně od Slaného.

³¹³ Latinsky „*emolumenta expressa monasterium et officiales monasterii principales et inferiores*“, fol. 9v.

³¹⁴ Větu v závorce připsala ještě ruka původního autora patrně velmi krátce po dokončení textu.

odkazů a ustanovení dodnes zajišťují za Tyrhomku Sýřec a za Zlechovce Hostislav a Bušek [Leonardův].

Také již zmíněný Hostislav z Petrovic určil, aby ze statků, které osobně získal, a z peněz, které odkázal a zanechal Hostislavovi ze Sedlčan,³¹⁵ svému synovci, a Sýřecovi, po poradě s tehdejší abatýší Žofií koupili plat a z něj jemu a jeho drahým rodičům obstarali věčnou památku mezi zbožnými a věrnými³¹⁶ v církvi Boží. Oni to svědomitě vyplnili a za jím zanechané peníze zakoupili v Brandýsku³¹⁷ a Čeradicích³¹⁸ 14 kop³¹⁹ ročního platu, který prohlásili za společný majetek a obedienci³²⁰ a když se uvolní, ten, komu ho společenství kanovníků nebo jeho větší část svěří, si podle zvyku mateřského kostela³²¹ nechá jednu sedminu výnosů z těchto majetků a ze [zbylých] šesti svěřených částí má plat spravovat tak, aby v obvyklý čas vyplácel to, co tito kanovníci uložili, jako je to jasněji napsáno v listině, kterou nyní má Bušek [Leonardův].³²² A z těchto šesti částí se má na výroční den úmrtí tohoto Hostislava³²³ předat jedna kopa děkanovi kostela sv. Václava,³²⁴ aby tam z ní podle svých možností zajistil vykonání [Hostislavovy] památky. Druhá kopa [ročně] se má denně po dvou parvech vynakládat na chléb pro chudé ve dveřích kostela. Dále má dát abatýši pět grošů a jeptiškám jednu kopy grošů na mimořádný příděl k tomu, co jim obvykle dává klášter, pánům [kanovníkům] 13 grošů, které jim klášter obvykle dává k pohoštění nebo 36 grošů, k ofěře dva groše, kustodce svíčky, pět grošů za deset čtených mší, matronám dva groše, zvoníkům jeden groš, chudým groš. Také ve výročních dnech úmrtí jeho otce Říma, který zemřel v předvečer svátku sv. Ondřeje [29. 11.], a jeho matky Přibyslavy na den Jedenácti tisíc panen [21. 10.]³²⁵ a bratra jeho otce Krztaty 18. března. A jednu kopy o svátcích sv. Jiří, Prokopa, Kateřiny a Mikuláše, tři kopy [ročně] na stavební

³¹⁵ V níže citované listině je uveden jako *doctor dectretorum a canonicus Pragensis*. Pokud se tedy autor nezmýlil, byl by Hostislav ze Sedlčan totožný s Hostislavem Všemilovým z Prahy († 14. 12. 1347).

³¹⁶ Dobner tyto dva výrazy četl jako *fideles et religiosos* (místo *religiosos et fideles*), čímž konkretizoval jejich význam: mezi řeholnicemi a věrnými [kanovníky].

³¹⁷ MJČ I, s. 161; ves jihovýchodně od Slaného.

³¹⁸ MJČ I, s. 316; dnes součást obce Klobuky severozápadně od Slaného.

³¹⁹ Autor údaj nejspíše zaokrouhlil, v dochované listině (viz níže) se totiž hovoří o 13 kopách a 40 groších.

³²⁰ Vsi označované jako obediencie nenáležely k prebendám, ale tvořily společný majetek kapituly, byly však svěřeny do správy konkrétního kanovníka, který jako odměnu za jejich obhospodařování směl pobírat část jejich výnosů. Srov. Martina MAŘÍKOVÁ, „*Společná pokladna*“ *pražské metropolitní kapituly v 2. polovině 14. a na počátku 15. století*, disertační práce, FF UK, Praha 2014, s. 47n.

³²¹ Snad se tím odkazuje na statuta svatovítské kapituly z roku 1350, podle nichž obedienciářům náleží právě jen sedmina výnosu obediencie. *Statuta*, s. 25; srov. M. MAŘÍKOVÁ, „*Společná pokladna*“, s. 48.

³²² Tato listina byla později získána do svatojiříského archivu, srov. NA, AZK, RB sv. Jiří, inv. č. 235 (19. 1. 1345).

³²³ Podle listiny i podle NK XIII E 14e, fol. 4v, zemřel na svátek Prima a Feliciána 9. června neznámého roku.

³²⁴ Podle listiny by mělo jít o pražskou katedrálu sv. Víta. Srov. též její edice RBM IV, č. 1504, s. 606–607.

³²⁵ Data aniversárií Hostislavových rodičů jsou oproti zmíněné listině prohozená, avšak na rozdíl od něj rukopis uvádí jejich jména.

úpravy a opravy kostela, za zbytek se má vynaložit na chléb, který se rozdělí mezi čtyřicet účastníků bohoslužeb, kteří pracují na vinici Boží, stejně jako řečené peníze o vigiliích, mši a komendacích.

Dále abatyše Žofie,³²⁶ která byla příkladná ve zbožnosti, opravila klášter, stářím zchátralý a stravujícím ohněm poničený, rozšířila jeho svobody a rozmnožila časné statky.³²⁷ Za její správy klášter i osoby kláštera duchovně prospívaly v božských ustanoveních a v časných podporách vzrostly důchody na dvě stě hřiven ročně. Ze svého věna zakoupila dvacet hřiven zejména v Mileticích³²⁸ a Dončicích,³²⁹ aby zajistila památku na sebe a své rodiče. Z nich obstarala jeptiškám zvláštní přídavky a kanovníkům odkázala jednu kopu v Mileticích, kterou od ní přijal [Tomáš] Sýřec a drží ji, jak mu bylo nařízeno. A své nástupkyni dala na starost, aby při vigiliích, mších a komendacích za ni samotnou 9. dubna, jejího otce Bohuslava³³⁰ na sv. Timotea [24. ledna] a za její matku Zdeslavu³³¹ rozdělila mezi přítomné [kanovníky] vždy 18 grošů.

O památce doktora Hostislava již bylo pojednáno. Také ve výroční den úmrtí Kateřiny Mělnické z jedné hřivny³³² v Mileticích 50 grošů jeptiškám, dva abatysi a 12 [kanovníkům], kteří budou přítomni zádušním bohoslužbám.³³³ Na den sv. Alexia [17. července] má Sýřec z Miletic vyplatit 36 grošů [kanovníkům] přítomným na zádušních bohoslužbách za kanovníka Zdislava,³³⁴ z nichž se dva groše dají na svíčky, jeden zvoníkům a jeden matronám.

Také z Radouni³³⁵ o výročním dnu úmrtí Heřmana z Nymburka, otce jeptišky Markéty, na sv. Štěpána [26. prosince] se má rozděliti 18 grošů mezi [kanovníky] přítomné vigiliím a mši, dva na ofěru, dva na svíčky, dva groše matronám a jeden groš zvoníkům. Totéž i v předvečer sv. Jiří [22. dubna] za Jindřicha a Geru, prarodiče této Markéty. A totéž na den sv. Sergia a Bakcha [7. října] ve výroční den úmrtí její matky Alžběty a totéž se má

³²⁶ Žofie z Pětichvost, která je poprvé uváděna jako abatyše 10. března 1328 (NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 223) a zemřela 9. dubna 1345 (NK XIII E 14e, fol. 3v).

³²⁷ Srov. NK IV C 23, fol. 79r.

³²⁸ MJČ III, s. 77; pravděpodobně se jednalo o Miletice západně od Mělníka, nedaleko Velvar.

³²⁹ MJČ I, s. 435; zaniklá ves na pravém břehu Vltavy jižně od Mělníka.

³³⁰ Srov. nekrologická poznámka k 21. lednu v rkp. NK XIII E 14e, fol. 2r: „*Obiit Bohuslaus de Piethychwost, dominis presentibus per I grossum de Myletycz.*“

³³¹ Datum jejího úmrtí rukopis neudává, ale pravděpodobně ho zachycuje nekrologická poznámka k 26. březnu v rkp. NK XIII E 14e, fol. 3v: „*Obiit Sdenka, per I grossum presentibus de Myletycz.*“

³³² 1 hřivna = 64 grošů.

³³³ Těmito přítomnými se myslí skutečně pouze kanovníci, jak dosvědčuje NK XIII E 14e, fol. 7v, kde je k 1. prosinci uvedeno: „*Obiit Katherina monialis, I marcam, dominabus per unum, abbatisse II grossos, residuum dominis.*“

³³⁴ Uveden na fol. 7v jako držitel podjáhenské prebendy v Dublovicích po Míkovi a před Přibyslavem (Přibíkem) z Letkova, bilinským arcijáhнем.

³³⁵ MJČ III, s. 530; ves východně od Mělníka.

podobně dávat i v den úmrtí této Markéty.³³⁶ Zbylých 20 grošů si nechá obedienciář³³⁷ za svou práci.³³⁸

Dále Theodorik, farář kostela sv. Mikuláše na Kurném trhu,³³⁹ Sýřcem obstarané [peníze] ze vsi Krpy³⁴⁰ v důchodech dal Kunšovi,³⁴¹ aby v kostele četl mši každou středu u oltáře, který si vybere, a následujícího dne po Narození Marie [9. září] má dát polovinu kopy jeptiškám a polovinu kopy kanovníkům, kteří se zúčastní zádušních obřadů. Kanovníkům a abatysi též přenechal patronátní právo. A jeho [tj. Sýřcův] nástupce má kromě plnění úkolů svého úřadu a těchto plateb také poskytnout jednu kopy na chleby, které mají [jeho] nástupci v kostele sv. Jiří opatřit kanovníkům nebo pomocným klerikům.

Sýřec má také dát jednu kopy z Radouně na chleby v adventu a též má dát z Radouně na výroční den úmrtí pana Mladoty, zvoníka od sv. Jiljí, až k tomu dojde,³⁴² 36 grošů pánům [kanovníkům], kteří se zúčastní jeho zádušních obřadů, tři groše si nechá pro sebe za svou práci.

Podle starobylého zvyku slaví [v kostele sv. Jiří] mši diecézní biskup buď sám osobně, nebo prostřednictvím jiného biskupa, a to ve dnech sv. Štěpána, na Velikonoční pondělí, na posvěcení, na Svatodušní pondělí a sv. Michaela. Pražská [metropolitní] kapitula má ve zvyku navštěvovat [kostel sv. Jiří] se svými procesími každou neděli od Velikonoc až do svátku sv. Trojice a o svátcích sv. Jiří, Nanebevstoupení, sv. Víta a Nanebevzetí, a pokud připadne svátek na neděli, tak na sv. Václava, Michaela, Ludmily, Všech svatých, Narození Krista, Štěpána, Jana [Evangelisty], Neviňátek, Tří králů, Očišťování (Hromnic) a na Popeleční středu a o nešporách na den sv. Lucie, když se zpívá antifona *O sapientia*³⁴³ a o aniversáriu Vratislava u jeho hrobu, aby zpívali zádušní nešpory.

6.7 Listina abatysy Alžběty z roku 1368

Ve jménu Páně amen. Vážnost ctihodného stáří kdysi radila a moudrost prospěchu ducha učila, aby to, co se v průběhu času učinilo na pevnější paměť potvrzeno věrohodnými písemnostmi, aby skrze zapomnění, jež je matkou bludu, nebylo nic, co se událo,

³³⁶ Markéta byla stále naživu, proto není její aniversárium blíže specifikováno.

³³⁷ Kanovník, kterému by byla svěřena správa společného kapitulního majetku, z něhož se v tomto případě měla aniversária financovat.

³³⁸ Srov. NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 247 (26. 11. 1354).

³³⁹ Dnes kostel sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí.

³⁴⁰ MJČ II, s. 417; ves východně od Mělníka.

³⁴¹ Text originálu je kvůli vyškrobávání defektní.

³⁴² Tato vsuvka (*dum occurerit*) naznačuje, že v době sepsání rukopisu byl Mladota ještě naživu, proto je nutné předchozí údaj o sv. Jiljí chápat jako upřesnění místa jeho působení (kostel sv. Jiljí na Starém Městě pražském), nikoli jako datum, kdy zemřel (svátek sv. Jiljí připadá na 1. září).

³⁴³ Tedy o nešporách 17. prosince, týden před Štědrým dnem.

překrouceno, a především, aby navždy neporušeně trvaly zbožné závazky zůstavitelů. Necht' tedy vědí všichni přítomní, kteří budou číst tuto listinu, že:

Já Alžběta, abatyše kláštera jeptišek sv. Jiří na Pražském hradě řádu sv. Benedikta vyznávám a uznávám, že kdysi blahé paměti pan Hostislav, děkan sadský, oficiál pražské arcibiskupské kurie, můj vlastní bratr, mi za svého života odkázal, když jsem ještě zastávala nižší úkoly, čtyřicet kop grošů pražských, abych je vynaložila podle svého uvážení na zbožné účely. Za tyto peníze jsem pak s vědomím, podporou a výslovným souhlasem tehdejší abatyše a konventu jeptišek řečeného kláštera zakoupila plat čtyř kop grošů, který jsem držela a vlastnila mnoho let a přijímala jsem z něj pocházející výnosy, důchody a příjmy. Tyto pobírané důchody a příjmy se za tu dobu nastřádaly tak, že dosáhly částky padesáti kop pražských grošů. Potom jsem tento plat čtyř kop prodala za čtyřicet kop grošů a tyto shromážděné peníze obojí dohromady, a především kvůli užitku a prospěchu, totiž Kněžnice, Kněžničky³⁴⁴ a Javornice³⁴⁵ u hradu Brada³⁴⁶ a jiné vesničky kolem města Ústí nad Labem, které nebyly příliš užitečné, jsem se svolením řečeného konventu kláštera směnila za jiné majetky témuž klášteru velmi užitečné a vhodné, konkrétně za ves Nopolisy.³⁴⁷ K těmto statkům, které byly dány klášteru, jsem navíc klášteru přidala oněch devadesát kop pocházejících jak z prodeje zmíněného platu, tak z peněz, které se z něj časem nastřádaly. Nařizuji však a se souhlasem nejdůstojnějšího otce v Kristu a pána, pana Jana, arcibiskupa svaté pražské církve, legáta apoštolského stolce, a konventu řečeného kláštera stanovuji, že za těchto [darovaných] devadesát kop má kterákoli budoucí abatyše tohoto kláštera ze zmíněné vsi Nopolisy každý rok a navždycky v den výročí mého úmrtí dát a rozdělovat devět kop grošů tímto způsobem:

Zaprvé jeptiškám na přilepšenou a na jejich společný oběd 202 grošů. Dále čtyři groše kustodce na obstarání svící. Také pánům [kanovníkům], kteří se zúčastní bohoslužeb, a propiciálovi³⁴⁸ 20 grošů, zvoníkům jeden a půl groše, stejný počet chudým před branou kláštera a dva groše matronám. Kromě toho za jiné čtyři kopy ať se každou sobotu zpívá mariánská mše jak za živé, tak zemřelé a za ty, kteří na to ze svého majetku přispěli nebo

³⁴⁴ MJČ II, s. 259; dnešní Dolní a Hoření Kněžnice (části dnes jediné obce Kněžnice severozápadně od Jičína), v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

³⁴⁵ MJČ II, s. 109; dnes součástí obce Kněžnice. V rukopisu i listinné předloze jsou zmíněné tři vsi zapsány jako Kněžice, Kněžičky a Javorník.

³⁴⁶ MJČ I, s. 156.

³⁴⁷ MJČ III, s. 205; severně od Chlumce nad Cidlinou.

³⁴⁸ V originále *propicialis*, je termín užívaný v podobné souvislosti i v jiných listinách svatojiřské proveniencie. Slovníky jeho význam neuvádějí, ale dal by se přeložit jako „slitovník“. Snad označuje kanovníka, jemuž během aniversária připadla nějaká zvláštní úloha. Pisatel klášterní kroniky z 18. století, v níž podává i překlad této listiny, toto slovo vypouští. Srov. NK XVI B 2/2, fol. 2r.

později přispějí. Z deváté a poslední kopy se k dřívější penzi dvou grošů, která se obvykle dává, každou sobotu přidá jeden groš. Také z platu dvou kop ve vsi Neratovice,³⁴⁹ který mi také zanechal můj bratr, dá budoucí paní abatyše každý týden v pondělí pomocným duchovním zpívajícím zádušní mši dva groše. Vše ostatní, co zbude, ať dá za svíčky a [něco] si nechá za svou práci.

A to vše a každé zvlášť má budoucí abatyše splnit pod trestem zákazu vstupu do kostela a tento trest na ni padne pokaždé již tím samotným skutkem, když zanedbá vyplácení všech nebo jen některých z těchto dávek nebo v tom bude zahálčivá. My převorka Bohunka, kustodka Anežka, podpřevorka Ludmila, infirmářka Anka, vrátná Jutka, Markéta „Puzwicii“, komornice Sudka, Kateřina Štuková a celý konvent jeptišek řečeného kláštera sv. Jiří považujeme všechna ustanovení a každé zvlášť, nařízená a určená řečenou paní abatyší Alžbětou, za platná a stvrzená a zároveň k nim dáváme náš souhlas a naše svolení. Na svědectví toho atd.

A my Jan, z milosti Boží a apoštolského stolce arcibiskup svaté pražské církve a téhož apoštolského stolce legát, vše a každé zvlášť, co ustanovila a určila výše uvedená paní abatyše Alžběta se souhlasem svého konventu, jak se píše výše, považujeme za platné a stvrzené a zároveň k tomu dáváme náš souhlas a naše svolení a autoritou ordináře to schvalujeme a potvrzujeme. Avšak kdykoli by paní abatyše, ať současná, nebo budoucí, v nějakém z těchto termínů zanedbávala vyplácení těchto peněz nebo s ním otálela, pak jí s okamžitou platností zakazujeme vstupovat do kostela. Na svědectví toho, co zde bylo napsáno, je k této listině přivěšena naše větší pečeť společně s pečetí abatyše a konventu výše jmenovaných [jeptišek].

6.8 Další odkazy dobrodinců

Dále Budek, farář kostela sv. Marie Magdaleny³⁵⁰ a služebník³⁵¹ kostela sv. Jiří na Pražském hradě, ze statků jemu Bohem svěřených a osobně získaných dal a daroval ve zdraví mysli i těla řečenému kostelu a pánům kanovníků, kteří v něm neustále slouží Bohu, dvacet kop grošů pražských v hotových penězích, za něž řečení kanovníci koupili roční a věčný plat dvou kop grošů z domu soudního notáře Mikuláše, jenž se nachází před portálem kláštera Panny Marie u paty mostu v Menším Městě pražském³⁵² a nařídili a určili, aby se z těchto

³⁴⁹ MJČ III, s. 208; na Labi severně od Prahy, v majetku kláštera již v 1. pol. 13. stol.

³⁵⁰ Nejspíše za josefínských reforem zrušený kostel tohoto zasvěcení v Menším Městě pražském (na Malé Straně), dnes sídlo Českého muzea hudby.

³⁵¹ Tedy pravděpodobně jáhen či podjáhen. Snad totožný s Budkem, který byl v době sepsání první vrstvy rukopisu ve sporu s Peškem o druhou jáhenskou prebendu (fol. 7v). A je

³⁵² Johanitská komenda s kostelem Panny Marie pod řetězem na Malé Straně.

peněz platilo aniversárium v den úmrtí uvedeného Budka následujícím způsobem. Každý rok navěky páni kanovníci ve výroční den úmrtí tohoto Budka dají a zaplatí plné pohoštění z poloviny pro sebe [kanovníky] a z poloviny pro vikáře, kteří budou přítomni vigiliím, mši a komendacím. Dále dva groše na ofěru, dva groše za svíčky, pět grošů za deset čtených mší, jeden groš zvoníkům, dva groše matronám, jeden groš za chléb pro chudé před kostelními dveřmi. Za další peníze z těchto dvou kop, které by po tomto rozdělení zbyly, se mají nechat na chléb. Zemřel 26. srpna léta Páně 1380.

Dále pan Vlček, farář kostela sv. Štěpána ve zdi Města pražského,³⁵³ ze statků jemu Bohem svěřených koupil sedm těžkých hřiven věčného platu ve vsi Doubravice a přivtělil jej ke kostelu sv. Jiří a [svěřil] kanovníkům tam nepřetržitě Bohu sloužícím. Proto každoročně navždy páni kanovníci ve výroční den úmrtí tohoto Vlčka vydávají 34 grošů a nakládají s nimi tímto způsobem. Pánům [kanovníkům se dá] 18 grošů, vikářům devět grošů, za zpívanou mši dva groše, matronám jeden groš, zvoníkům jeden groš, za malé svíčky dva groše, chudým před kostelem jeden groš na chléb. Zbytek tohoto platu je určen na chléb a denní příděly, aby se rozmnožila bohoslužba a na památku jeho³⁵⁴ předků. Zemřel 13. prosince léta Páně 1352.

Dále pan Petr řečený Mudrák, pražský měšťan, a pan Tomáš zvaný Sýrec, kanovník sv. Jiří, zakoupili ze svých statků Bohem svěřených deset kop grošů věčného platu s 46 groši a 12 kuřaty ve vsi Radouň poblíž Řepína³⁵⁵ s celým panstvím a užitky, výnosy a příslušenstvím, jak je podrobněji obsaženo v listinách a zemských deskách, a odkázali je pánům kanovníkům a kostelu sv. Jiří, aby je navždy spravovali, drželi a plnoprávně vlastnili jako kdysi oni sami. S jejich aniversárii se to má takto:

Ve výroční den úmrtí uvedeného Petra páni [kanovníci] rozdělují 34 grošů tak, že pánům [kanovníkům dají] 18 grošů, vikářům 9 grošů, za zpívanou mši a na ofěru dva groše, na malé svíčky dva groše, matronám jeden groš, zvoníkovi jeden groš, chudým před kostelem jeden groš na chléb. Zbytek tohoto platu je určen na chléb a denní příděly, aby se rozmnožila bohoslužba a na památku obou jeho rodičů. Zemřel 14. června léta Páně 1363.

Dále ve výroční den úmrtí pana Tomáše zvaného Sýrec, obstarávají páni [kanovníci] z Radouně 36 grošů, z nichž [se dá] pánům [kanovníkům] 18 grošů, vikářům 9 grošů, za zpívanou mši a na ofěru dva groše, na malé svíčky dva groše, matronám jeden groš,

³⁵³ Zaniklý kostel, který stával zhruba mezi dnešními ulicemi Karolíny Světlé a Národní na okraji Starého Města.

³⁵⁴ Původně bylo napsáno „mé“ a později opraveno na „jeho“, což svědčí o tom, že tento text byl přepsán z původní listiny, která se však v archivu svatojiřského kláštera nedochovala.

³⁵⁵ MJČ III, s. 558; nejde o horu Říp, jak by se mohlo zdát (*Rzip*), nýbrž o ves východně od Mělníka.

zvoníkovi jeden, chudým před kostelem jeden groš. Zbytek je určen na denní chléb. Zemřel 4. září léta Páně 1357.

Dále pan Mauricius, vikář kostela sv. Jiří na Pražském hradě, ze svých statků Bohem svěřených daroval a odkázal pánům kanovníkům v tomto kostele trvale sloužícím 60 kop pražských grošů bez dvou v hotových peněžích. Za tyto peníze páni kanovníci koupili vinici na vrchu Sunperg³⁵⁶ na věčné časy ke cti řečeného kostela a k trvalé úlevě duše tohoto Mauricia a jeho rodičů. Podle jeho pořizení mají páni, kteří tehdy budou mít ve správě tuto vinici, z ní rozdělit 44 grošů tak, že dají pánům kanovníkům 18 grošů, vikářům 18 grošů, za zpívanou mši a na ofěru dva groše, za malé svíčky dva groše, matronám dva groše, zvoníkovi jeden groš, chudým před kostelem jeden groš na chléb. Zbytek je určen na chléb a denní příděly. Zemřel 15. července léta Páně 1380 (na svátek Rozeslání apoštolů).

V den sv. Timotea [24. ledna], následujícího dne po sv. Vincencovi,³⁵⁷ zemřel pan Konrád zvaný Kunratík, kanovník kostela sv. Jiří na Pražském hradě, který daroval pánům kanovníkům a pomocným duchovním téhož kostela jednu kopy grošů ročního platu, kterou má vyplácet oltářník Božího těla v pražské katedrále ze vsi Slivno.³⁵⁸ Když páni kanovníci v uvedený den připomínají jeho aniversárium v uvedený den, správce společných statků pánů kanovníků zmíněného kostela [sv. Víta] dá pánům kanovníkům 18 grošů, jejich vikářům 9 grošů, —³⁵⁹ a zvoníkům jeden groš. A to mají tito páni kanovníci a vikáři zachovávat na věčné časy pod trestem odebrání tohoto platu.

V den sv. Gotharda [5. května] zemřel pan Kuneš, kanovník kostela sv. Jiří na Pražském hradě, který daroval pět kop grošů pražských na nákup půl kopy grošů ročního a věčného platu, aby byl rozdělován pánům kanovníkům a vikářům téhož kostela sv. Jiří ve výročním dnu jeho úmrtí správcem společného majetku řečených pánů takto: Pánům kanovníkům deset grošů, vikářům pět grošů, – zvoníkům jeden groš, na chléb pro chudé před dveřmi téhož kostela jeden groš. Zbytek peněz je určen na denní chléb pánům kanovníkům a vikářům. (Tomu, kdo bude zpívat mši, jeden groš.)³⁶⁰

Pastillum: Léta Páně 1390, v době milostivého léta v Římě, druhého dne po sv. Vitalovi [29. dubna] zemřel mistr Mikuláš Pastillum,³⁶¹ kanovník kostela sv. Jiří na Pražském hradě, který daroval deset kop grošů na nákup jedné kopy věčného platu pro pány

³⁵⁶ Z německého *Sonnenberg* („slunečná hora“), jednalo se o nějaký kopec u Vršovic; srov. NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 278 (11. 8. 1380).

³⁵⁷ Svátek sv. Vincence ze Zaragozy ve skutečnosti připadá již na 22. ledna.

³⁵⁸ MJČ IV, s. 104; dnešní obce Slivínko, Horní a Dolní Slivno západně od Benátek nad Jizerou.

³⁵⁹ V rukopise vynechané místo vyplněné čarou.

³⁶⁰ Údaj v závorce připsán dodatečně.

³⁶¹ Výraz *pastillum* označuje pečivo, kus chleba, krajíček, chlebiček.

kanovníky a vikáře uvedeného kostela sv. Jiří. V jeho výroční den pán, který právě spravuje společné majetky těchto pánů kanovníků, rozděljuje pánům kanovníkům 18 grošů, jejich vikářům 9 grošů, knězi zpívajícímu mši jeden groš, chudým na chléb jeden groš a zvoníkům jeden groš. Zbytek je určen na chléb.

Beneš: Léta Páně 1397 v den Jedenácti tisíc panen [21. října] zemřel pan Beneš, kanovník kostela sv. Apolináře v Praze, někdejší kanovník kostela sv. Jiří na Pražském hradě, který pánům kanovníkům a vikářům téhož kostela sv. Jiří na Pražském hradě dal a daroval jednu a půl kopy grošů na domě „Vejšic“ na Novém Městě pražském a jeden cestovní breviář. V jeho výroční den pán, který právě spravuje společné majetky těchto pánů kanovníků, rozděljuje pánům kanovníkům 18 grošů, jejich vikářům 9 grošů, zvoníkům jeden groš, knězi zpívajícímu mši jeden groš, matronám jeden groš, a tak činí každý rok na věčné časy.

Jan Ožidle: Léta Páně 1401 v den sv. Martina [11. listopadu] zemřel pan Jan Ožidle, kanovník kostela sv. Jiří na Pražském hradě a správce oltáře sv. Anežky a sv. Alexia v pražské katedrále, který pro pány kanovníky zmíněného kostela sv. Jiří a jejich vikáře koupil a získal dvě kopy platu ve vsi Slatina³⁶² od zemana Zdeňka, a ještě za života určil, aby se s nimi naložilo takto: Zaprvé, aby se konalo aniversárium pro úlevu a spásu jeho duše nazítří po svátku sv. Jana před Latinskou branou [6. května], při němž se z uvedeného platu rozdá 18 grošů pánům kanovníkům, kteří se zúčastní zádušní mše, jejich vikářům devět grošů, na svíčky a ofěru dva groše, tomu, kdo odzpívá mši, polovinu groše, na čtené mše dva groše, matronám jeden groš, zvoníkům jeden groš a chudým jeden groš. Také nařídil a určil, za tři slavnosti Panny Marie, totiž Navštívení, Narození a Očišťované blahoslavené Panny Marie, páni kanovníci a vikáři přítomní slavné mši za každou z těchto slavností ať mají 27 grošů, tedy páni kanovníci 18 grošů a vikáři 9 grošů. Zbytek ať se vyhradí na chléb.

6.9 Shrnutí předchozích odkazů

[...] ³⁶³ Také v den sv. Gotharda [5. května] o aniversáriu pana Kuneše pánům kanovníkům 10 grošů, vikářům 5, tomu, kdo zpívá mši, 1 groš, zvoníkům 1 groš, chudým na chléb 1 groš.

Také o aniversáriu Budka na den sv. Jiljí [1. září] ³⁶⁴ z domu někdejšího soudního notáře Mikuláše nedaleko kláštera Panny Marie u paty mostu pánům kanovníkům a vikářům

³⁶² MJČ IV, s. 94n; vsí tohoto nebo podobného jména je velké množství.

³⁶³ Na tomto místě se nachází kvůli dodatečnému zamazání modrou barvou nečitelné shrnutí jednoho z výše uvedených odkazů (snad Mikuláše Pastillum).

³⁶⁴ Podle dřívějšího zápisu Budek zemřel o „sedmých zářijových kalendách“, tedy 26. srpna. Pozdější pisatel patrně nedopatřením přečetl pouze o „zářijových kalendách“, tedy 1. září.

přítomným vigiliím, mši a komendacím plné pohoštění, na ofěru 2 groše, na svíčky 2 groše, za deset čtených mší 5 grošů, zvoníkům 1 groš, matronám 2 groše, chudým na chléb 1 groš.

Také o aniversáriu pana Vlčka pánům kanovníkům 10 a 8 grošů, vikářům 9, na zpívanou mši a ofěru 2 groše, matronám 1 groš, zvoníkům 1 groš, na malé svíčky 2 groše, chudým na chléb 1 groš, a to 15. prosince druhého dne po svátku Felixe z Noly.

Také o aniversáriu pana Mauricia 15. července z vinice, kterou drží Prokop, měšťan Většího Města pražského, z ní vyplácí 2 kopy grošů, pánům kanovníkům a vikářům plné pohoštění, na zpívanou mši a ofěru 2 groše, na svíčky 2 groše, matronám 2 groše, zvoníkům 1 groš, na chléb 1 groš.

Také o aniversáriu pana Kunratíka na den sv. Timotea [24. ledna], který zakoupil jednu kopy ve Slivnu na statích zemana Zikmunda, pánům kanovníkům 10 a 8 grošů, vikářům 9, zvoníkům 1 groš.

(O aniversáriu pana Beneše v den svatých jedenácti tisíc panen [21. října] pánům kanovníkům 18 grošů, vikářům 9, zvoníkům 1 groš a 1 groš tomu, kdo zpívá mši.)³⁶⁵ Dohromady 28 grošů.

O aniversáriu pana faráře Jindřicha nazítří po Nalezení sv. Štěpána mučedníka [4. srpna] pánům kanovníkům a vikářům 27 grošů, na ofěru a svíčky 2 groše, 1 groš tomu, kdo zpívá mši, na mše 2 groše, matronám 1 groš, zvoníkům 1 groš, na chléb 1 groš. Totéž o aniversáriu Mikuláše a Kačky, rodičů tohoto pana Jindřicha, den po sv. Mikulášovi [7. prosince].

O Navštívení Panny Marie za mši pánům [kanovníkům] a vikářům 27 grošů. V den sv. Jana Křtitele 27 grošů. Také v den sv. Petra 27 grošů. Také v den sv. Prokopa 15 grošů za mši. Také v den sv. Markéty 27 grošů. Také v den sv. Jakuba apoštola 27 grošů. Také Bartoloměje 27 grošů. V den sv. Kateřiny 27 grošů. Také sv. Barbory 27 grošů. Také sv. Štěpána 27 grošů. V den sv. Benedikta vyznavače 27 grošů. Také Michaela 27 grošů. O Narození sv. Marie 27 grošů. V den sv. Ludmily.

³⁶⁵ Text uvedený v závorce byl v rkp. dodatečně zamazán modrou barvou, aby se nedal přečíst.

7 Závěr

Cílem této práce bylo vytvoření nové edice rukopisu NK XIII A 2 (označovaného jako *Fragmentum praebendarum*), jeho vůbec prvního překladu do češtiny a v neposlední řadě také jeho podrobnější analýzy. Na základě obsahového rozboru textu bylo možné upřesnit dataci rukopisu z rozmezí dlouhých deseti let 1352–1362 na rozmezí necelých tří let 1354–1357. První textová vrstva nemohla vzniknout před koncem listopadu 1354, kdy byla vydána listina, jejíž údaje autor cituje, a po začátku září 1357, kdy zemřel kanovník Tomáš Sýřec, který byl v době jejího sepsání stále naživu. Byla vznesena hypotéza, že právě tento kanovník mohl být původním autorem rukopisu. Zmínit lze také to, že necituje údaje z listiny z března 1355, ty zapsala až jedna z pozdějších rukou. Možná by se proto dal vznik kodexu opatrně klást na přelom let 1354 a 1355. Přesněji byly datovány i další textové vrstvy, u nichž bývalo dosud uváděno pouze to, že vznikly do roku 1401. Jak bylo ovšem zjištěno, tento rok je pro poslední dodatky na fol. 12v ve skutečnosti datem *post quem* a lze je klást někdy do prvních desetiletí 15. století.

Výstupem této práce je nová edice rukopisu, a to ve dvou podobách, v klasické a digitální. Edice opravila řadu starších chybných čtení. Nejzávažnější je oprava mylného čtení o aniversáriu *Hostislave abbatisse* (fol. 9r), které vyvolávalo otazník nad existencí jinak zcela neznámé abatyše Hostislavy. Nově bylo možné určit, že za vlastním jménem nenásleduje výraz *abbatisse*, nýbrž *Albertisse*, tedy že se nejednalo o abatyši, nýbrž o manželku jistého Alberta, který je v textu ostatně později rovněž jmenován. Oproti Dobnerově edici jsou v nové edici určeny (především biblické) citace a v českém překladu navíc podle možností identifikovány i zmiňované lokality a osoby, což je významné i proto, že Dobner některá jména přepsal nepřesně či chybně.

V předkládané edici bylo také doplněno několik pasáží, které Dobner needitoval. Jedná se zejména o poslední dodatky na konci rukopisu, do velké míry shrnující předchozí texty, které se Dobnerovy zdálo zbytečné prepisovat. Bez vysvětlení ovšem opomněl editovat podstatně zajímavější pasáž na začátku kodexu. Jedná se o rozsáhlou a velice významnou marginální poznámku u dolního okraje fol. 1r, která představuje dodatečný úvod k celému rukopisu, jehož původní začátek se již ve 14. století ztratil. Vzhledem k této skutečnosti nová edice začíná právě textem této poznámky.

Zmíněná marginální glosa nám také ulehčuje uchopit text rukopisu z hlediska žánrového. První část rukopisu podle ní tvoří náboženský traktát (*tractatus*) s názvem *Obliti sunt benefactorum eius* („Zapomněli na jeho dobrodiní“), po němž následuje výčet zvyklostí

(*consuetudo*) kostela svatého Jiří. Nejedná se ovšem o klasický konsuetudinář či běžná kapitulní statuta. Nemá žádnou pevně danou strukturu, nebyl určen ke společnému předčítání a prolínají se v něm nařízení obecnější povahy se zcela konkrétními údaji o jednotlivcích. Obsahuje stručné informace týkající se fundace kostela, podává přehled úřadů, které jsou při něm obsazovány (pět kněžských, dva jáhenské a dva podjáhenské), a zejména přehled prebend, které představovaly hmotné zajištění těchto funkcí. Ve zbytku rukopisu jsou vyjmenovávány nejrůznější závětní odkazy dobrodinců kostela, z nichž na jedné straně plynou kanovníkům příjmy, na druhé straně je zavazují k plnění zvláštních povinností, zejména k zajišťování každoročních zádušních obřadů ve výroční den úmrtí daného zůstavitele.

Přestože je tento rukopis jistě nejvýznamnějším pramenem k poznání dějin kanovníckého sboru při kostele sv. Jiří, není v žádném případě pramenem jediným. Svatojiřští kanovníci se objevují také v řadě listin 14. i počátku 15. století a jejich studium by nám mohlo pomoci získat jasnější představu o personálním složení svatojiřské kolegiáty a aktivitách zdejších kanovníků. Podnětné by také mohlo být podrobnější srovnání písařských rukou rukopisu s písařskými rukama jiných svatojiřských rukopisů a listin. S ohledem na dataci první části textu do poloviny padesátých let 14. století vyvstává otázka, nakolik vznik rukopisu souvisel s tehdy probíhajícím interdikttem nad svatojiřským klášterem a zda byl tento interdikt reflektován i jinými prameny svatojiřské provenience. Nakonec se můžeme ptát, nakolik bylo spojení ženského kláštera a jemu podřízeného sboru prebendovaných kanovníků jinde v Evropě obvyklé a zda lze pro takovou koexistenci církevních institucí najít zahraniční analogie. Jelikož nebylo možné se zde takovým otázkám šířeji věnovat, nezbývá než doufat, že se tato práce může v tomto ohledu stát východiskem dalšího bádání.

8 Seznam pramenů a literatury

8.1 Archivní prameny a rukopisy

Archiv hlavního města Prahy

- Sbírká rukopisů, sign. 7952

Národní archiv České republiky

- fond Archivy českých klášterů zrušených za Josefa II. – ŘB sv. Jiří, inv. č. 206, 207, 216, 222–224, 230, 235, 238, 247–249, 265, 273, 278, 295, 338, 2584, 2596

Národní knihovna České republiky

- Oddělení rukopisů a starých tisků, sign. IV C 23, VI G 16b, XIII A 2, XIII E 14e, XIV A 17, XVI B 2/1–3, XVI E 12, XVII E 48

8.2 Vydané prameny

Biblia sacra iuxta vulgatum versionem, edd. Robert Weber – Roger Gryson et al., 5. ed., Stuttgart 2007.

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae II. Ed. Gustav Friedrich. Pragae 1912.

Fontes rerum Bohemicarum II. Ed. Josef Emler. Praha 1874.

Fontes rerum Bohemicarum IV. Ed. Josef Emler. Praha 1884.

Kristiánova legenda, ed. Jaroslav Ludvíkovský, Praha 1978.

Liber primus confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim. Ed. František Antonín Tingl. Pragae 1867.

Nejstarší česká rýmovaná kronika tak řečeného Dalimila. Edd. Bohoslav Havránek – Jiří Daňhelka. Praha 1958.

Nově nalezený zlomek formuláře biskupa Tobiáše z Bechyně (1279–1296). Ed. Eduard Šebesta. Praha 1905.

Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia, tomus prodromus. Ed. Zdeňka Hledíková. Pragae 2003.

Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia I. Ed. Ladislav Klicman. Pragae 1903.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II. Ed. Josef Emler. Pragae 1882.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae IV. Ed. Josef Emler. Pragae 1892.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae V/4. Ed. Jana Zachová. Dolní Břežany 2004.

Statuta metropolitanae ecclesiae Pragensis anno 1350 conscripta. Ed. Antonín Podlaha. Pragae 1905.

8.3 Staré tisky

BALBINUS, Bohuslaus. *Miscellanea historica Bohemiae decadis I. liber V. parochialis et sacerdotalis [...]*. Pragae 1683

DOBNER, Gelasius (ed.). *Monumenta historica Boemiae nusquam antehac edita VI*. Pragae 1785.

HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *O nesstiasťnee przihodie kteráž gse stala skrze ohen w Menssim Miestie Pražském a na Hradie Swatého Wacslawa y na Hradčzanech etc. Leta. M. D. xxxvj*. Praha 1541.

HAMMERSCHMIDT, Joannes Florianus. *Historia in qua primaeva fundatio et institutio regionum ac antiquissimorum monasteriorum S. Georgii in Castro Pragensi, S. Spiritus vulgo ad Misericordias Dei in antiqua Urbe Pragensi Ordinis S. P. Benedicti Sancti-Monialium [...] recensentur*. Pragae 1715.

RAYMUND von der heil. Elisabeth [občanským jménem Josef MENTZ], *Der hohen Geistlichkeit in Böhmen Unbewegte Grundlage: das achthundertjährige Gotteshaus und das allererste uralte Klosterstift St. Georgen, Ordens des heil. Erzpatriarchen Benedikts ob dem kön. Schloße der Pragerstädte in Böhmen*. Prag 1782.

8.4 Literatura

AKVINSKÝ, Tomáš. *Kompendium teologie*. Přel. Tomáš Machula. Praha 2010.

ANTONINUS AB ASSUMPTIONE. *Monumenta Ordinis Excalceatorum SS. Trinitatis redemptionis captivorum ad provincias S. Ioachim (Poloniae) et S. Iosephi (Austriae-Hungariae) spectantia*. Roma 1911.

ARISTOTELÉS. *Fyzika*. Přel. Antonín Kříž. Praha 1996.

BACKMUND, Norbert. *Die Kollegiat- und Kanonissenstifte in Bayern*. Windberg 1973.

BASTL, Ondřej. *Knihy a listiny zrušeného svatojiřského kláštera*. Documenta Pragensia 23. Praha 2004, s. 187–223.

BENEŠOVSKÁ, Klára. *Abatyše Kunhuta a svatojiřský klášter*. In: *Královský sňatek. Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský – 1310*. Praha 2010, s. 468–487.

BLAŽKOVÁ, Lenka. *Voskařství*. Praha 2006.

BORKOVSKÝ, Ivan. *Svatojiřská bazilika a klášter na Pražském hradě*. Praha 1975.

CIGLEROVÁ, Jana. *Historik Jan Florián Hammerschmidt a jeho práce s prameny (na příkladu díla Prodrumus Glorae Pragenae)*. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha 2009.

COLDA. *Tractatus mystici: Mystické traktáty*. Přel. Dana Martínková. Praha 1997.

EBERSONOVÁ, Adéla – KLIMA, Alice. *Roudnická statuta*. In: *Ubi est finis huius libri deus scit. Středověká knihovna augustiniánských kanovníků v Roudnici nad Labem*. Edd. Michal Dragoun – Lucie Doležalová – Adéla Ebersonová. Praha 2015, s. 187–205.

- EKERT, František. *Posvátná místa král. hl. města Prahy I*. Praha 1883.
- FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. Přel. Bedřich Smékal. Praha 1992.
- HAVEL, Dalibor – KRMÍČKOVÁ, Helena. *Paleografická čítanka: Literární texty*. Brno 2014.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Arnošt z Pardubic. Arcibiskup, zakladatel a rádce*. Praha 2008.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Kalendáře rukopisů kláštera sv. Jiří*. Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et Historica 2; Z pomocných věd historických VIII. Praha 1988, s. 35–78.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Lector Vitus, Berhel a Aldík*. In: Seminář a jeho hosté. Sborník prací k 60. narozeninám doc. dr. Rostislava Nového. Praha 1992, s. 45–52.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Několik úvah o kapitulách v českém středověkém státě*. In: Kapituly v zemích Koruny české a v Uhrách ve středověku (= Documenta Pragensia Supplementa II). Praha 2011, s. 9–44.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Počátky avignonského papežství a české země*. Praha 2013.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Poznámka ke svatojiřskému skriptoriu kolem roku 1300*. Documenta Pragensia 10/1. Praha 1990, s. 31–49.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Úcta sv. Ludmily mezi 12. a 14. stoletím a její formování v klášteře sv. Jiří na Pražském hradě*. In: Nomine Liudmilam: Sborník prací k počtě svatě Ludmily. Edd. Renata Špačková – Petr Meduna. Mělník 2006, s. 41–53.
- KOSMAS. *Kronika Čechů*. Přel. Karel Hrdina – Marie Bláhová – Magdalena Moravová. Praha 2011.
- KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Giovanni Pieroni – architekt?* Umění 36. Praha 1988, s. 511–542.
- KUBÍN, Petr. *Sedm přemyslovských kultů*. Praha 2011.
- LEVÝ, Jiří. *Umění překlada*. Praha 1963.
- MAŘÍKOVÁ, Martina. „Společná pokladna“ pražské metropolitní kapituly v 2. polovině 14. a na počátku 15. století. Disertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha 2014. Vedoucí práce Zdeňka Hledíková.
- MAŘÍKOVÁ, Martina. *Správa majetku pražské metropolitní kapituly v době předhusitské*. In: Kapituly v zemích Koruny české a v Uhrách ve středověku (= Documenta Pragensia Supplementa II). Praha 2011, s. 101–123.
- MAŠTEROVÁ, Katarína. *Bazilika a klášter sv. Jiří na Pražskom hradě vo svetle archeologického výskumu*. Disertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha 2015. Vedoucí práce Petr Sommer.
- MATĚJČEK, Antonín. *Iluminované rukopisy svatojiřské XIV. a XV. věku v universitní knihovně pražské*. Památky archeologické 34, 1924, s. 15–22.
- MATĚJČEK, Antonín. *Pasionál abatyše Kunhuty*. Praha 1922.

MODRÁKOVÁ, Renáta. *Odras dvorského prostředí v klášteře benediktinek u sv. Jiří na Pražském hradě ve 13.–14. století*. In: *Dvory a rezidence ve středověku II. Skladba a kultura dvorské společnosti*. Edd. Dana Dvořáčková-Malá – Jan Zelenka. Praha 2008.

MODRÁKOVÁ, Renáta. *Písemnosti abatyši kláštera sv. Jiří na Pražském hradě ve 13.–14. století. Naznačení úzkých hranic mezi diplomatikou a kodikologií*. In: *Pragmatické písemnosti v kontextu právním a správním*. Edd. Zdeněk Hojda – Hana Pátková. Praha 2008, s. 55–72.

MODRÁKOVÁ, Renáta. *Středověké rukopisy v soukromém vlastnictví benediktinek z kláštera sv. Jiří na Pražském hradě*. In: *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. Knihy v proměnách času*. Ed. Jitka Radimská. České Budějovice 2015, s. 337–354.

MODRÁKOVÁ, Renáta. *Úřad abatyše kláštera benediktinek u sv. Jiří na Pražského hradě v období 13.–14. století*. In: *Sacri canones servandi sunt: ius canonicum et status ecclesiae saeculis XIII–XV*. Praha 2008, s. 580–587.

MUSÍLEK, Martin. *Příběh tří Mikulášů od Věže. Příspěvek k otázce jejich totožnosti*. Staletá Praha 29/1, 2013, s. 2–15.

PÁTKOVÁ, Hana. *Česká středověká paleografie*. České Budějovice 2008.

PÁTROVÁ, Karin. *Od servicii k denním podílům. Vývoj podělování kanovníků v českých středověkých kolegiálních kapitulách*. In: *Kapituly v zemích Koruny české a v Uhrách ve středověku (= Documenta Pragensia Supplementa II)*. Praha 2011, s. 75–100.

PÁTROVÁ, Karin. *Prebendy nejstarších kolegiálních kapitul do sklonku 14. století (Stará Boleslav, Litoměřice, Vyšehrad)*. Český časopis historický 106, 2008, s. 505–535.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách: Jejich vznik, původ, význam a změny*. 5 dílů. Praha 1947–1960. [zkratka MJČ]

PODLAHA, Antonín. *Katolická liturgika. Učebná kniha pro střední školy*. Praha 1911.

PODLAHA, Antonín. *Series praepositorum, decanorum, archidiaconorum aliorumque prelatorum s. metropolitanae ecclesiae Pragensis a primordiis usque ad praesentia tempora*. Pragae 1912.

RYNEŠ, Václav. *Mlada Přemyslovna*. Praha 1944.

RYNEŠOVÁ, Blažena. *Beneš, kanovník Svatojiřský, a „Pasionál abatyše Kunhuty“*. Časopis archivní školy III. Praha 1926, s. 13–35.

RYWIKOVÁ, Daniela. *Nástěnné malby v českokrumlovském domě františkánských terciárek – bekyň*. In: *Ordo et paupertas. Českokrumlovský klášter minoritů a klarisek ve středověku v kontextu řádové zbožnosti, kultury a umění*. Edd. Daniela Rywиковá – Roman Lavička. Ostrava 2017, s. 185–197.

SÁDLOVÁ [provdaná MODRÁKOVÁ], Renáta. *Svatojiřský klášter ve světle jeho nekrologických přípisů: jeden z méně užívaných pramenů ke klášterním dějinám*.

- Rigorózní práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha 2004. Vedoucí práce Zdeňka Hledíková.
- ŠŤOVÍČEK, Ivan a kol. *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*. Praha 2002.
- TOMEK, Václav Vladivoj. *Dějepis města Prahy I–V*. Praha 1855–1881.
- TRNKA, Pavel. *Diplomatika a správa kláštera Teplá ve druhé polovině 15. století*. Disertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha 2016. Vedoucí práce Hana Pátková.
- TRUHLÁŘ, Josef. *Catalogus codicum manu scriptorum latinorum, qui in c. r. bibliotheca publica atque Universitatis Pragensis asservantur*. Tomus II. Pragae 1906.
- ULIČNÝ, Petr. *Prostor a rituál: Velikonoční slavnosti v bazilice sv. Jiří na Pražském hradě*. *Studia Mediaevalia Bohemica* 4. Praha 2012, s. 7–33.
- URBÁNKOVÁ, Emma – STEJSKAL, Karel. *Pasionál Přemyslovny Kunhuty: Passionale abbatissae Cunegundis*. Praha 1975.
- VINTR, Josef. *Zásady transkripce českých textů z barokní doby*. *Listy filologické* 121, 1998, s. 341–346.
- VLČEK SCHURR, Jennifer Susan. *The Passional of Abbess Cunegund: protagonists, production and a question of identity*. MPhil(R) thesis. University of Glasgow, 2008.
- ZÁRUBA, František. *De provintia, que sunt circa castrum: in villa Tinec... Příspěvek k pozemkové držbě kláštera sv. Jiří na Pražském hradě a k Týnci nad Sázavou*. In: *Ora et labora*. Vybrané kapitoly z dějin a kultury benediktinského řádu. Edd. Markéta Jarošová – Radka Lomičková. Praha 2013, s. 178–183.
- ŽÁKOVÁ, Anna. *La Performativité de la cérémonie du Mandatum dans les manuscrits de Saint-Georges de Prague*. Mémoire de Master Professionnel. Université de Paris IV, 2016. Vedoucí práce Isabelle Ragnard.
- Ottův slovník naučný*. 3. díl (B – Bianchi). Praha 1890.
- Ottův slovník naučný*. 7. díl (Dánsko – Dřevec). Praha 1893.
- Ottův slovník naučný*. 11. díl (Hédypathie – Hýždě). Praha 1897.
- Ottův slovník naučný*. 18. díl (Navary – Oživnutí). Praha 1902.
- Ottův slovník naučný*. 20. díl (Pohora – Q. v.). Praha 1903.
- Real-Encyclopädie für protestantische Theologie und Kirche*. Band 12. Ed. Johann Jakob Herzog. Gotha 1860.
- Slovník latinských spisovatelů*. Edd. Eva Kuťáková – Anežka Vidmanová. Praha 2004.
- Slownjk česko-německý Josefa Jungmanna*. Díl V. (W–Z). Praha 1839.

8.5 Internetové zdroje

Digital Editing of Medieval Manuscripts [online]. Dostupné z: <https://www.digitalmanuscripts.eu/> [cit. 2018-07-30]

Edition Visualization Technology [online]. Laboratorio di cultura digitale, Università di Pisa. Dostupné z: <http://evt.labcd.unipi.it/> [cit. 2018-07-30]

Latinitatis medii aevi lexicon Bohemorum – Slovník středověké latiny v českých zemích, I–II. Praha: Academia 1992. Elektronická verze 1.1 [online]. Kabinet pro klasická studia Filosofického ústavu AV ČR. Dostupné z: <http://lb.ics.cas.cz> [cit. 2018-07-30]

Text Encoding Initiative [online]. Dostupné z: <http://www.tei-c.org/> [cit. 2018-07-30]

9 Seznam zkratek

9.1 Zkratky názvů

AHMP – Archiv hlavního města Prahy

AZK – Archivy zrušených klášterů

CDB – *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae*

FF – Filozofická fakulta

FRB – *Fontes rerum Bohemicarum*

LC – *Libri confirmationum*

MJČ – *Místní jména v Čechách* (viz PROFOUS, Antonín)

MVB – *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia*

NA – Národní archiv České republiky

NK – Národní knihovna České republiky

RBM – *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae*

ŘB – Řád benediktinů/benediktinek

UK – Univerzita Karlova

9.2 Běžné zkratky

č. – číslo

ed. – editor / edice (vydání)

edd. – editoři

et al. – et alii (a jiní)

f. – folio (list)

ff. – folia (listy)

inv. č. – inventární číslo

kol. – kolektiv

n – a následující strana

např. – například

p. – pagina (strana)

pp. – paginae (strany)

pol. – polovina

pozn. – poznámka

r – recto

rkp. – rukopis

roč. – ročník

s. – strana

sign. – signatura

srov. – srovnej

stol. – století

sv. – svatý

tj. – to jest

tzv. – takzvaný

v – verso

zvl. – zvláště

10 Příloha

10.1 Ediční poznámka

Text je zpracován podle *Pravidel pro transkripci latinských rukopisných textů*, jak je vypracoval Bohumil Ryba.³⁶⁶ Rozepisují tak všechny zkratky, nerozlišují *j* a *i* (píšu pouze *i*), naopak rozeznávám souhláskové *v* od samohláskového *u*. Nehledě na znění rukopisu jsou velkými písmeny psány začátky vět, vlastní jména, *nomina sacra*, některé kalendářní údaje, svátky a přídavná jména od odvozená od vlastních jmen, stejně jako jména obecná nahrazující jména vlastní. Vročení a data přepisují co nejpřesněji včetně rukopisných nedůsledností (na rozdíl od jiných číslovek). Oproti Rybovým pravidlům jsou však římské číslice přepisovány vždy velkými písmeny, dále netranskribuji zkratku *XPC* jako *Cristus* (jak doporučuje Ryba), nýbrž jako *Christus*, podobně píšu i slova odvozená (*christiani*, nikoli *cristiani*). Názvy biblických knih jsou v edici latinského textu zkracovány podle moderního stuttgartského vydání Vulgáty,³⁶⁷ pouze nahrazuji římské číslice arabskými. Citace a parafráze biblických veršů jsou zvýrazňovány kurzívou bez uvozovek. Uváděné časové údaje (data a letopočty) jsou převáděny do standardních tvarů v hranatých závorkách přímo za editovaným rukopisným zněním.

Předěly stran jsou přímo v textu edice naznačeny jednoduchou svislicí (|) a na levém okraji je uváděno číslo příslušného folia. Odstavce jsou děleny zpravidla podle rukopisného označení paragrafů, na několika místech však bylo toto středověké dělení kvůli přehlednosti upraveno. Marginální glosy jsou editovány na pravém okraji stránky, kde jsou symbolem ruky (☞) reprezentovány i tzv. *maniculae* (ručičky), jimiž si středověcí čtenáři vyznačovali důležitá místa v textu. Interlineární glosy jsou často zařazeny přímo do hlavního textu a upozorňují na ně v poznámkách pod čarou. Na rozdíl od Dobnerovy edice začíná tato edice přepisem obsáhlé marginální glosy na fol. 1r dole, která doplňuje nedochovaný začátek hlavního textu od prvního písaře (A). Edice této první vrstvy rukopisu začíná až za třemi lomítky (///), které naznačují ztrátu předchozího úseku.

Pod čarou jsou z technických důvodů uvedeny společně textové i věcné poznámky. Věcné poznámky jsou však v edici omezeny převážně jen na odkazy na autorem citovaná biblická místa a ve větším rozsahu jsou přiřčeně k českému překladu. Ačkoli jsem se

³⁶⁶ Otiskli je např. Dalibor HAVEL – Helena KRMÍČKOVÁ, *Paleografická čítanka: Literární texty*, Brno 2014, s. 89–93. Srov. též I. ŠTOVÍČEK, *Zásady*, s. 62–64.

³⁶⁷ *Biblia sacra iuxta vulgatum versionem*, edd. Robert Weber – Roger Gryson et al., 5. ed., Stuttgart 2007, s. XLIX.

v latinské edici většinou snažil zachovávat zvláštnosti originálu, u zcela zjevných písařských chyb (např. chybějící písmeno v pádové koncovce apod.) jsem přistupoval k emendacím. V takových případech na rukopisné čtení upozorňuji v poznámce značkou *MS*.

V kritickém aparátu často uvádím pod značkou *D* také Dobnerovo čtení, avšak pouze tehdy, pokud se výrazněji liší od znění rukopisu. Většinou tak upozorňuji na místa, kde Dobnerovu edici opravuji. Kromě těchto odchylek, které považuji za chybné, jsem však do edice zahrnul i významnější Dobnerovy emendace, které mohou čtenáři ulehčit porozumění méně obvyklému zápisu některých výrazů. Méně spolehlivé Hammerschmidtovo čtení, jež je spíše parafrází s obsáhlými citacemi než skutečnou edicí, uvádím pouze ve spornějších případech pod značkou *H*. Rukopis na fol. 11r obsahuje opis listiny z 25. května 1368 (NA, AZK, ŘB sv. Jiří, inv. č. 265), která je v poznámkovém aparátu označena písmenem *L*. V kritickém aparátu v poznámkách pod čarou jsou dále užívány tyto zkratky:

add. – *additum* (přidáno, doplněno)

al. m. – *alia manu* (jinou rukou)

ant. – *antea* (předtím)

cf. – *confer* (srovnej)

corr. – *correctum* (opraveno)

del. – *deletum* (vymazáno)

ead. m. – *eadem manu* (touž rukou)

i. e. – *id est* (to jest; editorská vysvětlivka)

in mg. – *in margine* (na okraji)

incert. – *incertum* (nejasné či nečitelné)

inv. – *inversio* (prohozené pořadí slov)

om. – *omissum* (vynecháno)

sscr. – *suprascriptum* (nadepsáno; interlineární glosa připsaná jinou rukou, není-li uvedeno jinak)

10.2 Poznámka k digitální edici

Jako podklad digitální edice slouží text klasické edice, který byl zakódován pomocí TEI (*Text Encoding Initiative*) ve formátu XML.³⁶⁸ V něm je možné tagovat vybrané elementy textu, které pak lze ve výsledné digitální edici odlišit od zbylých částí textu, nebo je nechat nezvýrazněné. Tyto tagy mohou zároveň sloužit jako podklad rejstříků.

Vytvoření validního sémanticky otagovaného (označkováného) textu je sice klíčovým základem edice, ale ve skutečnosti tvoří pouhou vnitřní datovou strukturu, kterou nelze samu o sobě přijatelně zobrazit. Proto musí být převedena do takového rozhraní, aby mohla být uživatelům adekvátně prezentována. K tomuto účelu jsem využil EVT (*Edition Visualization Technology*), open source nástroje speciálně navrženého k vytváření digitálních edic z textů zakódovaných ve formátu XML.³⁶⁹

Nástroj EVT vytváří tým studentů Univerzity v Pise pod vedením prof. Roberta Rosselli Del Turco a má dvě odlišné verze, z nichž jsem si zvolil EVT 1, umožňující vedle sebe zobrazit digitalizovaný rukopis a přepis jeho textu (EVT 2 je určen pro vytváření kritických edic textů dochovaných ve více rukopisech). Jednoduše řečeno se jedná se o připravenou šablonu webové stránky, kterou si může kdokoli zdarma stáhnout, nahrát do ní vlastní data a přizpůsobit ji pro potřeby své edice. Editor tak nemusí složitě programovat vlastní webové rozhraní, aby mohl na internetu prezentovat svou práci. Editovaný text ve formátu TEI XML transformovaný pomocí XSLT 2.0 se tak díky EVT nakonec zobrazí ve webové aplikaci, založené na moderních webových technologiích HTML 5, CSS3 a JavaScript.

Digitální edice na bázi EVT zatím bohužel neumožňuje rozumné zobrazení interlineárních ani marginálních glos, proto v ní byl editován pouze základní text a důležité glosy (většinou redakčního charakteru) byly do textu vloženy v závorkách. Kromě zobrazení faksimile a editovaného textu vedle sebe, čehož je ovšem možné dosáhnout i na papíře, je velikou výhodou takové digitální edice oproti klasické možnost nechat si zvýraznit ty výrazy, které právě čtenáře zajímají, a to buď všechny naráz, anebo jen některé z nich (podle kategorií: osoby, místa, funkce, data, míry). Uživateli se navíc po kliknutí na určité jméno mohou zobrazit i základní informace o dané osobě (např. zastávané úřady a životní data) či daném místě (např. současný název či poloha), doplněné případně i odkazy na další internetové zdroje. Zároveň se tímto způsobem lze dostat přímo do jmenného či místního

³⁶⁸ <http://www.tei-c.org/> [cit. 2018-07-30]

³⁶⁹ <http://evt.labcd.unipi.it/> [cit. 2018-07-30]

rejstříku, kde se uživateli zobrazí další výskyty zvoleného jména na jednotlivých foliích rukopisu.

Další výhodou digitální edice je zjednodušení práce s citacemi v kombinaci s dalšími již existujícími internetovými zdroji. Například biblické citace v editovaném textu lze pomocí odkazů propojit přímo s vybraným biblickým internetovým serverem, takže si čtenář edice může jedním kliknutím zobrazit původní kontext citovaného verše a podle funkcí webu, na nějž bylo odkázáno, i přepínat mezi libovolnými biblickými překlady. Cituje-li se v textu dochovaná listina, je možné vložit do edice odkaz přímo na digitalizát této listiny. Převedení edice do digitálního prostředí tak výrazně usnadňuje další práci s textem.

Webové rozhraní EVT umožňuje uživatelům zvolit si jazyk ovládacích a navigačních prvků. Zatím měli uživatelé na výběr mezi angličtinou, francouzštinou, italštinou a němčinou. K těmto jazykovým mutacím jsem doplnil i český překlad, který jsem poskytl italským vývojářům EVT, takže by se měl objevit v jeho novějších verzích. Digitální edici rukopisu NK XIII A 2 jsem zpřístupnil na webové adrese: <http://fragmentum.hys.cz>

10.3 Edice

1r Istā consuetudo, quae subscribitur, est ecclesiae sancti Georgii in Praga et est principium ad istum tractatum *Obliti sunt benefactorum eius*. Propheta volens summe bonitatis divinae explicare memorabilia humane naturae, quam condidit, exhibita beneficia in libro psalms, quantum homini fuit concessum, declaravit. Creatureque humane ex asperacionem¹ et ingratitude arguendo in eodem libro inter cetera dicit: *Obliti sunt benefactorum eius etc.*² Nam primus prothoplastus Adam, de quo in Genesi legitur: *Formavit Deus hominem de limo terre et posuit eum in paradiso voluptatis a principio, ut operaretur et custodiret illud.*³ Et iterum: *Inmisit Dominus soporem in Adam et tulit unam de costis suis et edificavit costam in mulierem et dedit eam sibi in adiutorium.*⁴ Et rursum: *Faciamus hominem ad ymaginem et similitudinem nostram.*⁵ Ergo Adam primus homo ad ymaginem Dei factus est, ut Lucas in ewangelio suo testatur enumeratis patribus genealogie Christi a Joseph patre usque ad Adam conscendendo dicit: *Qui fuit, supple filius, Dei.*⁶ Et in Genesi: *Et vidit Deus cuncta, quae fecerat, et erant valde⁷ bona.*⁸ Dixitque Deus ad Adam et Ewam: *Crescite et multiplicamini.*⁹

/// Dans eis licenciam usum fruendi de omni ligno, quod erat in paradyso, et cuncta quae creaverat sue subiciens dicens. Inhibendo eis solummodo de ligno sciencie boni et mali ne gustarent. Sed obliti sunt benefactorum eius, precepta Dei parvipendentes, ad inhibita manus extenderunt et cibum vetitum sumentes concessum, quo libere uti potuissent, amiserunt vitamque si perseverassent in mandatis Dei et in innocencia vescendo de ligno¹⁰ vite conservassent. Unde Deus eos premuniendo et informando predixit: *Quaecumque enim die comederitis de prohibitis, morte moriemini.*¹¹ Sed obliti sunt benefactorum eius.

Amplius Dominus volens Adam ad salutarem revocare penitentiam, sicut in Genesi sequitur: *Dum deambularet Dominus in paradyso¹² ad auram post meridiem clamavit et dixit: Adam, ubi es? Et ille: Domine, audivi auditum*

¹ asperacionem] asperacionem MS

² Ps 77,11

³ Gn 2,7.8.15

⁴ Gn 2,21–22

⁵ Gn 1,26

⁶ Lc 3,38

⁷ incert.

⁸ Gn 1,31

⁹ Gn 1,28; Ista consuetudo ... multiplicamini.] *add. in mg. al. m., om. D*

¹⁰ ligno] lingno MS

¹¹ Gn 2,17

¹² in paradyso] in paradyso in paradyso MS

*tuum et timui et abscondi me, eo quod nudus essem. Et Dominus: Quis tibi indicavit, ut nudus esses? Et Dominus: Cur comedisti de ligno vetito? Et ille: Mulier, quam dedisti in sociam, dedit mihi et comedi.*¹ Ecce contemptus, quia culpam propriam volebat retorquere in Deum² suum creatorem, ut dicit Moyses in cantico suo: *Deum*³, *qui te genuit, dereliquisti et oblitus es Domini creatoris tui.*⁴ Unde Dei iusto iudicio ob culpam inobediencie et oblivionis mandatorum Dei eiiectionis de paradysiaca habitacione sentenciam et mortis penam incurrit, quam evitare potuit, si in innocencia permansisset; sibique et suis posteris labores in hoc exilio et post dampnationem perpetuam cumulavit iuxta sentenciam Domini dicentis: *Pro eo quod obedisti voci uxoris tue plusquam mee maledicta terra in opere tuo etc.*⁵ Et omne genus humanum pro culpa originalis peccati descendit ad inferos, etsi sacro fonte baptismatis culpa huiusmodi tollitur, pronitas tamen peccandi ex contractu carnis paterne remanet, iuxta verbum Sapientie: *Proni sunt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua.*⁶

Possunt hec applicari et ad diluvium, dicente Domino ad Noe: *Penitet me fecisse hominem, finis venit universe carnis coram me.*⁷ *Omnis quippe caro corruerat viam suam,*⁸ quia *in lege Domini ambulare*⁹ noluerunt et *obliti sunt benefactorum eius.*¹⁰

1v

Similiter et in Babylonia penam confusionis linguarum per oblivionem beneficiorum Dei incurrerunt, implentes voluptatem suam et sequentes vestigia patrum suorum, ut dictum est: *Obedisti voci uxoris tue plusquam mee.*¹¹ Et amplius: *Fornicacio et avaricia, quod est ydolorum servitus, nec nominetur in vobis.*¹²

Denique Moyses, vir sanctissimus legislator, eo quod per oblivionem nomen Dei non sanctificavit apud silicem, quem percussit virga bis, quam accepit in conspectu Domini, ut legitur in libris Numeri: *Audite, rebelles et increduli! Num de petra hac poterimus aquas educere?*¹³ Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: *Quia non credidistis michi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dedi eis.*¹⁴

¹ Gn 3,8–12

² Deum] Dominum D

³ Deum] Dominum D

⁴ Dt 32,18

⁵ Gn 3,17

⁶ Gn 8,21

⁷ Gn 6,6.13

⁸ Gn 6,12

⁹ cf. Ier 44,10

¹⁰ Ps 77,11

¹¹ Gn 3,17

¹² Eph 5,3

¹³ Nm 20,10

¹⁴ Nm 20,12

Similiter et populus Israeliticus, cui Deus promisit educere eos de servitute pharaonis et de Egyptiaca, quod et fecit, populus vero, cum eum educeret, non credidit Domino. Eciam eo tempore quo conclusit inimicos eius populo vidente Mare rubrum, et itinere, quod iter XL dierum expediebatur, ad terram promissionis premiserunt XII exploratores, quibus plus intendebant credere quam verbis Dei, per XL annos erraverunt in invio et non in via, nec modico tempore sustinuerunt consilia Domini. Nam Moyse ascendente in montem ad Deum¹ pro lege fecerunt sibi vitulum conflatilem dicentes: *Isti sunt dii tui, Israel, qui eduxerunt te de terra Egypti.*² *Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum.*³ Et propter hoc nullus eorum, qui exiverunt de Egypto, de tanta multitudine exceptis duobus, Caleph et Yosue, et hiis, qui nati sunt in deserto, non in Egypto, nec Hur, nec Aaron, sed nec sanctus Moyes gustavit vel introivit in terram lacte et melle manantem. Et cur hoc? Cito fecerunt, obliti sunt et cetera. Hoc idem consideratur in Hely sacerdote, qui per negligenciam oblivionis ab avaricia et rapina, que fiebant per filios suos Ophni et Finees in Sylo, quod non chohercuit⁴ eos ab huiusmodi peccato, et archam Dei et filios suos et vitam et sacerdocium domui sue perdidit in eternum, quia oblitus fuit Dei creatoris sui et beneficiorum eius.

Amplius in factis regum Saul, David, Salomonis considera. Saul enim per Dominum electus primus in regem potenter regnavit et prophetavit, ut legitur: *Num et Saul inter prophetas?*⁵ Sed dum non explevit mandata Dei, et regnum eo vivente ab eo scissum et datum alteri, et spiritus prophecie ablatus et malignus spiritus eum vexavit, ut dicitur: *Misit iram indignacionis sue in eum et tribulacionem, immissionem per angelos malos.*⁶ David quoque cum in bello virtutis interesse desiit, vicio ocii vacans, adulterium, homicidium et tradicionem proximi perpetravit, penamque exorbitacionis filii sui Absalonis⁷ persecucionem et aliorum passus est. Deusque sibi dixit: *Non edificabis michi domum, quia vir sanguinis es.*⁸ Salomon autem licet habuisset a Deo infusam sapienciam et multa dicta bona et edificativa scripsit et docuit homines sapienciam, qui tamen seductus ab Ethyopissa, ultimo, ut dicitur, a fide

¹ Deum] Dominum D

² Ex 32,4

³ Ps 105,20

⁴ chohercuit] cohercuit D

⁵ 1Sm 10,12

⁶ Ps 77,49

⁷ Absalonis] Absolonis D

⁸ 1Par 28,3

apostatavit.¹ De se scandalum seu malum exemplum dereliquit, sic quod de eo dubitatur, utrum sit de salvandis an non, quia de eo Veritas ait: *Nec Salomon in omni gloria sua coopertus est.*² Quilibet istorum regum propter oblivionem beneficiorum Dei passus est finem seu malum exitum. Et *corripuit reges*³ et alibi *fili regni eicientur*⁴ de regno *et dabitur genti facienti fructum.*⁵ Et nota dicente Apostolo: *Hec omnia illis in figura contingebant.*⁶ Et beatus Gregorius exponens verbum Iob *Beemoth absorbit fluvios, habetque fiduciam quod influat in eum fluvius Iordanis*⁷ dicit:⁸ Per Iordanis fluvium intelligimur christiani, in quo Christus baptizari dignatus, nobis sacri fontis consecrans fluentia et regenerationis⁹ exempla et doctrinam¹⁰ dereliquit. Beemoth ergo absorptis fluviiis omnibus, per quos fluvios Iudei et infideles quique intelliguntur, habet fiduciam, quod in os eius fluvius Iordanis, id est populus christianus, influat, quod si non omnes influant, tamen pars non parva influit, qui obliti sue nativitatis celestis, iuxta dictum: *Celum michi sedes est.*¹¹ Celum aptari potest cordi hominis secundum illud: *Prebe, fili, cor tuum michi.*¹² Ad quid? *Et habitabo cum illo.*¹³ Et qui obliti sunt etiam regenerationem ex aqua et Spiritu Sancto, de qua Veritas ad Nychodemum dicit: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest intrare in regnum Dei.*¹⁴ Memoriter ergo tenenda sunt Dei et Christi et personarum Dei et Christi personam representantium et servanda precepta et fugienda prohibita, dicente Domino¹⁵: *Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit.*¹⁶ Et Iohannes in sua epistola: *Qui se dicit Deum*¹⁷ *diligere et mandata eius non custodit, mendax est.*¹⁸

2v Thomas de Aquino in Compendio theologic¹⁹ veritatis dicit: Summe bonitatis triplex est emanatio; per creacionem, generacionem et facturam. Creare est | aliquid ex nichilo facere, ut legitur: *In principio creavit Deus celum et terram.*²⁰ Generare se sibi similem producere, ut in divinis personis Pater Filium genuit sibi²¹ consubstantialem et coequalem, ut in symbolo habetur: Filius

¹ apostotavit] apostatavit *D*

² Mt 6,29

³ Ps 104,14

⁴ Mt 8,12

⁵ Mt 21,43

⁶ 1Cor 10,11

⁷ Iob 40,18

⁸ cf. Gregorius Magnus, *Moralia in Iob*, 33,6

⁹ fluentia et regenerationis] fluentaret generationis *D*

¹⁰ doctrinam] doctrina *MS*

¹¹ Is 66,1

¹² Prv 23,26

¹³ cf. Ex 29,45; Za 2,10; Io 14,23

¹⁴ Io 3,5

¹⁵ Domino] *sscr.*

¹⁶ Lc 10,16

¹⁷ Deum] Dominum *D*

¹⁸ 1Io 2,4

¹⁹ theologic] theologie *D*

²⁰ Gn 1,1

²¹ sibi] *sscr.*

a Patre solo est, non factus, nec creatus, sed genitus. Facere est ex materia preiacenti¹ aliquid, ut dicitur: *Formavit Deus hominem de limo terre ad ymaginem et similitudinem suam.*² Ad ymaginem in naturalibus et similitudinem in gratuitis, *verumtamen in ymagine pertransit homo,*³ sed in similitudine non omnis, quia qui obliviscuntur benefactorum Dei per ingratitude, sed gratuita negantur ingratis, iuxta illud: *Non proicietis margaritas vestras ante porcos.*⁴ Homo tamen bonus et malus in naturalibus permanet, ut dictum est: *In ymagine pertransit homo*⁵.⁶ Quia generat hominem, ut dicit sapiens quidam: *Homo et sol generant hominem.*⁷ Facit res ex materia preiacenti, producit formam, quam intus habet in animo conceptam, in esse, sicut sunt opifices. Eciam quodammodo dicitur creare homo, ut quod non fuit producat in esse, nec generando, nec faciendo, ut puta officia, beneficia et huiusmodi beneficium et officium ecclesiasticum, quod non fuit, fit per sustentacionem provisionis⁸ nature, qua gauderet in beneficio et onus expleret laborando in officio, ut dictum est Ade in paradyso, qui principaliter figurabat ecclesiam, *ut operaretur et custodiret illud.*⁹ Ecce officium oneris, de fructu lignorum eius, que sunt in paradyso, vescendi libertas. Ecce sustentacio vite et beneficium delicatum, in quibus officio et beneficio si perseverasset, vitam conservasset, et vivus cum gloria victorie serpentis, mulieris et proprie temptacionis de ecclesia militanti coronandus ad ecclesiam triumphantem translatus fuisset, ad quam nos perducatur, qui vivit et regnat, Deus. Amen.

Precedencium patrum scripta filios posteros informaverunt, tribus benefactoribus non potest homo satisfacere pro beneficiis, nec equaliter respondere: Deo, qui te fecit hominem, creavit te et redemit te et pro merito quemque salvavit. Parentibus, qui te hominem generaverunt de proprio sanguine¹⁰. Tercius subdividitur in magistrum et dominum, sicut dicit Veritas: *Non est discipulus super magistrum neque servus super domino suo, sufficit discipulo et servo, ut sint ut magister et dominus.*¹¹ Deus enim facit omnia et sine ipso factum est nichil, specialiter tamen quedam per se facere dignatur, ut

¹ preiacenti] prejacente D

² Gn 1,26; 2,7

³ Ps 38,7

⁴ Mt 7,6

⁵ homo] sscr.

⁶ Ps 38,7

⁷ Aristoteles, Physica, II,2: *ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ καὶ ἥλιος*

⁸ provisionis] sscr.

⁹ Gn 2,15

¹⁰ sanguine] sanguine educaverunt sscr.

¹¹ Mt 10,23–24

animam hominis, quam sibi infundendo creat et creando | infundit ergo solus substanciam anime, quedam vero per alios, ut puta per parentes substanciam corporis filiis, per magistrum substanciam sciencie discipulis, qua suum creatorem possent cognoscere, et per dominum substanciam sustentacionis vite, qua adepta possit vacare devocioni et contemplacioni divine, et exemptus esse a labore maledicionis Ade et sudore vultus vescendi pane suo, servis suis administrat.

Unde propositio assumpti thematis, quantum a Deo homini datum¹, satis claret, et eciam quantum ad homines, qui suppleant personam Dei et Christi, sicut apparet ad oculus in Romanis principibus, quoniam dominus Romane civitatis tempore nativitatis Christi toti mundo dominabatur et imperabat, ut Lucas testatur: *Exiit edictum a cesare Augusto, ut describeretur universus orbis*² et timebatur in omnibus partibus mundi. Unde et Iudei, ut Iohannes testatur, dixerunt: *Ne forte veniant Romani et tollant nostrum locum et gentem*.³ Item tempore Constantini imperatoris, qui sanctum Silvestrum Romanum⁴ pontificem aliorum pontificum primus dominum constituit, ut sicut ipse solus rex Romanorum extitit et esset aliorum regum dominus, esset et rex regum, imperator tocius monarchie temporalis, sic eciam Romanus episcopus aliorum episcoporum et tocius cleri, verius dicendo omnium hominum, pater et dominus ac rector spiritualis. Ille cesar, iste papa nominarentur. Dans sibi et cunctis ecclesiarum rectoribus et ministris plenam facultatem possessiones habere pro sustentacione vite, ut eo in divino cultu vacare possent liberius. Ipsaque largicione sua suis posteris et cuilibet fideli homini de sua substancia providere personis ecclesiasticis de sustentacione vite in beneficiis creatis et creandis onusque officii inponere,⁵ ut unicuique Deus inspiraverit, liberam facultatem prebuit et exemplum.

Sed moderno tempore Romani, eo quod obliti sunt benefactorum eius, videlicet Dei et imperatoris ac pape, personam Christi representancium contempnentes, utriusque et cesaris et pape carent eleccione et sunt miseriores aliis gentibus. Pro eo quod gentes sub occasu solis habitantes Romane ac universalis sancte ecclesie summum faciunt pontificem. Et sub septemprione

Nota

¹ homini datum] *sscr. incert.*

² Lc 2,1

³ Io 11,48

⁴ Romanum] Romanorum *D*

⁵ inponere] imponere *D*

rex Boemorum, dux Saxonie, marchio Bramburgensis et palatinus Reni, necnon Magutinis¹, Treverensis et Coloniensis archiepiscopi Romanum et tocius mundi imperatorem et dominum constituunt atque regem.

Nota qui eligunt imperatorem

3v

Item qui | sunt obliti divini precepti parentes inhonorantes, quales exitus habuerint, apparet in Cham, qui visis verendis patris sui derisit eum, pro quo malediccionem et suo semini suscepit a patre, servitutique eum perpetue subiugavit et privavit benediccione fratrum Sem et Iafeth. Et tempore moderno filii Wilhelmi dicti Leporis de Waldek, qui inter barones terre Bohemie erat pocior, eo mortuo non honoraverunt matrem suam, eam de ecclesia sancti Georgii in castro Pragensi extrahentes vinculis eam vincientes in suis carceribus reclusam pro tempore tenuerunt, eiecti de suis habitacionibus et possessionibus, castris, beneficiis, in pauco tempore aliqui ex eis mendicantes vitam finierunt misere. Quare? Obliti sunt benefactorum eius. Et de filio prodigo, si non penituisset, quis finis suus fuisset, sumpsit² exemplum penitencie.

Nota Nota, inhonoraverunt parentes filii Leporis

Item qui magistri sui parvipendentes informacionem, quales habuerunt exitus? Neronis exitus hoc demonstrat, qui, ut dicitur, cum Rome preeset, Senecam virum politicum suum magistrum ipsum Neronem et alios mores bonos docentem sine causa ad eleccionem mortis proprie compulit, qui Nero ultimo de tanto imperio fugit solus et a lupis creditur esse consumptus.

Ceterum hii, qui ex ingratitude officia instituta explere negligunt et fundatores ac benefactores ultima voluntate fraudant, gaudere volunt de susceptis beneficiis et prelatorum, canonicorum nominibus appellari, ut pharisei amantes locari in sedibus primis et in viis honorari,³ de rerum copia intergere, porcionum grandium et frequenti recepzione⁴ hylascere, sed corpore in ministerio, ymo solum interesse integre misse aut aliquem actum divini officii facere erubescunt. Attediatur Deo servire, contendit plus recipere, capacem rapiendi se exhibet et ad exequendum ministerium, et etas et sciencia non admittit, periculis aliis minantur, soli existentes in periculo, aliena rapientes, cum non sint eorum, quia data sunt genti facienti fructum et non illis stantibus die tota ociosis et non conductis in vineam Domini. Et si conducti et in vinea essent, non laborantes (precium laboris non receperunt dicente patrefamilias: *voca*

Nota bene
Nota de ultima voluntate fundatoris et de interessencie misse et percepzione emolimentorum, ut patet infra etc.

¹ Magutinis] Moguntinis *D*

² sumpsit] sumpsit *MS*; sumitur *D*

³ cf. Mt 23,6; Lc 11,43

⁴ recepzione] repcione *MS*

operarios,¹ et non ociosos, quibus iubet mercedem dare²),³ unde de iure scripta⁴ tales tenentur ad restaurum⁵.⁶ Nonne musce, aranee et mures frequenter apparent infra diutina? Et quia sunt inutiles, ideo repelluntur. Sic et omnes | non facientes fructum non tantum denegare, que conantur rapere, sed ut infructuosam arborem, ne terram occupet, eicere, iustissima iura dictant.

Quicumque minor annis et sciencia ac moribus adipiscitur beneficium, requirens certum officium, quia beneficium datur propter officium, suspensus est a iure ab execucione officii et percepcione fructus beneficii, licet et ordine preveniant etatem, quo usque etas et sciencia et promocio ordinum suffragentur, quod⁷ in multis ecclesiis hoc idem observatur et ultra hoc quod dicit Veritas: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam in hoc seculo*.⁸ Et timeo, ne dicatur eis: *Fili, recepisti bona in vita tua et nunc cruciaris, magnumque chaos inter nos factum est*.⁹ Ubi sunt prelati, canonici et loca eorum Iherosolimis? Perierunt propter iniquitatem suam. Et hii, qui Rome fuerunt, viderunt multas ecclesias sublatis dominis¹⁰ et ministris dirutas¹¹ et plurimas ruinam structurarum et cleri fugam comminancium¹². Et in castro Pragensi sancti Petri et alie capelle sunt sublatae. Necnon in ecclesia sancti Georgii sicut fama famat et seniores informaverunt iuniores, *ut cognoscat generacio altera, filii, qui nascentur, narrabunt ea filiis suis, ut ponant in Deo spem suam et mandata eius exquirant*,¹³ in kronicis ac legendis vite eorum invenitur et per hoc hodie habetur et tenetur: Per clarissimum olym ducem Bohemie Wratislaum, filium Borziwogii et sancte Ludmile martyris¹⁴, primorum christianorum in Bohemia, qui divino nutu votoque compuncti sacri fontis baptismate sunt renati, anno Domini DCCCXCIII^o [894] patre predicto Borziwoy et fratre seniore Spitignew sine liberis defunctis, matre vero predicta sancta Ludmila vivente, predictus Wratislaus¹⁵ in ducatum Bohemie legitime succedens, uxore habita et suscepta, ex ea prole, videlicet sanctum Wencezlaum et Boleslaum sevum ac Przibislavam¹⁶, principaliter fundata.

Nota Exemplum de prelati

■ Nota In Castro Pragensi in Vissegrad ad sanctum Georgium

Nota

■ Wratislaus dux Boemie fundator ecclesie sancti Georgii

■ Nota hic quando fundavit IX clericos

¹ Mt 20,8

² iubet ... dare] mandat ... offerre *D*

³ precium ... dare] *add. in mg. al. m.*

⁴ scripta] scripto *D*

⁵ restaurum] restitutionem *D*

⁶ cf. Mt 21,41

⁷ quod] quemadmodum *D*

⁸ Mt 6,5

⁹ Lc 16,25–26

¹⁰ dominis] donis *D*

¹¹ dirutas] dirutas *D*

¹² comminancium] minantium *D*

¹³ Ps 77,6–7

¹⁴ martyris] matris *D*

¹⁵ Wratislaus] *sscr.*

¹⁶ Przibislavam] Przibislava *MS*

Clericos ibidem IX instituit, duos subdyacones et II¹ dyacones et quinque presbiteros et ex hiis² unus archipresbiter, ut ex legenda translacionis sancti Adalberti colligitur, ubi sic dicitur: *Deinde archipresbiteri gaudent onere beati Gaudencii presulis*,³ et quia nullas in regno | Bohemie fuerunt archipresbiteri, nisi ut⁴ in libro transsumpcionis litterarum monialium inter testes positos habetur mencio archipresbiterorum propriis nominibus expressa: Wlita archipresbiter, Byelca presbiter, Czas presbiter, Hmylen presbiter, Mylata archipresbiter. Et sic ipsam ecclesiam sancti Georgii per XL annos soli per se rexerunt et gubernaverunt et in possessione eiusdem loci pacifica clerus et collegium clericorum extitit ecclesie supradicte. Eorumque tempore regiminis dux predictus Wratislaus, fundator eorundem, diem clausit extremam, sancte Ludmille et sancti Wencezlai passiones et translaciones sunt celebrate, sanctam Ludmilam in ecclesiam sancti Georgii et sanctum Wencezlaum in capellam sancti Iohannis Ewangeliste per eum, ut dicitur, fabricate. Et ipse fraticida Boleslaus migravit a seculo et filius suus Boleslaus dictus Pius successit in ducatum clericorum tempore predictorum. Et dum obliti beneficiorum eius, in divinis laudibus effecti sunt desides, ut quondam Zisara per Yahel, Holofernes per Iudith, Aman per Hester evicti, sic regimine et dominio ipsius ecclesie clerici per feminas sunt eiecti, ut vulgariter⁵ dicitur: *Wissunuchu ye iako Radocha z czlunu*. Et suffragante seculari potencia verso ordine potestati feminee⁶ sunt subiecti et nomen prelati in processu temporis est deletum et usque hodie dicuntur canonici quodammodo acephali carentes capite seu prelato. In eadem ecclesia distinctas prebendas et loca in processionibus et stalla in choro possident. Emolimenta specialia percipientes distinctaque officia in cultu divino exercere tenentur, ut eorum antecessores a tempore Romanorum pontificum Celestini, Bonifacii, Clementis V, Iohannis, Benedicti, Clementis VI et Innocencii moderni, regum Bohemie Wencezlai, item Wencezlai, Rudolphi, Iohannis, Wencezlai seu Karoli, qui et Romanum modo tenet imperium, dyocesanorum vero episcoporum Pragensium Thobie, Gregorii, Iohannis et Arnesti modo iam archiepiscopi, abbatissarum autem Anne, Sophie, Gunegundis filie regis Prziemisl, Wraccze, Sophie de Pyetywchost et Agnetis.

Nota de fundacione IX clericourm et lege ultius ad unam columpnam de aliis materiis
Archipresbiter

per XI annos gubernaverunt monasterium soli presbiteri

Boleslaus pius

Nota optime

Nota bene per omnia proverbium
Tuto panny ysu dany k S^u Girzij ale prwe ysami prelati tu su wladly

Anna, Sophia, Gunegundis etc.

¹ II] *sscr.*

² hiis] his *D*

³ Cosmas Pragensis, Chronica II, 5

⁴ ut] *sscr.*

⁵ vulgariter] *wlgariter MS*

⁶ feminee] femine *D*

5r

Qui adepti beneficia in eadem ecclesia distincta exercuerunt officia et reliquerunt suis successoribus, ut soli¹ a suis predecessoribus consueverant exercenda, videlicet quinque presbiteri sacerdotalia officia suis septimanis secundum ordinem vicissitudinis eos contingencia explentes missarum | sollempnia ad altaria in maiori ecclesia et aliis septimanis continue sequentibus in capella beate Virginis diei vel festi, cuius hore canonice dicuntur, celebrare tenentur. Diebus dominicis aquam ad aspergendum, Epyphanie, Resurreccionis et Sancti Spiritus vigiliis aquam et fontem, in Purificacione candelas, in Capite ieiunii cineres, in die Palmarum frondes et palmas, in vigilia Pasche ignem benedicere tenentur. Item in primis vesperis dominicarum et festorum inferius expressorum, altaria, clerum et moniales incenso thurificant. Communicantes moniales in diebus Nativitatis Christi, Annunciacionis, Cene Domini, Pasche, Penthecostes², Assumpcionis, Omnium sanctorum et Parasceven familiam et alios seculares communicant. Aliaque sacramenta ecclesiastica sepulturam, unccionem extremam, baptismum amministrant³. Item certis temporibus, ut in die sepulture alicuius funeris, tercio, septimo, tricesimo, anniversario certarum et signatarum secundam missam debet ebdomadarius procurare.

Duo vero dyacones suis ebdomadis in maiori missa ewangelium legere, *Ite missa est, Benedicamus Domino, Humilitate vos ad benedictionem, Flectamus genua, Levate, Inclinate capita vestra Deo.* Et in defunctorum missis ewangelium et *Requiescant in pace* dicere, thurificare et aspergere funus, ministrare ebdomadario presbitero ad altare et in processionibus, passiones legere, cereum paschalem benedicere, in missis cantare et in vesperis et matutinis communem cantum, specialiter in matutinis *Liber generacionis*, in vesperis *Benedicamus Domino* cantare. Item in capella iuvare cantare missam presbiterum ebdomadarium, candelas deferre ante eundem, quando⁴ incensat chorum et altaria, et in processionibus librum et urceum cum aqua et aspersorio, ut inferius patebit, ministrare, sacros liquores loto crismario debito tempore⁵ recipere et alia officia dyaconalia tenentur exercere. Item duo subdyacones prophecias et epistolas legere, presbitero ad altare, in processionibus et in incenso cum candelis preeundo ministrare, cantare communiter et in vesperis

Nota czo kanowniczy S. Girzij tu gmiely zapraczy hled na tom listu

■

fontem

■ Nota de comunicacione monialium
Nota

■ Nota

■

■ Nota

■ Nota

passkal swietiti

■ Nota etc. de diaconibus

¹ soli] olim *D*

² Penthecostes] Pentecostes *D*

³ amministrant] aministrant *D*

⁴ quando] qui *D H*

⁵ debito tempore] *inv. D*

specialiter cum dyacono ebdomadario *Benedicamus Domino* et alia officia subdyaconalia tenentur officiosissime adimplere.

5v Item per loca presbiteri a subdyaconibus distinguntur, eo quod presbiteri ad altare et in processionibus supremum tenent locum, dyacones et subdyacones posteriorem. Quia dyaconus ebdomadarius in missa stat post et subdyaconus post eum et presbiterum. | Et in processionibus indutis sacris vestibus reliquias sanctorum et plenarium deferentes et subdyaconus vel dyaconus, cuius est ebdomada in capella iuvandi missam, crucem deferens, et cuius vacat ex hiis ebdomadis, datis¹ aspersorio et urceo, librum cum collectis dicendis deferens, ut iuniores precedunt.

Item stallis in choro presbiteri a clericis seiunguntur, nam presbiteri quinque habent quinque stalla specialia a parte septemtrionis, secundum ordinem senioritatis sursum stantes, et dyacones ac subdyacones a parte australi habent stalla. Item per emolimentorum receptionem presbiteri canonici ab aliis sequestrantur. Presbiter enim ebdomadarius partem mediam offertorii in missis positi et in vesperis et in matutinis, dyaconus terciam et subdyaconus sextam partem dumtaxat tollunt et pro superpeliciis in die Omnium sanctorum quilibet presbiter per decem et dyaconus et subdyaconus per quinque grossos recipiunt. Item presbiter ebdomadarius prebendam panis, vini, cervisie, pullorum, carniū, piscium, addicionum² ut alia monialis in conventu recipit in contingenti cum ebdomadaria. Dyaconus feriis terciis et subdyaconus quintis feriis tantummodo simplas carnes, videlicet crus porcinum aut assaturam peccorinam aut frustum lardi in valore minime sex parvorum denariorum tollunt³ et dari a monasterio debent. Item quia presbiter ebdomarius in capella omni sabbato ab abatissa⁴ duos grossos recipiens, septem parvos denarios dat ministro, pro se residuum reservans. Item in adventu et quadragesima cuilibet dyacono et subdyacono per unum allec dietatim, presbitero vero per duo allecia dantur.

Item per corpora prebendarum et decimas per loca certa sequestratas presbiteri a clericis disiunguntur et per consuetudinem diuturnam, possessoresque earum a tempore supradicto tenentes, officia predicta expleverunt distincti officio et prebendis. Nam tempore Anne abbatisse predictae

¹ ebdomadis datis] *incert.* ebd[?] datis *MS*;
ebdomatis *D*
² addicionum] oddicionum *D*

³ tollunt] *sscr.*
⁴ abatissa] abbatissa *D*

■

■ Nota etc.

■ Nota de stallis
Canownici
S^o Girzy kterak
a kde magi stawati

■

■ Ebdomadarius
expensis habet
ktery byl ktereho
tyhodne Ebdomadarz
tomu se gisti dawalo
dyaconus
subdiaconus
quid pro expensis

II grossos sabato

■

Wencezlaus, qui cognominabatur Gaudeamus, corpus prebende tenens in Holus et decimas vinee et arature medietatem in Maiori Owenez tollens, sacerdotalia nomine suo et sui canonicatus exercuit officia ac emolumentum superius expressum percipiendo et in Lybicz rexit cum hoc ecclesiam sancte Crucis. Cui in eadem prebenda Iohannes dictus Zlechowecz temporibus Clementis pape Quinti, Iohannis episcopi, Iohannis regis, Gunegundis abbatisse successit, qui similiter sacerdotis explevit officia et ipse sacerdos plebanusque extitit¹ in Swemislicz. | Qui suo tempore reditus sex sexagenarum in Otwoiecz comparavit prebende suisque successoribus oneratos certo onere, quamdiu onus iniunctum expleverint sub pena privacionis ipsorum reddituum, si debitum onus explere neglexerint. Ecclesie contulit et applicavit sic quod possessor dictorum bonorum in suo anniversario monialibus presentibus vigiliis, misse et commendacionibus et canonicis per duos grossos et viccariis interessentibus predictis per unum grossum, presbitero missam cantanti II grossos, sex sacerdotibus pro legendis missis tres grossos, abbatisse IIII grossos, matronabus II grossos, campanatoribus unum grossum, pauperibus in foribus ecclesie pro pane I grossum. Qui mortuus est anno Domini M^o CCC^o XXXIX, VII° Idus Novembris [7. 11. 1339]. Item de eisdem bonis in dedicacione capelle canonicis et viccariis misse interessentibus per unum grossum. Item in anniversariis patris Dobrzemil² et matris Wawrzene [die] Vitalis [28. 4.] monialibus XXX grossos et XXX, officianti missam bis per grossum et pro IIII missis legendis bis bis per sex parvos, matronabus bis per I grossum, campanariis bis per I grossum, pauperibus bis per I grossum perpetuis temporibus ministrabunt. Quod si aliquis ex eis neglexerit predicta, aut aliquod predictorum bonis privari debet predictis et alteri sunt, qui diligentius onus expleat, committenda, sicut cantat tenor littere super hoc per ipsum largitorem bonorum originaliter edite et confecte, quas nunc servat dominus Busko Leonardi.

Et ipsi Iohanni predicto³ successit in prebenda Hostislaus, doctor decretorum, presbiter et decanus Sacensis ac officialis curie Pragensis archiepiscopi, qui obiit anno Domini M^o CCC^o XLVII°, decimo IX° Kalendas Ianuarii [14. 12. 1347], et testamentarius seu executor sue voluntatis ultime P.⁴ decanus Pragensis de bonis legatis redditus certos comparavit principaliter

prima prebenda
presbiteralis
decima Owenez

Otwowicz
VI sexagenas
Otwogicz

Item Anniversarius
Iohannis dicti
Zlechowec

inquiratum de
litteras est
quia est
necessaria et non
habentur in cassa

Nota de empcione
certorum bonorum

¹ extitit] exstitit *D*

² Dobrzemil] *add. al. m.*

³ predicto] *sscr.*

⁴ P.] *om. D H*

monialibus II sexagenas et alios redditus per medium ecclesiis sanctorum Georgii et Galli dividendis et monialibus applicavit ac canonicis parte media per medium in suo anniversario interessentibus vigiliis misse et commendacionibus ad eius sepulchrum sub dividenda et usque ad presens quinque fertones¹ dedit inter canonicos dividendos. Cui in prebenda Iohannes quidam per gratiam a Clemente VI papa sibi factam successit, qui presbiter extitit onera et officia implendo. Cum Buskone² predicto eciam presbitero pro ecclesia in Unehosczt commutavit, qui eciam officia sacerdotalia et onera, ut sui antecessores consueverant, et alia sibi commissa implevit et implet usque ad presens diligenter.

Nota divisio ecclesiis sancti Georgii et sancti Galli

Nota interessentibus vigiliis misse commendacionibus

Nota de V fertonibus quos omnino solvit

6v

Item in alia prebenda, cuius corpus in villa Knesewes³ et decime in Syrzewicz⁴ (videlicet bladorum X strichones iam de cameris abbatissa dare consuevit)⁵ noscuntur esse, cuius possessor quidam Abel presbiter et plebanus in Hostun fuit a temporibus Celestini pape, regis Prziemisl⁶. Cui Wencezlaus dictus, et fuit, cum curvo capite provisus per gratiam Bonifacii pape successit, qui eciam presbiter existendo egit pro decimis cum civibus de Lutomicz coram Gregorio episcopo et suo officiali Hostislao, ut apparet in litteris sentencie per eum obtentis. Cui Procopius successit a tempore Sophie abbatisse, que fuit ante Gunegundem. Cui Thomas dictus Syrzecz successit, qui nunc est, qui omnes fuerunt presbiteri et officia sacerdotalia expleverunt, fueruntque sacerdotes et nunc, qui presens est, sacerdos est et sacerdotalia explet officia doctus et consuetus a suis antecessoribus nunc predictis.

Nota

decime in Kniezewes Syrzewicz

Item in prebenda, que est in villa Statiwnicz⁷ pro corpore prebende dicte eciam sacerdotali, quidam fuit magister Mathias, presbiter, rector scholarium in castro Pragensi, cui Wencezlaus predictus cum curvo capite per opcionem tempore Sophie abbatisse primum nominate successit. Ipsique⁸ Wencezlao Hostislaus de Petrowicz avunculus Hostislai prius dicti successit. Et ipsi Hostislao Karolus arcidyaconus Bechinensis pro suo arcidiaconatu per commutacionem successit et videns, quod fuisset et est sacerdotalis prebenda, et ipse ob defectum manus nequiens procedere ad gradum sacerdocii tribus mensibus non plene elapsis resignavit prebendam et officium canonicatus. Cui

Statiwnicz

¹ fertones] francones *D H*

² Buskone] Sulkone *D H*

³ Knesewes] Kniezewes *D*

⁴ Syrzewicz] Syrzewitz *D*

⁵ videlicet ... consuevit] *sscr.*

⁶ Prziemisl] Przymisl *D*

⁷ Statiwnicz] *MS H*; Statownicz *D*

⁸ Ipsique] *om. D*

Hostislaus de Sedelczano successit et cum Verenhero plebano sancti Galli in civitate Pragensi pro sua ecclesia commutavit, qui Verenherus anno Domini M^o CCC^o LII° in die Sancti Spiritus [27. 5. 1352] est defunctus. Qui omnes fuerunt presbiteri et in ipsa prebenda sicut in predictis sacerdotalia officia consueta et debita peregerunt, quam prebendam de iure et de facto Nycolaus dictus Tannus tenet et optinuit et officium suum per ydoneum presbiterum complet et complevit.¹

Item in prebenda, cuius corpus est in villa Przilepy, quidam Iacobus, presbiter et plebanus in Chuchel, temporibus Celestini et Bonifacii, Anne et Sophie abbatissarum fuit possessor predictae prebende, decimas ⁺medias de Chorusek bladi, pecunie, pullorum et ovorum ac medietatem decimarum vinee et agriculture in Maiori Owencz ad suam prebendam dictam pertinentibus tulit. Cui Benessius in eadem prebenda successit, qui ambo per se officia debita ipsi prebende sacerdotalia peregerunt. Et ipse Benessius manu propria ea, que sunt in antiquo gradwali² nova scripta scripsit. Cui in prebenda Stephanus, qui cognominatur Magister, per Benedictum papam provisus | successit et cum Wenczlao plebano de Miliczin pro ministerio altaris sancte Katharine in ecclesia Pragensi permutavit, et isti duo ultimo nominati et per se et per alium sacerdotalia ut sui antecessores expleverunt officia.

Item possessor corporis quinte prebende sacerdotalis, quod est in villa Bohemicz, et decime post duas araturas in Lichuczewes³ spectant ad eandem, quam a tempore Thobye episcopi Pragensis Thomas dictus Puten possidendo solus per se sibi et sue prebende debita sacerdotalia exercuit officia, qui cum senior fuit inter canonicos, sociorum suorum, monialium et laycorum familiarium, servitorum monasterii utriusque sexus confessionem audivit et absolvit, asserens se et quemlibet seniore[m] canonicum et ebdomadarium in sua ebdomada habere auctoritatem de consuetudine ecclesie a sui fundacione confessionem audiendi et absolvendi personas clericales et laicales ad ipsam ecclesiam sancti Georgii pertinentes, sicut et alia sacramenta ecclesiastica ministrandi, a tempore cuius contrarium in memoria hominum non habetur. Cui Iohannes dictus Terhomca in prebenda successit et mortuus est ipse Iohannes quarto Idus Decembris anno Domini M^o CCC^o XXXVII^{o4} [10. 12. 1337], de

Przilepy

+ autem non est sic

Chorussky

decime in Maiori
Owencz

Beemicz Bohemicze
quinta prebenda
S. Georgii
Lichuczewes

¹ Nycolaus ... complevit] *add. al. m. ant. del.*

² gradwali] *graduali D*

³ Lichuczewes] *MS H; Uthuczewes D*

⁴ XXXVII°] *corr. ant. XXXVIII D*

cuius parte pecunie derelictae, videlicet XV sexagenis, Thomas Serzecz predictus LXXXIX grossos in redditibus in villa Mileticz comparavit et in translacione sancte Ludmille pro refeccione canonicis et ministris interessentibus misse XXVII grossos dividendos, I grossum matronabus, I campanariis, unum pauperibus amministrat¹. In ipsius autem Iohannis anniversario presentibus vigiliis et misse eisdem canonicis et ministris XXVII, II grossos in offertorio, II in candelis, I matronabus, I campanariis et I grossum in pane pauperibus ministrando expendit. Cui Iohanni Franciscus Vilandi de Praga per Benedicti pape provisionem successit, et ut in ipsa sacerdotale officium sibi et sue prebende debitum possit peragere², gradum sacerdocii suscepit. Cui Benessius plebanus de Wolduch³ et Benesio Albertus per commutationem successit.

Villa Mileticz

In prebendis autem dyaconalibus sunt distincta officia, corpora et decime. Abbatissa enim nomine corporum tres marcas leves annuatim ambobus solvit. Unus ex diaconibus decimas in censu pecunie et bladi in villa Postrizin (et non quod de eadem villa post decime huiusmodi tam pecuniarum quam bladum per dominam Byetkam abbatissam in et ad bona Nyemczicz⁴ sunt translate ex permutacione bonorum, ut habetur in tabulis terre, que decime inclusive omnibus ad duas sexagenas se extendunt annuatim)⁵ et medietatem decimarum de campis trium araturarum in Brzeziano percipit. In qua prebenda quidam Wencezlaus per Celestinum papam provisus et post arcidiaconus Pragensis factus fuit. Cui Lupus et Lupo Michael et Michaeli Petrus de Thalemerk successit, qui omnes dyaconalia officia, nedum dyacones ymmo presbiteri existentes, peregerunt et ultimo nominatus peragit.

Nota de prebendis
dyaconalibus
ecclesie sancti
Georgii
Postrizin decime

translacio

Brzeziano

7v

Alter dyaconus decimas post duas araturas in campis de Borzianowicz percipit et pratum habet in Othwoiecz, in qua prebenda quidam Victo ante tempora Anne et Sophie abbatissarum per se et earum tempore per se dyaconalia peregit officia et sibi tempore Gunegundis abbatisse Mraczek, Mrackoni Iaczek, Iackoni Maczek, Maczconi Felkel, Felclino Waniek, Wanconi Pesek, Pesconi Iesek, Iesconi Franiek, Franconi Iesek, Iesconi Pudek⁶. Hii omnes preter primum licet minus iusto titulo occupassent, tamen dyaconalia peregerunt officia et nunc predicti Budek et Pesek litigant de eadem.

Decime de
Borzianowicz
dyacono

¹ amministrat] administrat *D H*

² possit peragere] *sscr.*

³ Wolduch] Walduch *D*

⁴ Nyemczicz] Niemzicz *D*

⁵ et non ... annuatim] *add. in mg. al. m.*

⁶ Pudek] Budek *D*

In subdyaconalibus prebendis loca prebendarum et personarum, decimarum et officia ab aliis sunt distincta. Bona in villa Dublewicz¹ pro corpore prebende subdyaconalis et pro decimis araturarum quondam in Upohlaw², in Brziezano³ duas curias cum agris et suis pertinentiis tenet. In qua erat quidam Theodericus tempore Thobie episcopi, cui successit Sdislaus, Sdislao Ulricus, Ulrico Hostislaus, Hostislao Mika, Mike Sdislaus, Sdislao Przibik. Hii omnes debitum sibi et sue prebende officium fecerunt⁴ et ultimo dictus P[rzibik] facit.

In altera prebenda corpus ipsius in Borzianowicz fuit et decimarum medietas trium araturarum in Brzezano ac in Wrutinicz in censu pecuniali decime⁵ spectant ad eam, in qua quidam Laurencius dictus Koczka omnium predictorum canonicorum senior erat, qui scripsit epistolarium et solus per se subdyaconatus officium, quamdiu vixit, faciebat. Cui Bohunko successit, cuius tempore Sophia abbatissa post nominata corpus de Borzanowicz transtulit in Opatowicz cum protestacione, quod possit ipsa vel sue postere iterum regredi et translacionem huiusmodi retractare. Et Bohunkoni successit Iohannes dictus Howorka, Iohanni Prziesek, Prziesconi Vitus, Vito Peslinus, Peslino Michael, Michaeli Franciscus Herbordi de Praga. Hii omnes subdyaconatus soli existentes subdyacones (preter Michaellem, qui modico tempore fuit canonicus)⁶ aut in superioribus ordinibus officia subdyaconalia peregerunt.

De distinccione officiorum. Presbiteri predicti et successores eorum in presbiterali prebenda succedentes tres ex eis explebunt in ecclesia per decem ebdomadas, duo per undecim septimanas et in capella similiter tres per decem et in capella duo per undecim annuatim et sic unicuique presbitero, quia quinque sunt, continget in anno vacare⁷ XX unam sacerdotalem, preter unum, qui solum XX ebdomadas peraget annuatim.

Nota

8r Dyaconus vero et subdyaconus, quia duo et duo sunt, per XXVI ebdomadas | in ecclesia et per XIII in capella, eo quod per unum iuvant missas cantare per annum, et sic quemlibet subdyaconum et dyaconum annuatim continget⁸ vacare ab ebdomada XIII septimanis.

¹ Dublewicz] Dublovicz *D*

² Upohlaw] Pohlaw *D H*

³ Brziezano] Brziezano tenet *MS*

⁴ fecerunt] *sscr.*

⁵ decime] *sscr.*

⁶ preter ... canonicus] *add. in mg. al. m.*

⁷ vacare] *add. in mg. al. m.*

⁸ continget] contingit *D*

Hec predicta sunt distincta specialiter et officia et emolumenta et percipientes iusto titulo tenentur et officia adimplere. Insuper unicuique equaliter¹ canonico per XII strichones siliginis circa festa Galli et Martini et per porcellum ante carnisbrevium² et decimas de vinea in Tynecz persona regens bona monasterii et monialium omni anno ad ea, que dicta sunt, pro officiis predictis tenetur³ de jure et consuetudine ministrare et usque nunc semper fuerunt ministrata. Item ad alias horas aut officia non sunt soliti convenire, nisi in eisdem specialem consolacionem recipiant et consuetam, quod si aliquis ab interesse se subtraxerit, ipsa consolacione carebit et penam aliam non incurret, sicut ad matutinas in Nativitate Domini, ad⁴ cantandum versum ultimum cum trophis et *Te Deum laudamus* et missas. In prima missa vacans subdyaconus debet cantare *Laudem Deo* et abbatissa cum conventu et clericis et matronabus datis denariis pro offertorio et cuilibet legenti missam per sex parvos et in aurora ac maiori missa per grossum consuevit offerre et semper obtulerunt.

In aliis quoque festis, quibus ministri sacris induti vestibus ad altare ministrantes sua exercent officia, grossum obtulerunt et ad processionem ipsa die convenire consueverunt. Si quis autem hiis non interfuerit⁵, refeccione vel pecunia data pro ipsa, quia ipsa die datur refeccio vel pecunia pro eadem a monasterio, carere debet. Inter presentes absencium porcio dividatur, et sic omnibus aliis temporibus, quibus solent fieri pitancie seu distributiones, est consuetum fieri. Absentes nichil percipiant et presentes fructum debitum facientes inter se distribuant, iuxta dictum: *Qui non laborat, nec manducet*.⁶ Item in matutinis in Cena Domini et sequentibus tribus noctibus ad *Benedictus* et sequencia cantanda conveniunt, si aliquis se absentaverit, porcione offertorii, quod ad sanctuaria in Parasceven ponitur, et pictis ovis, que in Pascha, Georgii et dedicacionis ecclesie, quolibet festo cuilibet canonicorum equaliter per octo, sic ergo ter VIII per XXIII, dari debent, carebit. Item in Pascha ad primum tactum campane ante matutinum ad tollendam crucem de sepulchro et locandam in loco suo, ad quam abbatissa cum senioribus monialibus quatuor grossos ad minimum offerri⁷ consuevit, ac in visitacione sepulchri per conventum dyaconus

¶ sunt III

XII strichones
Siliginis per
porcellum
decime de vinea
in Tynecz
Tynecz

¶
Nota

¶ Nota

¶ Nota de
presencia

¶ Nota

¹ equaliter] equaliter unicuique *MS*

² carnisbrevium] carnis brevium *MS*

³ tenetur] tenentur *D*

⁴ ad] *sscr.*

⁵ interfuerit] interfuit *D*

⁶ 2Th 3,10

⁷ offerri] offerre *D*

mercatoris, subdyaconus angeli et ambo | apostolorum Iohannis et Petri, presbiter Dominicam representantes personas consueta facient, offertorium ad crucem, sepulchrum et mensam et altare inter se more consueto ebdomadarii dividunt, communem cantum communiter omnes cantabunt. Ad processionem et missam consuetum est venire et negligentes horum refeccione vel pro ea porcione, que datur ipsa die, carebunt. Ad vespervas in vigilia Nativitatis Christi et in diebus Nativitatis eiusdem, Stephani, Iohannis, in prima vespera Epyphanie, in Purificacione utrisque vesperis, in vigiliis Boleslai, Mlade, Wratislai et Gunegundis, in Annunciacione, in vigilia Pasche et tribus diebus sequentibus, Georgii, dedicacionis, in vigilia Accensionis, Penthecosten et tribus diebus sequentibus, Trinitatis, Corporis Christi, Viti, Iohannis, Procopii, Marie Magdalene, Corone Domini, Assumpcionis, Nativitatis Marie, Ludmile, Wenczlai, Michaelis, Omnium sanctorum et Concepcionis convenire solent et pro pitancia IIII pintas cum dimidia vini vel medonis et de cervisia staphus magnus seu ansa sapidi potus mundi vasis pro qualibet visitacione vesperorum¹ presentibus ministratur.

Nota

Ad missas vero, in quibus datur refeccio vel pro refeccione XXXVI grossi, convenire solent,² sicut in diebus Nativitatis, Epyphanie, Pasche, Georgii, Penthecosten, Assumpcionis, Wratislai, dedicacionis, Wenczlai ab antiquo et per abbatissam Gunegundem que recepit habitum monasticum anno Domini M^o CCC^o II° die Marie Magdalene [22. 7. 1302] et in suo anniversario V. Kalendas Decembris [27. 11.] de bonis Zwanowicz, Strzemelicz et Haczky monasterio per eam provisus, duas refecciones dari instituit et VII pitancias et in passione sancte Ludmile per Hostislaum de Petrowicz pro domo in Praga data monasterio convenientibus et interessentibus refeccionem instituit ministrari.

Kunka Abbatysse
Dczera Krale
PrzimyslaVille Zwanowicz
Strzemelicz Haczky
Gunegundis
Abbatysa
monasterio dedit

■ Nota

Item in Epyphania ad colendam ante abbatissam conveniunt, que eisdem XXXVI grossos pro toto offert, potus vini et cervisie sine mensura. Item in Cena Domini ad benedicendum panem, favum mellis, pisces et oblatas ad faciendum mandatum conveniunt, ubi pitancia vini, cervisie sine mensura, unus piscis, panis unus, favus mellis unus omnibus et cuilibet presenti domino fasciculus oblatarum XVI oblatas continens. Custrix vero ad matutinum sacre noctis Nativitatis cuilibet per candelam combinatam et reflexam ac in Epyphania IX

■ Nota in
die Epiphanie

■

¹ vesperorum] vesperarum D² solent] sser.

grossos, IX nuces muscati, duas pintas vini et de cervisia pro VI parvis, IX hussulas in valore IX grossorum de pura simila, IX sexagenas nucum, centum XLIII poma et totidem pyra et in vigilia | Georgii [22. 4.] IIII grossos et in die Cordule [22. 10.] IIII grossos, in missis defunctorum ministrare dominis consuevit et tenetur.

Item quelibet monialis in sui recepcione refeccionem dominis et ebdomadariis offertorium vel pro ea abbatissa dare tenentur. Item in velacione monialium et benediccione abbatisse refeccio omnibus¹ sollempnior et offertorium uberius ebdomadariis dari est consuetum.

Item in Purificacione cum candelis benedictis abbatissa et moniales, et in palmis cum palmis, offerunt in plus solito. Item in vesperis passione et translacione sancte Ludmile abbatissa cum conventu offerunt.

Item in missis defunctorum Boleslai, Mlade, fundatoris Wratislai, Gunegundis abbatisse et Hostislave Albertisse² [die] Felicis et Aducti [30. 8.] et in sepultura uniuscuiusque monialis ad altare, ubi fit missa, abbatissa grossum, quelibet³ monialis, clericus, matrona et campanarius per parvum denarium de pecunia monasterii offerunt, quod ad minimum ad VII grossos se extendunt⁴. Item unicuique presbitero missam legenti defunctorum VI parvos offerent.

Item quidquid offertur in altari infra missam, per quemcumque oblatum fuerit⁵, aut in sepulchris mortuorum et in diebus Parasceven, Ascensionis a mane usque ad vesperum et sancti Wencezlai post missam usque cras post missam ad crucem et sanctuaria in tota ecclesia dominorum est offertorium. In missa ebdomadariorum in sepulchris et [ad] sanctuaria commune omnium interessencium.

Item presbiter ebdomadarius tenetur ad missas diei vel festi sic, quod cui⁶ hore ipsa die dicuntur et in capella beate Virginis, ut dictum est, et certas⁷ missas defunctorum expressas superius et inferius procurandum et ministri⁸ ebdomadarii et ad nullas alias tenentur, nisi specialiter rogati voluntarie, pecuniales⁹ aut votivas, vel quando due vel plures occurrunt, seu dum dedicacio,

¹ omnibus] *sscr. ead. m.*

² Albertisse] abbatisse *D H*

³ monialis ... quelibet] *om. D*

⁴ extendunt] extendant *D*

⁵ fuerit] fuerat *D*

⁶ cui] cum *D*

⁷ certas] cunctas *D*

⁸ ministri] ministeri *MS*

⁹ pecuniales] pecuales *MS*

ceu patroni altaris alicuius, aut aliquis casus seu accidens evenerit, procuraverit, non ideo in consequenciam pertrahatur.

Item solent convenire ad memoriam faciendam specialium benefactorum suorum ultra dispositionem mentis proprie uniuscuiusque in suis oracionibus exequentis, sed secundum dispositionem uniuscuiusque beneficientis et instituentis, ut et ad devocionem ecclesie et collegii fideles pia opera facientes per exempla execucionum ultimarum voluntatum diligenter affectuosius attracti se oracionibus communium recommendent, penamque oblivionis beneficiorum et ingritudinis evadere ac percipiendis pitanciis exinde provenientius regnique celestis capaces existere mereantur.

9v Primum quidem post fundatorem, ut in memoria est presencium hominum, domina Gunegundis, filia regis Prziemizl, predicta | ultra ea bona, per que suas successores abbatissas et sibi subditas moniales sancte conversacionis et religionis exemplo et tempore sterilius annorum et gwerrarum provisione sustentacionis vite de bonis regalibus proprie dotis, ac librorum, sanctuariorum, tabularum, clenodiorum, sacrorum¹ vestitum ac possessionum copiosa largicione ditavit, custricis et que servat mensalia et plumacias² pro infirmis, etsi dicitur³ camerarie, officia impinguavit. Canonicis vero duas refecciones et bibiciones VIII vespertinas, ut supra dicitur, de bonis supradictis et litteris testamenti expressum est, instituit fieri perperuis temporibus duraturis et per suas successores abbatissas, rectrices vel rectores monasterii servaturum.

Item ipsa predicta⁴ primo admisit canonicos habere vicarios, ut et per se et per alium sine preiudicio officiorum ipsorum canonicorum, quin semper quilibet canonicus saltem in hiis ordinibus sit aut ad ordines promoveatur tempore a iure concesso, ut suum per se et per alium distinctum possit peragere officium et prestiti sibi beneficii capax efficiatur, maxime pretendendo, quod auctis clericis divinus cultus eciam augeatur. Nec per hanc admissionem astrinxit canonicos, nec poterat astringere, quin quilibet canonicus possit per se sine vicario suum et sue prebende officium adimplere. Nec vicariis aliqua emolimenta specialia est largita, sed quantum quilibet canonicus⁵ de suo emolimentu vult dare et voluntarie inpertiri.

¹ sacrorum] sacrarum *D*

² plumacias] pluminacias (*i. e. pulvinaria*) *D*

³ etsi dicitur] et si datur *D*

⁴ predicta] *sscr.*

⁵ canonicus] *sscr.*

■ Vicarii
S. Georgii

■ Nota de
admissione
vicariorum denovo
post fundacionem
prebendarum in
ecclesia sancti
Georgii

Item dominus Albertus miles quondam prepositus hereditatem seu reditus in Drzinow dimidiam alteram marcam comparando et molendinum in Ugesd ad sanctam Annam ecclesie sancti Georgii predicti¹ est largitus, ut de Drzinow memoria fieret Hostislawe uxori sue predicte in suo anniversario die Felicis et Adaucti XVIII grossos inter presentes in vigiliis misse et comendacionibus dividendos, unum grossum presbitero cantanti missam et ad offertorium VII grossos, abbatisse VII grossos et cuilibet moniali per grossum, custrici IIII grossos, matronabus II grossos, campanariis I grossum, pauperibus grossum. Et in suo anniversario tantundem expendendum predictis personis dictam largicionem suam et possessores eiusdem, videlicet ecclesiam et rectores ecclesie, oneravit², quod hucusque servatum est de Drzienow in memoria uxoris sue Hostislawe. Ipsius autem Alberti nulla fit memoria, neque anniversarii dies scitur. (Hucusque emolumenta expressa monasterium et officiales monasterii principales et inferiores tenentur implere.)³

■ Drzinow
Molendinum
in Ugezđ

IIII^{or} grossos
custrici

10r

Item Iohannes dictus Tyrhomca de suo dono, institutione et memoria est iam dictum. Item de dono et institutione sue et suorum parentum memorie et quis tenere debeat bona per dominum Iohannem dictum Zle|chowecz largita, et quod onus solvere est expressum, quorum amborum tam Tyrhomcze per Zerczonem et Zlechowecz per Hostislaum et Busconem hactenus⁴ sunt servare institutiones et onera adimpleta.

Iohannes
Trhomca

Item Hostislaus de Petrowicz predictus de bonis intuitu persone acquisitis et pecunia parata Hostislao de Sedelczano, suo nepoti, et Serczoni predictis derelicta, ut de consilio Sophie tunc abbatisse reditus ementes sui et suorum carorum et parentum memoriam apud religiosos et fideles⁵ in ecclesia Dei perpetuam procurarent, qui pro sua derelicta pecunia apud eos diligencia ad hoc adhibita in Brandiz et Czeradicz XIII sexagenis comparatis in annuo⁶ censu bona comunia seu obedienciam vocaverunt⁷, retencionem eorundem bonorum de septima parte fructuum iuxta consuetudinem matricis⁸ ecclesie, cum vacarent, cui communitas canonicorum aut maior pars commiserit, sex partibus consueto solvendi censum tempore in loco sibi deputato per eosdem canonicos depositis

Nota Nota Nota

In Brandiz et
Czeradicz XIII
sexagenas

¹ sancti ... predicti] *sscr.*

² oneravit] honeravit *MS*

³ Hucuaque ... implere.] *add. ead. m.*

⁴ hactenus] actenus *MS*

⁵ religiosos et fideles] fideles et religiosas *D*

⁶ annuo] anuo *MS*

⁷ vocaverunt] vocarunt *D*

⁸ matricis] matris *D*

debeat possidere, sicut in litteris Busconis, nunc possessoris eorundem, clarius continetur. Et de VI partibus in suo anniversario predicti Hostislai ad ecclesiam sancti Wenczlai unam sexagenam inibi in sui memoriam faciendam ad decani dispositionem, alteram sexagenam per II parvos cottidie in foribus ecclesie pauperibus pro pane expendendam. Item abbatisse V grossos et monialibus ad ea, que eis tenetur monasterium, unam sexagenam pro pitancia, dominis ad XIII grossos, quos tenetur monasterium eis dare¹ refeccionem vel XXXVI grossos, ad offeritorium II grossos, custrix lumen debet dare, quinque grossos pro decem missis legendis, matronabus II grossos, campanariis I grossum, pauperibus grossum. Item in anniversariis patris dicti Rzini², qui est in vigilia Andree apostoli [29. 11.], et matris³ dicte Przibislawe in die XI milium virginum [21. 10.] et patris sui Krztate⁴ XV. Kalendas Aprilis [18. 3.] per quinque grossos, necnon in festis sanctorum Georgii, Procopii, Katherine, Nycolai I sexagenam et pro fabrica ecclesie tres sexagenas expedentes, residuum pro distribucione panum in XL interessentibus divinis et laborantibus in Dei vinea, sicut et predicta pecunia in vigiliis, missa et commendacionibus presentes extiterint, expendatur.

■ ■ distribucio panum de censibus in Czeradicz et Brandissi pro interessentibus dominis et laborantibus

Sophia Abbatisa

10v

Item Sophia abbatissa in religione exemplaris, reparatrix monasterii et ex vetustate collapsi et ignis voragine consumpti, libertatrix et auctrix bonorum temporalium, cuius tempore monasterium et persone monasterii religiose in divinis institutis profecerunt et in temporalibus auxiliis ad ducentas marcas creverunt in re|ditibus annuatim. Et ut sui et suorum parentum memoria haberetur de suo dotalicio viginti marcas specialiter in Mileticz et Donczicz comparatas pitancias monialibus procuravit et canonicis unam sexagenam in Mileticz legavit, quam predictus Serzecz tenendo ut mandatum accepit ab eadem. Et sua successore in suo V. Idus Aprilis [9. 4.] et patris sui in die Thymothei [24. 1.] Bohuslai, matris sue Sdeslawe per XVIII grossos dividendos inter presentes in vigiliis, misse, commendacionibus amministrat. De Hostislai doctoris memoria iam est dictum.

Ville Mileticz et Donczicz

Item in anniversario Katherine Melnikerii de una marca in Mileticz L grossi monialibus, duo abbatisse et XII presentibus suis exequiis ministrantur.

Item in die Alexii [17. 7.] Sdislao canonico XXXVI grossos suis presentibus exequiis defunctorum ministrantur per Serczonem de Mileticz, de

■ Nota

¹ dare] dare ad *D*

² Rzini] Rzim *D*

³ matris] matri *MS*

⁴ Krztate] Krzbtate *D*

quibus duo grossi in candelis, unus in campanariis et unus in matronabus expenduntur.

Item de Radun¹ in anniversario Hermanni de Neumburga, patris Margarete monialis, qui est in die Stephani [26. 12.], XVIII inter presentes vigiliis et misse, II in offertorio, II in candelis, duos grossos² matronabus, I grossum campanariis et in vigilia sancti Georgii [22. 4.] Henrici³ avi et Gereave Margarete predicte totidem. Et in die Sergi et Bachi [7. 10.] Elizabeth matris predicte Margarete totidem ac ipsius Margarete anniversariis totidem similiter expenduntur. Residuos XX grossos obedienciaris pro suis laboribus reservabit.

Wes Radun

Item Theodoricus plebanus sancti Nycolai in Foro pullorum ...⁴ per Serczonem procuratas in redditibus Krp⁵ dedit id Cunsoni, ut omni quarta feria missa in ecclesia ad altare, ubi elegerit, legat et sequenti die Nativitatem Marie [9. 9.] mediam sexagenam monialibus et mediam sexagenam canonicis presentibus defunctorum exequiis ministrabit, ius patronatus canonicis et abbatisse derelinquens, successorque suus ultra⁶ onus officii et pensionis predicte implendo unam sexagenam pro panibus ministrare tenebitur, quem et quos successores in ecclesia sancti Georgii canonicis vel ministris debent instituere...⁷

Nota
Krp deletum
Wes Kropy

pro panibus

Item Serczo predictus unam sexagenam pro panibus in adventu de Radun debet dare. Item idem de Radun in anniversario domini Mladote campanarii sancti Egidii, dum occurrerit, XXXVI grossos presentibus dominis suis exequiis ministrabit, III grossos pro se et suis laboribus reservando.

Nota
pro panibus
De Radun villa
in aniversario
Mladote

Item de consuetudine antiqua dyocesanus⁸ in diebus Stephani, feria II. Pascali, in dedicacione, II. feria Penthecostes et Michaelis missam tenetur per se vel per alium pontificem celebrare. Item chorus Pragensis a Pascha usque ad festum sancte Trinitatis, quolibet die dominico et festis sanctorum Georgii, Ascensionis, Viti, Assumpcionis et si festum die dominico occurrerit Wencezlai, Michaelis, Ludmile, Omnium sanctorum, Nativitatis Christi, Stephani, Iohannis, Innocencium et in Epiphania ac in Purificacione et in die cinerum ac in vesperis in die Lucie, ad imponendum antiphonam *O sapientia* et in anniversario

Tyto procesy
bywaly z welikeho
kostela k S^u Girzij

¹ Radun] Radim D

² duos grossos] *add. ead. m. ant. del.*

³ Henrici] *add. ead. m.*

⁴ ...] *del.*

⁵ Krp] *add. al. m. ant. del.*

⁶ ultra] *sscr. ead. m.*

⁷ ...] *del.*

⁸ antiqua dyocesanus] archidiocesanus D

Wratislai ad sepulchrum suum vespervas defunctorum cantandas¹ consueverunt cum suis processionibus visitare. |

11r In nomine Domini amen. Dudum venerande antiquitatis censuit auctoritas et prosperitatis ingenii extrinxit sagacitas, ut ea que temporum² aguntur curriculum in memoriam firmiorem³ scriptis authenticis roborentur, ne per oblivionem, que mater erroris existit, gesta perinde in abusum deducantur et precipue ut pia disponencium vota inconvulsa perpetuo perseverent.

Noverint igitur universi presentes litteras inspecturi, quod: ego Elyzabet abbatisa monasterii sanctimonialium sancti Georgii in castro Pragensi ordinis sancti Benedicti fateor et recognosco, quod dudum pie recordacionis dominus Hostislaus, decanus Sacensis, officialis curie archiepiscopalis Pragensis, germanus meus, agens in humanis quadraginta sexagenas grossorum denarioum Pragensium michi, dum adhuc in minoribus essem constituta, reliquerat disponendas ad pia vota prout michi videretur⁴ expedire. Pro quibus quidem pecuniis cum scitu, voluntate et expresso consensu domine abbatisse, que tunc fuit et conventus sanctimonialium dicti monasterii quatuor sexagenas grossorum census comparaveram, quem per multa tempora tenui et possedi fructus, redditus et proventus in et ex eodem provenientes percipiendo, qui quidem redditus et proventus percepti et per ipsa tempora reservati se extendebant ad summam quinquaginta sexagenas eorundem grossorum. Demum ipso censu quatuor sexagenarum per me pro quadraginta sexagenis grossorum vendito et pecunia huiusmodi utraque insimul congregata et presertim propter utilitatem et profectum dicti monasterii bona quedam, que ad ipsum monasterium pertinebant, videlicet Knyezicye, Knyeziczky, Iawornyk adiacencia castro Brada et alias villulas adiacentes civitati Usk super Albeam, que minus utilia fuerant, ipsi monasterio pro aliis bonis, videlicet villa Napolis, eidem monasterio multum utili et comoda de consensu dicti conventus commutavi et preter illa, que de bonis dicti monasterii addebantur, superaddi⁵ huiusmodi nonaginta sexagenas tam pro censu huiusmodi vendito, quam eciam per ipsa tempora congregatas. Ordinans nichilominus et⁶ de voluntate reverendissimi in Christo patris et domini,

Kniezicze Knieziczky
Iawornik wsy gsu
dany za wes Napolis

¹ cantandas] decantandas *D*

² temporum] tempore *D*

³ firmiorem] *om. D*

⁴ videretur] videbitur *D*

⁵ superaddi] superaddidi *D*

⁶ et] ut *D*

domini Iohannis, sancte Pragensis ecclesie archiepiscopi, sedis apostolice legati, ac conventus dicti monasterii disponens, quod¹ de eadem villa Nepolis pro eisdem nonaginta sexagenis domina abbatissa ipsius monasterii, que pro tempore fuerit, novem sexagenas grossorum singulis annis et perpetuo in aniversario meo dare et distribuere in hunc modum debet:

Primo pro pitancia ipsarum sanctimonialium et pro prandio earum in communi fiendo CC et II grossos. Item custrici ad procurandum candelas IIII grossos. Item dominis² divinis interessentibus et propicialio XX grossos, campanariis alterum dimidium grossorum, pauperibus ante portam monasterii tantundem et matronis II grossos. Preterea pro aliis IIII sexagenas cantabitur omni die sabbati missa de beata Virgine et pro vivis et defunctis et hiis, qui ad hoc bona eorum largiti sunt et in posterum largientur. Nonam vero et ultimam sexagenam ad priorem pensionem duorum grossorum, que dari est solita, dabitur omni die sabbati I grossus. Item de censu duarum sexagenarum in villa Neradicz per ipsum germanum meum michi similiter relicto, ipsa domina abbatissa omni septimana, videlicet feria secunda, ministris missam defunctorum cantantibus dabit II grossos. Residua vero omnia, que supererunt, pro candelis convertet et sibi pro labore suo reservabit.

Wes Neradicz

Et hec omnia et singula per ipsam dominam abbatissam debebunt adimpleri sub pena suspensionis ab ingressu ecclesie, quam quociens si in solucione premissorum omnium et singulorum negligens fuerit et remissa³ peto incurrere ipso facto. Nos vero Bohunca priorissa, Agnes custrix, Ludmila subpriorissa, Anka infirmaria, Iutka hostiaria, Margaretha Puzwicii, Sudka cameriaria, Katherina Stukonis, totusque conventus sanctimonialium monasterii sancti Georgii predicti, premissa omnia et singula per dominam Elizabet abbatissam supradictam ordinata et disposita rata et grata habentes ad ea nostrum concensum prebemus pariter et assensum. In cuius et cetera.

Et nos Iohannes, Dei et apostolice sedis gracia sancte Pragensis ecclesie⁴ archiepiscopus, eiusdemque sedis apostolice legatus, supra scripta omnia et singula per dominam Elyzabet abbatissam supradictam cum consensu sui conventus, ut premittitur, ordinata et disposita rata et grata habentes et ad ea nostrum consensum prebentes pariter et assensum auctoritate ordinaria

¹ quod] que *D*

² dominis] vicariis *L*

³ remissa] premissa *MS*

⁴ Pragensis ecclesie] *inv. D*

approbamus et confirmamus. Et nichilominus quocienscumque in aliquo terminorum predictorum ipsa domina abbatissa, que est et que pro tempore fuerit, in solucione ipsarum huiusmodi pecuniarum negligens fuerit et remissa ipsam ex nunc prout ex tunc et ex tunc prout ex nunc suspendimus ab ingressu ecclesie. In hiis scriptis harum, quibus sigillum nostrum maius una cum sigillo abbatisse et conventus predictarum¹, presentibus est appensum testimonio litterarum.²

11v Item Budko, plebanus sancte Marie Magdalene et minister ecclesie sancti Georgii castri Pragensis, de bonis a Deo sibi collatis et intuitu persone sue acquisitis dedit et donavit sanus mente et corpore dicte ecclesie et dominis canonicis iugiter in eadem Deo famulantibus viginti sexagenas grossorum Pragensium pecunia in parata, pro quibus dicti canonici duas sexagenas grossorum Pragensium annui et perpetui census in et super domo Nicolai notarii actorum site ante portale monasterii sancte Marie in pede pontis Minoris Civitatis Pragensis emerunt et comparaverunt, aniversarium et diem obitus dicti Budkonis de eisdem pecuniis per modum subscriptum disponentes et ordinantes. Ita videlicet, quod singulis annis in perpetuum domini canonici in aniversario eiusdem Budkonis dabunt et expendent plenum refectorium pro se per³ medium et pro vicariis per medium vigiliis, misse⁴ et commendacionibus interessentibus. Item pro offertorio duos grossos, pro candelis duos grossos, pro decem missis legendis quinque grossos, campanariis unum grossum, matronis duos grossos, pauperibus pro pane ante fores ecclesie unum grossum, ceteras vero pecunias dictarum duarum sexagenarum, que post dictam distribcionem resultaverint, pro panibus reservabunt. Qui obiit sub anno Domini millesimo CCC^o LXXX° primo, VII° Kalendas Septembris [26. 8. 1380].⁵

Item dominus Wlczo, plebanus sancti Stephani in muro civitatis Pragensis, de bonis a Deo sibi collatis comparavit⁶ septem marcas graves perpetui census in villa Dubrawicz⁷, easque incorporavit ecclesie sancti Georgii et pro canonicis iugiter ibidem Deo famulantibus. Itaque quod singulis annis in

Wes Dubrawicze
hled wed Dczkach
Secundo Ulrici
A XIII

¹ predictarum] predictorum *D*

² In nomine ... litterarum.] *L*

³ per] *om. D*

⁴ misse] *om. D*

⁵ Qui ... Septembris.] *add. al. m.*

⁶ comparavit] et comparatis *D*

⁷ Dubrawicz] Dubrawicz legavit *D*

perpetuum domini canonici in aniversario eiusdem Wlczkonis triginta quatuor grossos expendant et procurerent in hunc modum: Primo dominis XVIII grossos, deinde vicariis IX grossos, pro missa cantanda II grossos, matronabus I grossum, campanatori I grossum, pro luminibus parvis II grossos, pauperibus foris ecclesiam I grossum pro pane¹. Resiuda pars huius census resultans, ut divinus cultus augeatur et sui² et suorumque³ progenitorum memoria habeatur, pro panibus et distributionibus cottidianis reservetur. Qui vero obiit sub anno Domini millesimo CCC^o LII°, XVIII° Kalendas Ianuarii [15. 12. 1352].

Item dominus Petrus dictus Mudrak, civis Pragensis, et dominus Thomas dictus Syrzecz, canonicus sancti Georgii, comparaverunt de bonis a Deo ipsis collatis decem sexagenas grossorum perpetui census cum XLVI grossis et XII pullorum in villa dicta Radun prope Rzip cum toto dominio et⁴ usibus, fructibus, utilitatibus, ut in literis et tabulis terre lucidius continetur, conferentes dominis canonicis ea pro ipsis et ecclesia sancti Georgii in perpetuum regendum, tenendum ac pleno iure possidendum, prout ipsi habuerunt. Aniversaria eorum in hunc modum affectantes: Primo in aniversario domini Petri predicti, domini procurent triginta quatuor grossos in hunc modum: Dominis XVIII grossos, deinde vicariis IX grossos, pro missa cantanda et offertorio II grossos, pro luminibus parvis II grossos, matronabus I grossum, campanatori I grossum, pauperibus foris ecclesiam I grossum pro pane. Residua pars huius census resultans, ut divinus cultus augmentetur et eorum amborum parentum | memoria habeatur, pro panibus et distributionibus cottidianis reservetur. Obit vero sub anno Domini millesimo CCC^o LXIII°, XVIII° Kalendas Iulii [14. 6. 1363].

12r

Item in aniversario domini Thome dicti Syrzecz, domini procurent de Radun XXXIII grossos, dominis XVIII grossos, vicariis IX grossos, pro missa cantanda et offertorio II grossos, pro candelis parvis⁵ II grossos, matronabus I grossum, campanatori I, pauperibus foris ecclesiam I grossum. Residuum pro panibus cottidianis reservetur. Qui obiit sub anno Domini millesimo CCC^o LVII°, secundo Nonas Septembris [4. 9. 1357].

Item dominus Mauricius, vicarius ecclesie sancti Georgii castri Pragensis de bonis a Deo sibi collatis dominis canonicis donavit ac reliquit ipsis in ecclesia

¹ I grossum pro pane] pro pane I grossum *D*

² sui] *corr. al. m. ant. mei*

³ suorumque] *corr. al. m. ant. meorumque*

⁴ et] *om. D*

⁵ parvis] parvis *D*

Wes Radim neb
Radun u Rzypu etc.
gest take we
dczkach

predicta iugiter famulantibus LX sexagenas grossorum Pragensium minus duabus sexagenis in parata peccunia, pro quibus quidem peccuniis domini canonici comparaverunt vineam solempnem in monte dicto Zunperg temporibus perpetuis pro honore ecclesie dicte et anime sue ac parentum suorum remedio duraturam. In aniversario vero suo dispositio talis est, ut domini pro tunc regentes claves procurent de eadem vinea XXXXIII grossos in hunc modum: Dominis canonicis XVIII grossos, deinde vicariis XVIII grossos, pro missa cantanda et offertorio II grossos, pro candelis parvis II grossos, matronabus II grossos, campanatori I grossum, pauperibus foris ecclesiam I grossum pro pane. Residuum pro panibus et distributionibus cottidianis reservetur. Obiit vero sub anno Domini millesimo CCC^o LXXX°, Idus Iulii [15. 7. 1380], in divisione apostolorum.¹

Die sancti Thymothei [24. 1.] sequenti die post Vincencii² obiit dominus Conradus dictus Cunratik, canonicus ecclesie sancti Georgii in castro Pragensi, qui dominis canonicis et ministris eiusdem ecclesie unam sexagenam grossorum census annui donavit per altariam corporis Christi in ecclesia Pragensi de Slywen solvendam. In cuius aniversario die prescripto peragendo dominis canonicis regens bona communia dominorum canonicorum ecclesie predicte expendet infrascripta: Primo dominis canonicis XVIII grossos, vicariis eorundem IX grossos, — et campanariis unum grossum et hoc perpetuis temporibus debet per eosdem dominos canonicos et vicarios observari sub pena arrestacionis census predicti.

In die sancti Gothardi [5. 5.] obiit dominus Cunsso, canonicus ecclesie sancti Georgii in castro Pragensi, qui donavit quinque sexagenas grossorum denariorum Pragensium pro emenda media sexagena grossorum census annui et perpetui pro dominis canonicis et vicariis eiusdem ecclesie sancti Georgii in ipsius anniversario dividendas in hunc modum per regentem bona communia predictorum dominorum: Primo dominis canonicis decem grossos, vicariis quinque grossos, — campanariis unum grossum, pro pane pauperibus ante fores ecclesie eiusdem unum grossum. Residua vero pecunia pro panibus cottidianis dominis canonicis et vicariis reservetur. Missam cantanti I grossum.³

¹ in ... apostolorum] *add. al. m.*

² Vincencii] festum S. Vincencii *D*

³ Missam ... grossum.] *add. al. m.*

12v Pastillum¹

Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo, tempore anni iubilei in Roma, sequenti die post Vitalis [29. 4. 1390] obiit magister Nicolaus Pastillum, canonicus ecclesie sancti Georgii in castro Pragensi, qui donavit decem sexagenas grossorum pro emenda una sexagena census perpetui pro dominis canonicis et vicariis ecclesie sancti Georgii supradicte. In cuius aniversario dominus pro tunc regens bona communia eorundem dominorum canonicorum expendet infrascripta: Primo dominis canonicis XVIII grossos, item vicariis eorundem novem grossos, presbitero missam cantanti unum grossum, pauperibus pro pane unum grossum et campanatoribus unum grossum. Residuam vero partem pro panibus reservabit.

Benessius

Anno Domini millesimo CCCLXXXVII in die undecim milia virginum [21. 10. 1397] obiit dominus Benessius, canonicus ecclesie sancti Appollinaris Pragensis, olim canonicus ecclesie sancti Georgii in castro Pragensi, qui dominis canonicis et vicariis eiusdem ecclesie sancti Georgii in castro Pragensi dedit et donavit unam sexagenam grossorum cum media sexagena super domo Weyssicz in Nova Civitate Pragensi et unum viaticum. In cuius aniversario dominus pro tunc regens bona communia eorundem dominorum canonicorum expendet infrascripta: Primo dominis canonicis XVIII grossos, item vicariis eorundem novem grossos, campanatoribus unum grossum, presbitero missam cantanti unum grossum, matronis unum grossum et hoc singulis annis temporibus perpetuis faciendo.

Iohannes Oziedle

Anno Domini millesimo quadragesimo et primo² in die sancti Martini [11. 11. 1401] obiit dominus Iohannes Oziedle, canonicus ecclesie sancti Georgii in castro Pragensi et rector altaris sancte Agnetis et sancti Alexii in ecclesia Pragensi, qui per dominis canonicis ecclesie sancti Georgii predicte et ipsorum vicariis duas sexagenas census in villa Slatina aput Sdenconem clientem emit et

Vinea Slatina wes
II ss. g. platu
komornieho

¹ Pastillum] *om. D*

² Anno ... primo] *om. D*

comparavit, de quibus ipse vivens disposuit sibi per hunc modum: Primo quod anniversarium fiat pro remedio et salute ipsius anime in crastino festi sancti Iohannis ante Latinam portam, ubi distribuentur de censu prescripto dominis canonicis misse defunctorum interessentibus XVIII grossi, vicariis eorundem novem grossos, pro candelis et offertorio II grossi, missam cantanti medius grossus, pro missis lectis II grossi, matronis unus grossus, campanariis unus grossus et pauperibus unus grossus. Item disposuit et ordinavit, pro in¹ tribus festivitatibus beate Marie Virginis, videlicet Visitacionis, Nativitatis et Purificacionis beate Marie Virginis, domini canonici et vicarii summe misse interessentibus pro qualibet festivitate earundem festivitatum habeant XXVII grossos, videlicet domini canonici XVIII grossos et vicarii novem grossos. Residuum vero pro panibus reservetur.

...²

Item in die sancti Gothardi [5. 5.] in anniversario domini Kunssonis dominis canonicis X grossos, vicariis V, missam cantati I grossum, campanatoribus I grossum, pauperibus pro pane I grossum.

Item in anniversario Budkonis in die sancti Egidii [1. 9.] de domo Nicolai quondam notarii actorum prope monasterium sancte Marie in pede pontis dominis canonicis et vicariis plenum refectorium vigiliis, misse et commendacionibus interessentibus, pro offertorio II grossos, pro candelis II grossos, pro decem missis legendis V grossos, campanatoribus I grossum, matronis II grossos, pauperibus pro pane I grossum.

Item in anniversario domini Wlczkonis dominis canonicis X et 8 grossos, vicariis IX, pro missa cantanda et offertorio II grossos, matronis I grossum, campanatoribus I grossum, pro luminibus parvis II grossos, pauperibus pro pane I grossum XVIII° Kalendas Ianuarii [15. 12.] sequenti die post Felicis in Pincis.

Item in anniversario domini Mauricii Ydus Iulii [15. 7.] de vinea, quam tenet Procopius, civis Maioris Civitatis Pragensis, solvit de eadem II sexagenas grossorum, dominis canonicis et vicariis plenum refectorium, pro missa cantanda et offertorio II grossos, pro candelis II grossos, matronis II grossos, campanatoribus I grossum, pro pane I grossum.

¹ in] *om. D*

² ...] *del.*

Item in anniversario domini Cunraticonis¹ in die Thimotei [24. 1.], qui emit I sexagenam in Slywan super bonis Sigismundi clienti, dominis canonicis X et VIII grossum, vicariis IX, campanatoribus I grossum.

In villa Slywan
I ss. platu
komornieho

In anniversario domini Benessii in die undecim milium virginum [21. 10.] dominis canonicis XVIII grossos, vicariis IX, campanariis I grossum et cantanti missam I grossum.²

XXVIII grossos
in toto usque huc

In aniversario domini Henrici plebani in crastino post³ Inventionem sancti Stephani martyris [4. 8.] dominis canonicis et vicariis XXVII, pro offertorio et candelis II grossos, missam cantanti I grossum, pro missis II grossos, matronis I grossum, campanariis I grossum, pro pane I grossum. In aniversario Nicolai patris et Caccze matris ipsius domini Henrici sequenti die post Nicolai [7. 12.] totidem.

■

In Annunciacione beate Marie de missa dominis et vicariis XXVII grossos. In die sancti Iohannis Baptiste XXVII grossos. Item in die sancti Petri XXVII grossos. Item in die sancti Procopii XV grossos de missa. Item in die sancte Margarethe XXVII grossos. Item in die sancti Iacobi apostoli XXVII grossos. Item Bartholomei XXVII grossos. In die sancte Katherine XXVII grossos. Item sancte Barbare XXVII grossos. Item sancti Stephani XXVII grossos. In die sancti Benedicti confessoris XXVII grossos. Item Michaelis XXVII grossos. In Nativitate sancte Marie XXVII grossos. In die sancte Ludmille.⁴

¹ Cunraticonis] Curaticonis *MS*

² In anniversario ... grossum] *del.*

³ post] *posst MS*

⁴ Item in die sancti Gothardi ... Ludmille.] *om. D*